

ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

TEMEL DİNİ BİLGİLER

(İSLAM 1)

DERS KİTABI

Yazar

Nebahat Hatice BAŞAK

Bu kitap, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 24.06.2019 tarihli ve 15 sayılı kararıyla (listenin 5. sırasında) 2020-2021 öğretim yılından itibaren, 5 (beş) yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilmiştir.

E Kare Eğitim Yayıncılık Mat. San. Ve Tic. Ltd. Şti.

Korkut Reis Mahallesi Sezenler Cad. 16/12 Sıhhiye-Çankaya / ANKARA

Tel: (549) 505 60 50

Bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan şirketin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır. Bu kitabın tüm hakları, E Kare Eğitim Yayıncılık Mat. San. Ve Tic. Ltd. Şti.'ye aittir.

Haberleşme Adresi

E KARE EĞİTİM YAYINCILIK

Korkut Reis Mahallesi Sezenler Cad. 16/12 Sıhhiye-Çankaya / ANKARA

tel: (549) 505 60 50

www.ekareyayinlari.com

e-posta : ekareyayinlari@gmail.com

SERTİFİKA NO : 47469

ISBN : 978-605-84029-7-3

HAZIRLAYANLAR

Dil Uzmanı

Köksal DOĞAN

Görsel Tasarımcı

Nilay Hazal BAŞARIR

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'rettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vedd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

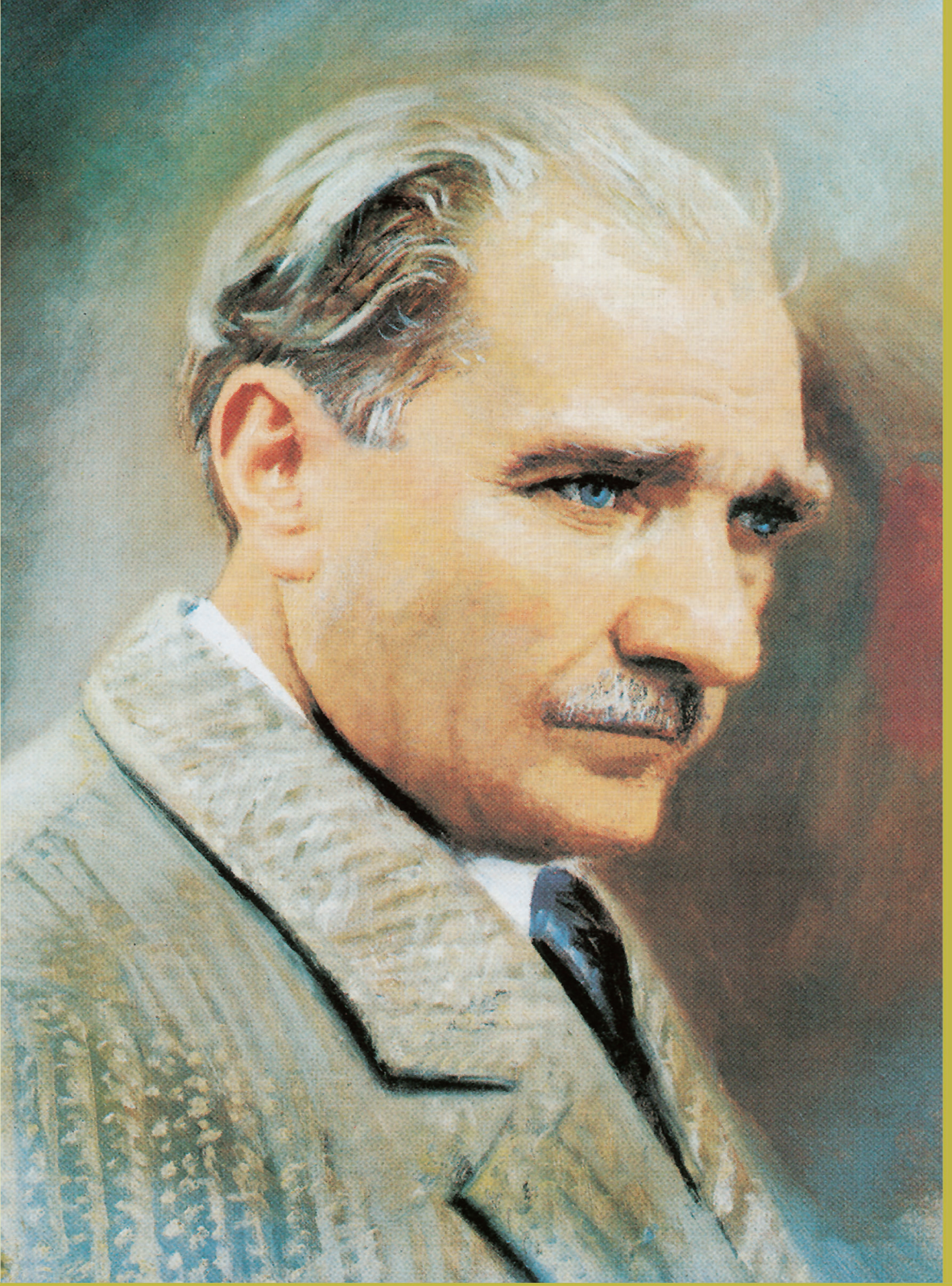
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaid bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyâsî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

KISALTMALAR

a.s. : Aleyhisselam

b. : bin

bk. : bakınız

C : cilt

c.c. : Celle celalühü

çev. : çeviren

ed. : editör

haz. : hazırlayan

Hz. : hazreti

md. : madde

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

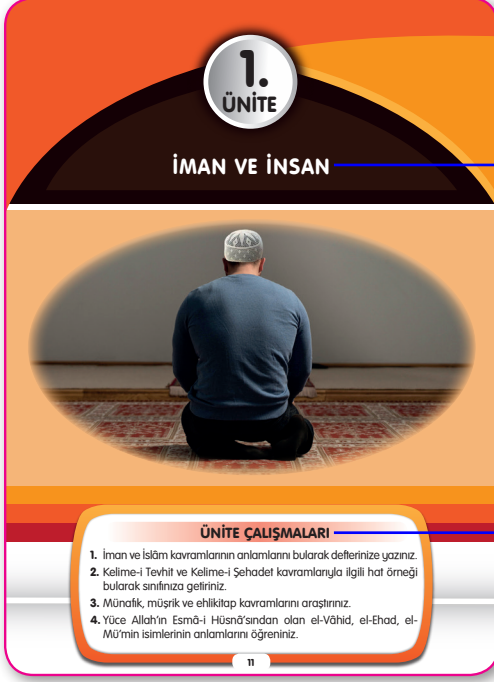
r.a. : Radiyallâhu anh / anhâ

s. : sayfa

s.a.v. : Sallallâhü aleyhi ve sellem

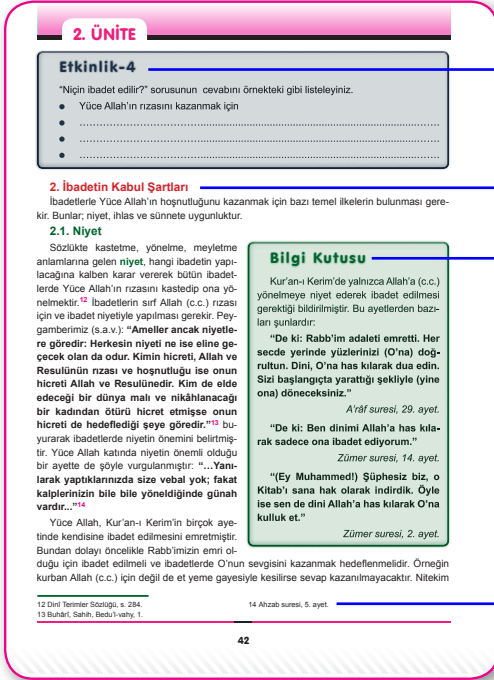
TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

Kitabımızı Tanıyalım

Ünite numarasının ve adının bulunduğu kısım dır.

Ünite ile ilgili araştırmaya, düşünmeye ve gözlem yapmaya yönlendirici hazırlık çalışmalarının yer aldığı kısım dır.

Öğrenmeyi destekleyecek nitelikte yapılandırılmış etkinlik çalışmalar ıdır.

Konu adının olduğu kısım dır.

Konuya ilişkin ilginizi çekecek özlü bilgilerin verildiği kısım dır.

Konu dipnotlarının verildiği kısım dır.

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	6
Kitabımızı Tanıyalım	7

1. ÜNİTE: İMAN VE İNSAN

1. İman ve İslam	12
2. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şهادet	15
3. İmanın İnsana Kazandırdıkları	21
4. İman Bakımından İnsanlar	24
5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	27
5.1. Allah (c.c.)	28
5.2. el-Vâhid	28
5.3. el-Ehad	30
5.4. el-Mü'min	30
ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI	33

2. ÜNİTE: İBADET VE İNSAN

1. İmanın Göstergesi: İbadet	38
2. İbadetin Kabul Şartları	42
2.1. Niyet	42
2.2. İhlas	43
2.3. Sünnete Uygunluk	44
3. İbadet ve Salih Amel	46
4. İbadetlerin İnsana Kazandırdıkları	49
5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	52
5.1. es-Samed	52
5.2. er-Rakîb	53
5.3. el-Vedûd	54
ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI	56

3. ÜNİTE: MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ

1. Müminlerin Özü ve Sözü Doğrudur	60
2. Müminler Namazlarına Özen Gösterirler	65
3. Müminler İyiliği Emreder, Kötülüğü Engellerler	69
4. Müminler Yoksulun Hakkını Gözetirler	71
5. Müminler İsraftan ve Cimrilikten Sakınırlar	75
6. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	77
6.1. el-Bâsit	77
6.2. el-Muhsin	78
6.3. el-Mâni	79
ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI	81

4. ÜNİTE: NEZAKET

1. İslam'ın Göstergesi: Nezaket	84
2. Kur'an-ı Kerim'den Nezaket Örnekleri	87
3. Peygamberimizden (s.a.v.) Nezaket Örnekleri	90
4. Geleneğimizden Nezaket Örnekleri	92
5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum	96
5.1. el-Halîm	96
5.2. el-Latîf	97
5.3. er-Refik	98
ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI	99

Cevap Anahtarı	101
Sözlük	103
Kaynakça	124
Görsel Kaynakça	126
Genel Ağ Kaynakçası	126

1. ÜNİTE

İMAN VE İNSAN

ÜNİTE ÇALIŞMALARI

1. İman ve İslâm kavramlarının anlamlarını bularak defterinize yazınız.
2. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet kavramlarıyla ilgili hat örneği bularak sınıfınıza getiriniz.
3. Münafık, müşrik ve ehlikıtap kavramlarını araştırınız.
4. Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından olan el-Vâhid, el-Ehad, el-Mü'min isimlerinin anlamlarını öğreniniz.

1. ÜNİTE

1. İman ve İslam

İman, sözlükte şüphe duymaksızın bir şeyi kabul etmek, doğrulamak, onaylamak ve tasdik etmek demektir.¹ Ayrıca imanın güven vermek, güvenlikte olmak, içten ve yürekten inanmak gibi anlamları da vardır. Dinî terim olarak ise iman, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.)^{*} getirdiği mesajları ve hükümleri tasdik etmek, doğrulamak ve haber verdiği her şeye gönülden inanmak demektir. İman eden kişiye **mümin** denir.² Dolayısıyla mümin, Yüce Allah'ın, varlığını ve birliğini kabul eden Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ve onun din olarak getirdiği her şeye gönülden inanıp kabul ve tasdik edendir. Bu durum Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'te özetlenmiştir. Ancak mümin olabilmek için sadece Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'i kabul edip söylemek yeterli değildir. Bunun gereği olarak mümin olan kimse imanın altı esasına gönülden inanır kabul eder.

İslam, sözlükte; kurtuluşa erme, güven, emniyette olma, boyun eğme, itaat, teslim olma, sulh ve barış yapma gibi anlamlara gelir.³ Dinî terim olarak ise şirkten ve şirk ahlakından uzaklaşp Allah'ın (c.c.)^{**} birliğini ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hak oluşunu kabul ederek Allah'ın (c.c.) emrine, peygamberin sözüne uyup teslimiyet göstermektir.⁴ Diğer bir ifadeyle İslam, Yüce Allah'a itaat etmek, O'nun iradesine teslim olmak ve Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) din adına bildirmiş olduğu her şeyi gönülden benimsemektir.

İslam dinine inanan ve onun buyruklarına uyan kimseye **Müslüman** denir.⁵ Dolayısıyla Müslüman, Yüce Allah'ın gönderdiği dine teslim olan, Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) din adına bildirdiği her şeye gönülden inanan, inandıklarını yaşamaya çalışan, ibadetlerini yerine getiren ve dinin güzel ahlakını davranışlarına yansıtan kişidir. Aynı zamanda Müslüman adil, kendini Allah'ın (c.c.) iradesine teslim eden, insanlarla barışık olarak hayatını sürdüren, onlara kötülük yapmaktan sakınan, herkese iyi davranarak hayatını sürdüren, adil olmaya, güvenilir olmaya, diğer insanların kişiliklerine değer vermeye büyük önem veren kişidir.

İslam teslimiyet demektir. Teslimiyet; kalben, dille ya da amelle olur. Dolayısıyla İslam'ın üç şeklinden biri olan kalbin teslimiyetine ve bağlılığına **iman** denir.⁶ Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“Sen körleri sapıklıklarından çevirip doğru yola getiremezsin. Ancak ayetlerimize inanıp da teslim olanlara duyurabilirsin.”**⁷

İman ile İslam'ın farklı kavramlar olarak kullanılması durumunda da mümin, Müslüman'dır. Ancak her Müslüman mümin değildir. Çünkü bu durumda İslam, kalben bağlanmak, gönülden teslim olmak değil, sadece dille söylemesi ve bazı amellerin işlenmesi demektir. Örneğin münafik diliyle Müslüman olduğunu söyler, dinî görevleri yerine getiriyormuş izlenimi verir fakat kalbiyle inanmaz. Bu durum bir ayette şöyle belirtilir: **“Bedeviler 'İnandık.' dediler. De ki: Siz iman etmediniz ama 'Boyun eğdik.' deyin. Henüz iman kalplerinize yerleşmedi...”**⁸

1 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 167.

* “Sallallâhu aleyhi ve sellem.” sözünün kısaltılmışıdır ve “Allah'ın (c.c.) salat ve selamı O'nun üzerine olsun.” anlamına gelir.

2 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 259.

3 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 176.

** “Celle celalühü” ifadesinin kısaltılmışı olup “Şanı yüce oldu, şanı yücedir.” anlamına gelir.

4 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 176.

5 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 266.

6 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 167.

7 Neml suresi, 81. ayet.

8 Hucurât suresi, 14. ayet.

İman kalbin tasdiki; İslam ise amel ve davranışlarla bu tasdikin eyleme taşınmasıdır. Yani iman içte ve kalpte olandır, İslam ise dışta ve görünürde olandır. Aslında iman İslam'dan, İslam da imandan ayrı düşünülemez.

Dinimiz İslam, Yüce Allah tarafından peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed'e (s.a.v.) vahiy yolu ile bildirilerek bütün insanlığa gönderdiği son ve hak dinin adıdır. İslam kelimesi "selamet ve barış içinde olmak" veya "selameti ve barışı seçmek" anlamlarına da gelir. Bu durumda İslam'a inanan irade ve akıl sahibi kişiler barışı sağlamalıdır. Bu barışın sadece insanlar arasında değil insan ile tabiat arasında da sağlanması gerekir. Zaten Allah'a (c.c.) isyan etmeyen ve Allah (c.c.) ile arasındaki ahde uyan kul, İslam dininin gereğini yerine getirir. Zira dinimizde kula, insanın yaratılışına uygun olarak Allah'a (c.c.) itaat etmesinin yanında diğer insanlarla ve çevresi ile uyumlu olması da emir ve tavsiye edilir. Bu anlamda İslam, Allah'ın (c.c.) peygamberler aracılığıyla kullarına sunduğu bir sözleşmedir. Aslında bu sözleşme Âdemoğlu ile Yüce Allah arasında yapılmıştır. Nitekim Yüce Rabb'imiz: "**Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabb'in Âdemoğulların-**

dan, ... onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabb'iniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler."⁹ buyurmuştur. Allah'ın (c.c.) peygamber aracılığı ile gönderdiği sözleşme bunun hatırlatılmasından ibarettir. Rabb'imiz insanı en güzel bir biçimde yaratmış ve onu imtihan için dünyaya göndermiştir.

İslam inancına göre dinin kurucusu Yüce Allah'tır. Bütün semavi dinler Allah'tan (c.c.) gelmiş ve asıllarını korudukları sürece tevhid inancını sürdürmüşlerdir. İlk insan, aynı zamanda ilk peygamberdir. Kendisine bildirilen din de tevhid dinidir. Allah'ın (c.c.) varlığı, birliği zat ve sıfatları açısından mükemmelliği ile peygamberlik ve ahiret inancı gibi temel inanç ilkeleri, aslı bozulmamış hâliyle semavi dinlerde değişmez esas olarak yer almıştır. Bu nedenle İslam dinine göre Hz. Âdem'den (a.s.) Hz. Muhammed'e (s.a.v.) kadar bütün peygamberlere gelen dinlerin ortak adı İslam'dır. Dolayısıyla insanlığın ilk dini de son dini de İslam'dır ve kaynağı Yüce Allah'tır.

Bilgi Kutusu

Bazı İslam âlimleri "İslam'ı" şöyle tarif etmişlerdir:

İslam;

"Kişinin kendini bütünüyle Yüce Allah'a teslim edip sadece ve tamamıyla O'na kulluk edip ortak koşmamasıdır."

İmam Maturidi

"Yüce Allah'a tam teslimiyet, hükümlerine boyun eğmek ve emirlerine uymaktır."

İmam Eş'ari

"Kalpteki inancı dille ifade edip davranışlarla gereğini yerine getirerek Yüce Allah'a takdir ve hükmettiği her konuda boyun eğip teslimiyet göstermektir."

Ragıp el-İsfahani

"Hz. Peygamber'in haber verdiklerini samimiyetle benimseyip onlara uymaktır."

Seyyid Şerif Cürcani

Mustafa, Sinanoğlu, *TDV İslam Ansiklopedisi, İslam maddesi, C 23, s. 1.*

9 Arâf suresi, 172. ayet.

1. ÜNİTE

Allah (c.c.) bu konuda Kur'an'da: **“Allah katında hak din İslam’dır. Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonradır ki aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah’ın ayetlerini inkâr edenler bilmelidirler ki Allah’ın hesabı çok çabuktur.”**¹⁰ buyurarak dinin yalnızca İslam olduğunu bildirmiştir.

Dinimize İslam adını veren Yüce Allah’tır. Bu durum ayetlerde şöyle belirtilmiştir:

“... Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı seçtim...”¹¹ ; **“Allah katında hak din İslam’dır...”**¹²

Yüce dinimiz İslam, insana hayat veren bir dindir. Bu dinin peygamberi, âlemlere rahmet bir Peygamberdir (s.a.v.). O’nun tebliğ ettiği din son dindir. İslam dininden başka din gelmeyecek, hükümleri kıyamete kadar devam edecektir. Çünkü İslam dini evrenseldir ve bütün insanlığa hitap etmektedir. Onun hükümleri insanlığın bütün ihtiyaçlarını karşılayacak mükemmelliktir. İslam; insanın canını, malını, şeref ve haysiyetini saygın ve dokunulmaz kabul etmektedir.

Müslümanların İslam dinini öğrendiği ilk ve en önemli kaynak Kur’an-ı Kerim’dir. Kur’an-ı Kerim, Hz. Muhammed’e (s.a.v.) Allah (c.c.) tarafından gönderilen ilahî kitaptır. Günümüze kadar değişikliğe uğramadan aslını koruyarak gelen tek ilahî kitaptır. Kıyamete kadar da böyle devam edecektir. İslam dininin Kur’an-ı Kerim’den sonra ikinci kaynağı ise sünnettir. Sünnet, Peygamberimizin (s.a.v.) söz, davranış ve onamasını kapsar. Peygamberimiz (s.a.v.) dinimizi öğrenip yaşamamızda bize rehberlik eden, İslam’ı en güzel şekilde yaşayan ve bu konuda bizlere örnek olan insandır. İslam dinini bu iki kaynaktan öğrenmek ve öğrendiklerini hayatta uygulamak her Müslüman’ın en önemli görevidir.

10 Âl-i İmrân suresi, 19. ayet.
11 Mâide suresi, 3. ayet.

Bilgi Kutusu

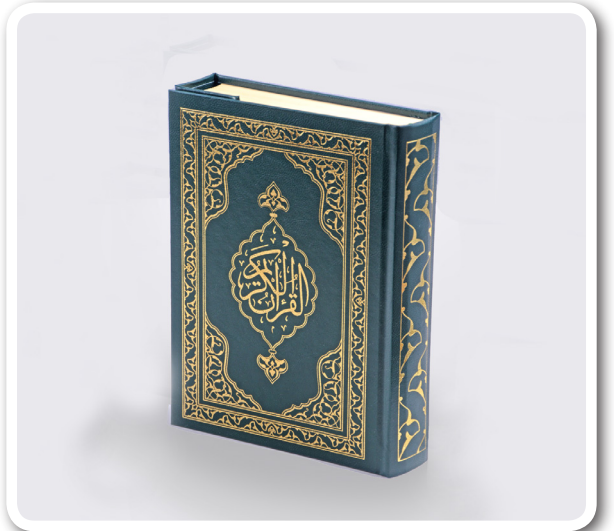
Yüce Allah’ın dinimiz İslam’ı anlattığı ayetlerden bazıları şunlardır:

“Kim, İslam’dan başka bir din ararsa bilsin ki kendisinden (böyle bir din) asla kabul edilmeyecek ve o, ahirette ziyan edenlerden olacaktır.”

Âl-i İmrân suresi, 85. ayet.

“Bütün dinlerden üstün kılmak üzere, Peygamberini hidayet ve hak din ile gönderen O’dur. Şahit olarak Allah yeter. Muhammed, Allah’ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidir...”

Fetih suresi, 28-29. ayetler.

Görsel 1.1: İslam dininin ana kaynağı Kur’an-ı Kerim’dir.

12 Âl-i İmrân suresi, 19. ayet.

Etkinlik

Yüce Allah kutsal kitabımızda:

“Şüphesiz Allah katında din İslam’dır...”

Â-i İmrân suresi, 19. ayet.

buyurarak din olarak sadece İslam’ı kabul ettiğini belirtiyor. Ancak buna rağmen bazı insanlar İslam’dan başka dinleri tercih ediyorlar. Sizce bunun sebepleri neler olabilir? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

2. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet

Allah’a (c.c.) olan inancımızı ve bağlılığımızı ifade etmek açısından Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet çok önemlidir. Bu yüzden bu iki kavramı ve anlamını iyi öğrenmemiz gerekir.

Kelime-i Tevhid şöyle söylenir: “Lâ ilâhe illallâh. Muhammedün resûlüllâh.”

Anlamı: “Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur. Hz. Muhammed (s.a.v.), onun peygamberidir.”

Kelime-i Şehadet ise şöyle söylenir: “Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh.”

Anlamı: “Şahitlik ederim ki Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur. Yine şahitlik ederim ki Hz. Muhammed (s.a.v.) onun kulu ve elçisidir.”

Dinimizde “Lâ ilâhe illallâh Muhammedün resûlüllâh.” yani “Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur, Hz. Muhammed (s.a.v.), Allah’ın (c.c.) elçisidir.” ifadesine **Kelime-i Tevhid** denir.¹³ Tevhid kelimesi sözlükte birleme, bir şeyin bir olduğuna karar verme, tek kılma anlamlarına gelmektedir. Dinî terim olarak ise “Allah’tan (c.c.) başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.v.) O’nun (c.c.) resulüdür.”¹⁴ anlamına gelen “Lâ ilâhe illallâh, Muhammedün resûlüllâh.” cümlesini kalp ile inanıp dil ile söylemektir. Kelime-i Tevhid, Yüce Allah’ın yaratmada, emretmede eşsiz ve tek oluşu; Hz. Muhammed’in (s.a.v.) hak peygamber oluşu esaslarının kabul edilmesidir. Başka bir ifadeyle tevhid, Allah’ı (c.c.) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde birleme, tek ve eşsiz olduğuna inanma,

Görsel 1.2: “Lâ ilâhe illallâh Muhammedün resûlüllâh” yazılı bir hat örneği

13 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 201.

14 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 201.

1. ÜNİTE

O'na hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadeti yalnızca Allah'a (c.c.) yapmaktır. Dinimizin özü ve temelini tevhid yani tek Allah'a (c.c.) iman ilkesi oluşturur.

Kelime-i Tevhid iki ayrı bölümden oluşur. İlk bölüm Allah'tan (c.c.) başka kesinlikle hiçbir ilahın, yaratıcının, mutlak güç ve kudret sahibinin olmadığına iman etmedir. İkinci bölümde ise Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) kulu ve elçisi olduğunu kabul etmektir. Biz bu iki bölümün ikisine de inanıyoruz. İlk kısma inanıp ikinci kısma inanmamış olsak imanımız olmaz. Yani Allah'ın (c.c.) bir ve tek olduğuna inandığımız gibi Hz. Muhammed'in de (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) kulu ve elçisi olduğunu da kabul ediyoruz. Zaten Kelime-i Tevhid'in bir kısmını kabul eder diğer kısmını reddedersek iman eksik olur ki bu ise hiç yok anlamına gelir. Çünkü iman biraz olup biraz olmayacak bir şey değildir. Kişide iman ya vardır veya yoktur. İkisinin arasında bir şey olamaz.

Dinimizde Kelime-i Tevhid en özlü bir biçimde İhlas suresinde ifade edilmiştir. Bu nedenle ona "Tevhid suresi" de denilmiştir: **"De ki: O Allah birdir. Allah Samed'dir (Hiçbir şeye muhtaç olmayıp her şey ona muhtaçtır). O, doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur."**¹⁵ Başka bir ayette ise: **"O (Allah), doğunun da batının da Rabb'idir. Ondandır başka ilah yoktur. Öyleyse yalnız O'nun himayesine sığın."**¹⁶ buyrulmaktadır. Bu ayetlerden de anlaşılacaktır ki dinimiz Yüce Allah'ın varlığı ve birliği konusuna çok önem vermiştir. Peygamber Efendimiz de bize Kelime-i Tevhid'i çok tekrarlamayı ve bu şekilde imanımızı canlı tutmayı şöyle tavsiye etmiştir: **"Lâ ilâhe illallâh'ı çok söyleyerek imanınızı tazeleyiniz."**¹⁷

İslam dini kâinattaki eşsiz düzenin ancak tek ilah tarafından kurulabileceğini bildirir. Çünkü Yüce Allah'tan başka ilah ya da ilahlar

15 İhlas suresi, 1-4. ayetler.

16 Müzzemmil suresi, 9. ayet.

Bilgi Kutusu

Lâ ilâhe illallâh Muhammeden resûlullah → (Allah'tan (c.c.) başka ilah yoktur. Muhammed (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) elçisidir.)

Kelime-i Tevhid'i söyleyen kişi, şunlara inandığını açıklamış olur:

- Allah'tan (c.c.) başka inanmaya ve itaat edilmeye layık hiçbir varlık yoktur.
- O, ibadet edilmeye layık tek varlıktır.
- Hz. Muhammed (s.a.v.) O'nun (c.c.) elçisidir.

Bilgi Kutusu

Kelime-i Tevhid'in zıddı şirktir. **Şirk** sözlükte "ortak kabul etmek" demektir. Terim olarak ise; Allah'a (c.c.) eş, denk ve ortak başka ilahlar kabul etmek demektir. Bu şekilde bir inanca sahip olan kişilere **müşrik** denir. Allah'a (c.c.) şirk koşmak günahların en büyüğüdür.

Görsel 1.3: "Lâ ilâhe illallâh Muhammeden resûlullah" yazılı bir hat örneği

17 Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 2, s. 359.

İman ve İnsan

olduğunu kabul etmeyi akılla izah etmek mümkün değildir. Bu, Kur'an-ı Kerim'de bir ayette şöyle ifade edilir: **“Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'ın Rabb'i olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan uzaktır.”**¹⁸ Ayrıca Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini tam olarak kavrayamayan insanlar yanlış inanışlara yönelebilir. İnsanların bu tür olumsuzluklarla karşılaşmaması için Yüce Allah onları uyarmıştır. Bu konuyla ilgili olarak Kur'an-ı Kerim'de yer alan bir ayette şöyle buyrulmuştur: **“O'ndan başka ilah yoktur. Her şeyi O diriltir ve öldürür. Sizin de Rabb'iniz, önceki atalarınızın da Rabb'i O'dur.”**¹⁹ Diğer bir ayette de: **“Ey insanlar! Allah'ın size olan nimetini hatırlayın, Allah'tan başka size gökten ve yerden rızık verecek bir yaratıcı var mı? O'ndan başka ilah yoktur. Nasıl oluyor da (tevhidden küfre) döndürüyorsunuz!”**²⁰ buyrulurken tevhid haricindeki inançların yanlış olduğu vurgulanmıştır. Yine Kur'an'da: **“Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz...”**²¹ buyrulurken Allah'a (c.c.) ortak koşmanın ne kadar büyük bir günah olduğu ortaya konmuştur. Dolayısıyla tevhid inancına göre Allah (c.c.), inanılması ve ibadet edilmesi gereken tek varlıktır. O'na ait sıfat ve özellikler başkasına yakıştırılmaz.

Görsel 1.4: Her bir varlık Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine birer kanıttır.

18 Enbiya suresi, 22. ayet.

19 Duhân suresi, 8. ayet.

20 Fâtır suresi, 3. ayet.

21 Nisâ suresi, 48. ayet.

1. ÜNİTE

Bilgi Kutusu

Tevhid inancını vurgulayan ayetlerden bazıları şunlardır:

“De ki: Şüphesiz Rabb'im beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O, ortak koşanlardan değildi.”

En'am suresi, 161. ayet.

“Ve (bana) hanif (Allah'ın birliğini tanıyıcı) olarak yüzünü hak dine çevir; sakın müşriklerden olma, diye (emredildi).”

Yunus suresi, 105. ayet.

“De ki: Ben de ancak sizin gibi bir insanım. Bana ilahınızın bir tek ilah olduğu vahy olunuyor. Artık O'na yönelin, O'ndan mağfiret dileyin. Ortak koşanların vay hâline!”

Fussilet suresi, 6. ayet.

“İşte onun için sen (tevhide) davet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği Kitab'a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabb'imiz, sizin de Rabb'inizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışılabilecek bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır.”

Şûra suresi, 15. ayet.

“O, öyle Allah'tır ki O'ndan başka ilah yoktur. Görülmeyeni ve görüleni bilendir. O, esirgeyendir, bağışlayandır. O, öyle Allah'tır ki kendisinden başka hiçbir ilah yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, selamet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini yaptırır, büyüklükte eşi olmayandır. Allah (c.c.), müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir, yaratan, var eden, şekil veren Allah'tır. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanlar O'nun şanını yüceltmektedirler. O, mutlak galiptir, hikmet sahibidir.”

Haşr suresi, 22-24. ayetler.

“Allah, O'ndan başka ilah yoktur; O, Hayy'dır (Diridir.), Kayyûm'dur (Varlığı kendinden, kendi kendine yeterli, yarattıklarına hâkim ve onları koruyup gözetendir.). Kendisine ne uyku gelir ne de uyuklama. Göklerde ve yerdekilerin hepsi O'nundur. İzni olmadan O'nun katında kim şefaate edebilir? O, kullarının yaptıklarını ve yapacaklarını bilir (O'na hiçbir şey gizli kalmaz.). O'nun bildirdiklerinin dışında insanlar O'nun ilminden hiçbir şeyi tam olarak bilemezler. O'nun kürsüsü gökleri ve yeri içine alır, onları koruyup gözetmek kendisine zor gelmez. O, yücedir, büyüktür.”

Bakara suresi, 255. ayet.

Etkinlik

LÂ İLAHE İLLALLÂH

Lâ diyerek red ettim,
Yanlış yolu terk ettim,
Bir daha dönmem asla,
Hakka şehadet ettim.

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh.

Her yerde sahte ilah,
Yönelen işler günah,
Allah'tır ilahımız,
Ondan gayri yok ilah.

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh.

İstisnasız diyerek
Allah'a yönelerek
Kendini ilah gören,
Her şeyi reddederek

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh,

Allah her işin başı,
Her varlığın sırdaşı,
Ona inanan insan,
Ruhundan atar ye'si,

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh.

Lâ ilâhe illallâh,
İsteriz senden felah,
Seni bilen her varlık,
Zikreder akşam sabah.

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh.

Lâ ilâhe illallâh,
İstiyoruz sulh, salah,
Delalet batağına,
Bizi düşürme Allah.

İnandım birdir Allah,
Lâ ilâhe illallâh.

Sinan Karakaş

<https://www.antoloji.com/la-ilahe-illallah-16-siiri/>

Şehadet etmek: Tanık olmak

İstisnasız: Herhangi bir şarta bağlı olmadan

Ye's: Üzüntü, tasa, kaygı

Kaygı: Ümitsizlik

Yukarıda verilen şiirde Allah'ın (c.c.) birliğine inanmak niçin önemlidir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. ÜNİTE

Dinimizin özü ve temelini Kelime-i Tevhid yani tek Allah'a (c.c.) iman ilkesi oluşturur. Bu ilkenin ifadesi ve Müslüman olmanın ilk şartı ise Kelime-i Şehadet yani "Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh." (Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) kulu ve Resulü olduğuna şahitlik ederim.) anlamına gelen şehadet cümlesini inanarak söylemektir. Bu sözü söyleyen kimse öncelikle Allah'tan (c.c.) başka dua edilip yardım istenilecek, sığınılacak, bela ve musibetler karşısında niyazda bulunulacak hiç kimsenin ve yüce kudretin bulunmadığını kabul eder. Ayrıca rızkın yalnızca Allah'tan (c.c.) geldiğini ve yalnız O'ndan istenebileceğini; yalnızca Allah'a (c.c.) güvenileceğini, başka hiçbir varlığa bel bağlanmayacağını bilir ve böyle inandığını ifade eder.

Kelime-i Şehadet iki ayrı bölümden oluşur. İlk bölüm tevhide yani Allah'tan (c.c.) başka kesinlikle hiçbir ilahın, yaratıcının, mutlak güç ve kudret sahibinin olmadığına iman etmedir. İkinci bölümde ise Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) kulu ve elçisi olduğuna tanıklık, şahitlik etmektir. Bu durum Kelime-i Tevhid'de de aynıdır. Dolayısıyla Kelime-i Şehadet'in de Kelime-i Tevhid'in de iki bölümünün ikisine de inanmamız gerekir. Çünkü ilk kısmına inanıp ikinci kısmına inanmazsak imanımız olmaz.

Netice olarak Yüce Allah'a olan inancımızı ve bağlılığımızı ifade etmek açısından Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet çok önemlidir. Bu iki kavramı ve anlamını iyi öğrenmemiz gerekir.

Görsel 1.5: "Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh." yazılı bir hat örneği

Etkinlik

Kelime-i Tevhid'i ve Kelime-i Şehadet'i birkaç defa sınıfta öğretmeninizle birlikte koro hâlinde tekrar ediniz. Daha sonra siz sıra arkadaşınıza, sıra arkadaşınız da size okusun. Sonra sırayla anlamlarını okuyunuz.

3. İmanın İnsana Kazandırdıkları

Yüce Allah'a iman, Allah'ı (c.c.) sevmektir. Allah (c.c.) sevgisi, O'nun yolundan, Peygamberinin izinden gitmeyi sağlar. Bu da Yüce Allah'ın sevgisini kazanmak demektir. Böyle bir sevgiyi kazanmak insanı mutlu ve huzurlu kılar. Bu sevgiyi tadan kişi güzel ve dürüst davranışlar ortaya koyar. Bu durum bir ayette şöyle ifade edilmiştir: **“De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Çünkü Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.”**²²

Allah'a (c.c.) iman, kişiye sorumluluk bilinci kazandırır. Dolayısıyla insan bir gün Allah'ın (c.c.) huzuruna çıkıp yaptıklarının hesabını vereceğini düşünür ve her zaman ölçülü davranışlar ortaya koyar. Her işinde doğru, dürüst olmaya ve herkese iyi davranmaya çalışır. Herkesle iyi ilişkiler içinde olmaya özen gösterir.

Yüce Allah'a iman, insan ruhunu yükseltir ve onu salih ameller işlemeye sevk eder. Bu durum Kur'an'da bir ayette şöyle ifade edilir: **“... Kim Allah'a inanırsa Allah onun kalbini doğruya iletir...”**²³ Böylece kalp doğru yolu bulup hidayete erince insan salih ameller işlemeye devam edecektir. Başka bir ayette de şöyle buyrulur: **“İman edip de iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onlar için çok merhametli olan Allah, (gönüllerde) bir sevgi yaratacaktır.”**²⁴ Dolayısıyla yararlı işler yapan insanın gönlü huzurla dolar. Yüce Allah'a kul olma mutluluğunu yaşar. Onun emirlerine uyar, yasaklarından kaçınır. Adaletli olur. Adaletli olmadığında ahirette bunun hesabını vereceğini aklından hiç çıkarmaz.

Görsel 1.6: Allah'a (c.c.) inanan kişi bütün canlılara karşı merhametlidir. Çünkü kainattaki bütün varlıklar O'nun eseridir ve O'nu anlatmaktadır.

22 Âl-i İmrân suresi, 31. ayet.
23 Teğâbün suresi, 11. ayet.

24 Meryem suresi, 96. ayet.

1. ÜNİTE

Allah'a (c.c.) iman, insana yüksek ahlaki değerler kazandırır. Çünkü Yüce Allah'a (c.c.) iman, O'nun emirlerini yerine getirmeyi, yasaklarından kaçınmayı gerektirir. Gönlüne ve kalbine gelen her şeyi bilen, her şeyi gören ve gözetten bir yaratıcının bulunduğunu düşünerek günahlardan uzaklaşır ve Yüce Allah'ın emirlerine boyun eğer. Dolayısıyla ahlakı güzel, ruhu kötülüklerden arınmış bir insan hâline gelir. Her işinde Allah'ın (c.c.) rızasını gözetir. Sevap kazanmaya, faydalı güzel işler yapmaya gayret eder. Günah işlememeye özen gösterir. Sadece insanlara değil tüm canlılara merhamet eder.

Yüce Allah'a inanan kimse rızık Allah'tan (c.c.) bilir. Rızıkının, Rabb'i tarafından verildiğinin bilincinde olarak çalışır. Açgözlü ve hırslı olmaz. Cimrilikten kaçınır, cömert olur. Kazandığı malların bir gün kendisi gibi yok olacağına inanır. Bu nedenle dünya nimetlerine gereğinden fazla değer vermez.

Allah'a (c.c.) iman, insanın kendini güvende hissetmesini sağlar. Zor şartlara maruz kaldığında O'na yönelir, O'na dua eder, O'ndan yardım ister. Bu durum da insanın ümitsizliğe düşmesini engeller ve daima onu mutlu yapar. İman, insanı anlamsızlık ve belirsizlikten kurtarır. İman eden insan, ölümün yokluk olmadığını bilir, herhangi bir zorluk ve sıkıntı yaşamışsa da sabreder ve Yüce Allah'ın hoşnutluğunu kazanır.

Yüce Allah'a inanan kimse mutlu ve huzurlu olur. Her çeşit zorluğa karşı kendinde dayanma gücünü bulur. Çünkü zorluklar karşısında Rabb'inin yardım edeceğine inanır. İşte bu inanç onun gönlünü rahatlatır ve ona daima tükenmez bir teselli kaynağı olur.

Yüce Allah'a iman eden kimse Allah'ın (c.c.) her zaman kimsesizlerin, çaresizlerin ve darda kalanların en büyük dostu olduğunu bilir. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de şöyle belirtilmiştir: "... İşte bu, Allah'a ve ahiret gününe inananlara verilen öğüttür. Kim Allah'tan korkarsa Allah ona bir çıkış yolu ihsan eder ve ona beklemediği yerden rızık verir. Kim Allah'a güvenirse O, ona ye-

Bilgi Kutusu

Yüce Allah'a iman eden kimse;

- Allah'ın (c.c.) sevgisini elde etmeyi sağlayacak davranışlar ortaya koyar. Allah'ın (c.c.) sevgisini kazandıktan sonra da kaybetmemeye özen gösterir.
- Yaratılış amacını bildiği için ölümün bir yokluk olmadığını bilir ve kendisini güvende hisseder. Daima huzurlu olur. Korkmaz, tedirgin ve endişeli olmaz.
- Allah'a (c.c.) iman, insana cesaret, yiğitlik ve Allah (c.c.) için şehit olma duygularını kazandırır.
- İman eden kimse güç ve kudretin Yüce Allah'a ait olduğuna inanır ve sadece Allah'a kulluk yapar ve başka varlıklara boyun eğmez.
- İman eden kimse başkalarının yanındayken dürüst ve erdemli davrandığı gibi yalnızken de erdemli davranışlar sergiler.
- İman eden kimse Yüce Allah'ın güzel bir dost ve iyi bir yardımcı olduğunu bilir. Zorlaşan problemlere yılmadan çözüm bulmaya çalışır. Üzerine düşen görevi yaptıktan sonra Allah'a (c.c.) tevekkül eder ve ümitsizliğe düşmez. Bu durum Kur'an'da şöyle anlatılmıştır: "**Elbette zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Gerçekten, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır. O hâlde önemli bir işi bitirince hemen diğerine koyul ve yalnız Rabb'ine yönel.**"

İnşirâh suresi, 5-8. ayetler.

ter...”²⁵ İnsan, Yüce Allah’a iman sayesinde bütün güçlükleri yener ve daha azimli ve güçlü olur.

Netice olarak Yüce Allah’a iman içimize sevgi doldurur. Sevgilerin en güzeli Allah (c.c.) sevgisidir. Kalbimizde Allah (c.c.) sevgisini taşımak bizi mutlu eder. Mutluluktan en büyük payı alanlar kalbinde Allah (c.c.) sevgisi olanlardır. Bu sevginin bir gereği olarak Yüce Rabb’imizin öğütlerini tutarız. Her işimize onun adını anarak başlarız. Yasakladığı kötü davranışlardan kaçınır, iyi işler yapmaya önem veririz. Yunus Emre; “Yaratılanı hoş gördük, Yaradan’dan ötürü.” diyor. Biz de sevdiklerimizi Allah (c.c.) için severiz ve hep iyilik yapma gayreti içinde oluruz. Dolayısıyla birisine iyilik ettiğimizde karşıdan duyacağımız “Allah (c.c.) razı olsun.” sözü bizi mutlu eder.

Okuma Metni

İMANIN İNSANA VERDİĞİ HUZUR VE MUTLULUK

İnsan, beden ve ruhun birleşmesinden meydana gelen bir varlıktır. Bedenimizin yeme, içmeye ihtiyacı olduğu gibi ruhumuzun da gıdaya ihtiyacı vardır.

Ruhun en önemli gıdası sağlam inançtır. Allah’a (c.c.) inanan ve güvenen bir insan, manevi gıdasını almış, büyük bir güç kazanmış olur. Çünkü insan, her zaman Allah’ın (c.c.) yardımına muhtaçtır. Muhtaç olduğumuz o yüce varlığa inanıp bağlanmak huzur ve güven kaynağıdır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Dikkat edin, kalpler ancak Allah’ı anmakla huzura kavuşur.”

Ra’d suresi, 28. ayet.

İman, insanı yalnızlıktan, boşlukta kalmaktan kurtarır. İman ruhumuzun gıdası, kalbimizin ışığıdır. İmansız bir insanın ruhu gıdasız, kalbi en büyük dayanaktan yoksun ve karanlıktır.

İnsan, hayatta çeşitli sıkıntılarla karşılaşır. Kalpleri Allah’a (c.c.) bağlı olan inanç sahipleri böyle zamanlarda ümitsizliğe düşmezler. Allah’a (c.c.) sığınır. Ona güvenerek sabırla sonucu beklerler.

İmandan yoksun olan insanlar ise ümitsizliğe düşerler. Huzursuzluk içinde kıvranırlar. Sıkıntıdan kurtulmak düşüncesi ile huzuru içkide, uyuşturucu madde kullanmakta ararlar ve daha büyük felaketselere süreklenirler. Böylece hem dünya hem de ahiret mutluluğunu kaybetmiş olurlar.

İman, ibadetlerle olgunlaşır ve güçlenir. Sade bir imanla yetinip ibadetleri terk etmek imanın zayıflamasına ve iman nurunun sönmesine sebep olur.

Seyfettin Yazıcı

Temel Dinî Bilgiler, s. 28.

25 Talâk suresi, 2-3. ayetler.

1. ÜNİTE

4. İman Bakımından İnsanlar

İslam dini insanı inanıp inanmamakta serbest bırakmıştır. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor: **“De ki: “Ey insanlar! İşte size Rabb’inizden gerçek gelmiştir. Artık kim doğru yolu tutarsa kendi lehine bu yolu seçmiş, kim de sapsa kendi aleyhine sapmış olur. Ben sizin üzerinize vekil değilim.”²⁶**

İnsanlar, Allah'a (c.c.), dinine karşı tutum ve davranışları bakımından üç kısımdır. Bunlar; mümin, münafık ve kâfirdir. İman eden kişilere **mümin** denilir.²⁷ İman etmeyenlere, inkârcılara ise **kâfir** adı verilir.²⁸ Gerçekte inanmadığı hâlde inanmış gibi görünen insanlara da **münafık** adı verilir.²⁹

Mümin; Yüce Allah'ın varlığını, birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini ve onun Yüce Allah'tan getirdiklerini şüphe ve tereddüt göstermeden gönülden kabul eden kimseye denir.³⁰ Mümin samimi, içten gelerek inanan ve tasdik eden kişidir.

İman, parçalanma kabul etmez, inanılacak hususların tamamına iman etmek gerekir. Mümin, altı iman esasının yanında namaz, zekât, oruç, hac gibi dinde yapılması zorunlu olan ibadetlere de inanan kişidir. Mümin olmak kişiye çok büyük değer ve şeref kazandırır. Yüce Allah bir ayette müminleri şöyle anlatmaktadır: **“İman edip güzel işler yapanlara gelince, imanları sebebiyle Rabb'leri onları nimet dolu cennetlerde, alt tarafından ırmaklar akan (saraylara) erdirir.”³¹**

Müminler ahirette cennete girmeyi hak edip orada pek çok nimete kavuşacak olanlardır. Günahkâr müminler de suçları ölçüsünde ahirette cezalandırılacak ancak yine de sonunda cennete gireceklerdir.

Kâfir; örten, gizleyen ve nankörlük eden anlamına gelir.³² Yüce Allah'ın varlığını, birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini ve onun Allah'tan (c.c.) getirdiklerini kabul etmeyen kimseye **kâfir** denir.³³ İnanç esaslarına inanmayan kimse kâfir olduğu gibi, dinimizin kesin

Bilgi Kutusu

Mümin;

- İnanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimsedir.
- Allah (c.c.) katından peygamberleri aracılığı ile gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişidir.
- Yüce Allah'a, onun birliğine, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (c.c.) olduğuna, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) O'nun (c.c.) kulu ve Resulü olduğuna, Allah'ın (c.c.) Peygamberi aracılığıyla göndermiş olduğu emirlerin hepsine ayrıntılarıyla inanan, inandığını diliyle söyleyen, davranışları ve ibadetleriyle inancını dışa yansıtan kimsedir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 259.

26 Yunus suresi, 108. ayet.

27 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 256.

28 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 190.

29 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 262.

30 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 259.

31 Yunus suresi, 9. ayet.

32 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 190.

33 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 190-191.

emirlerinden herhangi birini kabul etmeyen de kâfir olur. Dolayısıyla kâfir, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) getirdiği ve tebliğ ettiği dinin tamamına veya bir kısmına inanmayan kişidir. İman etmek nasıl bir irade gerektiriyorsa inkâr da iradeli bir karşı çıkıştır. Bu yüzden inkâr eden kişinin imana gelmesi ancak kendi istemesi ve yönelmesi ile olur.

Kâfir olarak ölen kimseler, inkârlarının karşılığı olarak ebediyen cehennem ile cezalandırılacaklardır. Yüce Allah bir ayette müminleri şöyle anlatmaktadır: **“İnkâr edenlere de cehennem ateşi vardır. Öldürülmezler ki ölsünler, cehennem azabı da onlara biraz olsun hafifletilmez. İşte biz, küfürde ile-ri giden her nankörü böyle cezalandırırız. Onlar orada: Rabb'imiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryat ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmedi mi (Niçin inanmadınız?)? Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur.”**³⁴

Münafık; olduğundan başka görünen, içiy-le dışı birbirinden farklı olan kişidir. Münafık, inanmış görünür, gerçekte inkâr eder, İslam dininin zarar görmesi için inkârcılarla iş birliği yapar.³⁵ Bu durumdaki kişi her ne kadar dünyada Müslüman sayılsa bile ahirette kâfir muamelesine tabi tutulacaktır. Bununla ilgili olarak Cenab-ı Allah bir ayette şöyle buyurmaktadır: **“İnsanlardan bazıları da vardır ki inanmadıkları hâlde ‘Allah’a ve ahiret gününe inandık.’ derler. Bunlar Allah’ı ve müminleri aldatmaya çalışırlar. Oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değillerdir.”**³⁶ Münafığın temel özelliği gizli inkârdır. Münafık aslında tam bir takiye yapan kişidir. Yani gerçek inancını gizleyip inandığı şeyi söyleyen veya yapandır. Bazı hadislerde münafığın alametlerinden bahsedilir. Mesela Hz. Muhammed (s.a.v.) bu konuda; **“Münafığın alameti üçtür: Konuşunca yalan söyler, söz verince sözünden cayar, kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder.”**³⁷ buyurmuştur. Fakat bu alametlerden birinin müminde bulunması onun gerçek bir münafık olmasını

Bilgi Kutusu

Kâfir;

- İnkâr eden, tanımayan, reddeden kimsedir.
- Gördüğü iyiliği unutan, iyilik bilmeyen, şükretmeyen, nankör, Hakk'ı tanımayan.
- Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini inkâr eden, yaratmada, emretmede, isimlerinde ve sıfatlarında Allah'ı (c.c.) tek ve eşsiz kabul etmeyen; yaratıcı olarak Allah'ı (c.c.) kabul etse bile onun göndermiş olduğu elçilerin hepsine ayrı ayrı inanan, elçilerin getirmiş olduğu kitapları toptan reddeden veya Allah'ın (c.c.) vahiyle bildirdiği hükümlerin bir tanesini dahi inkâr edendir.
- Allah'ın (c.c.) göndermiş olduğu emir ve yasaklarla alay eden, Hz. Muhammed (s.a.v.) başta olmak üzere Allah'ın (c.c.) elçilerinin önemsizliğine inanan, Allah'a (c.c.) karşı yapılması gereken ibadetler konusunda büyüklük taslayandır.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 190-191.

34 Fâtır suresi, 36-37. ayetler.

35 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 262.

36 Bakara suresi, 8-9. ayetler.

37 Müslim, Sahih, İman, 109.

1. ÜNİTE

gerektirmez. Münafıkça davranışlarda bulunduğu işaret eder. Çünkü münafıklık kalbî bir durumdur. Kişi kalben inkâr ettiğinde münafık olur. Kimin münafık olduğunu da insanların bilmesi söz konusu değildir. Nitekim Hz. Peygamber, ashâbı içindeki münafıkları ancak Allah'ın (c.c.) bildirmesi ile bilmiştir. Bu yüzden "Ben Müslüman'ım." diyen herkesi Müslüman olarak görmek ve kabul etmek gerekir.

Mümin, kâfir ve münafıktan ayrı olarak müşrik ve ehlikitap olanlar da vardır.

Müşrik; Yüce Allah'a ortak, eş koşan kimsedir.³⁸ Başka bir varlığı Allah'a (c.c.) ortak koşarak ilah kabul etmeye, İslam inancına göre **şirk** denilir.³⁹ Kur'an-ı Kerim böyle inanan kimselere müşrik adını vermiştir. İslam inancında müşrikler de kâfir olarak değerlendirilir. Çünkü müşrikler mutlak yaratıcı olarak Yüce Allah'ın varlığını inkâr etmeseler de O'ndan başka ilahlar olduğunu kabul edip onlara da taparlar. Yüce Allah'ın yanında başka varlıklara da ilahlık yakıştırırlar. Sadece Yüce Allah'a ait olması gereken isim ve sıfatları başka varlıklarda da görürler.

Cahiliye Dönemi'ndeki Araplar hem Allah'ın (c.c.) varlığını kabul ediyorlar hem de putlara tapıyorlardı. Kur'an-ı Kerim'de bu konuya şöyle değinilir: "**Onların çoğu ancak ortak koşarak Allah'a iman ederler.**"⁴⁰ Yine Kur'an-ı Kerim'de: "**Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz...**"⁴¹ buyrulur. Allah'a (c.c.) ortak koşmanın ne kadar büyük bir günah olduğu ortaya konmuştur. Dolayısıyla tevhide dayanmayan bir Allah

38 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 268.

39 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 342.

40 Yusuf suresi, 106. ayet.

41 Nisâ suresi, 48. ayet.

Bilgi Kutusu

Münafık;

- İnsanların arasını bozan, bölücülük yapan, toplumu karıştıran, fesatçı, nifak çıkarıcı, iki yüzlü kimsedir.
- Kalbiyle inanmadığı hâlde diliyle Müslüman olduğunu açıklayan fakat gerçekte inkârcılardan olduğunu gizleyen kimsedir.
- Kur'an-ı Kerim, münafıkları birçok surede ele alıp tanıtmıştır. Kur'an-ı Kerim'de münafıklar, inançlarında hastalık olan, Müslümanların toplumsal düzenini alt üst eden, entrika peşinde koşan, Allah'ın (c.c.) ayetlerini ciddiye almayan, namaz kılmaktan kaçınan, Allah'ı az hatırlayan, kişiliklerini açıkça ortaya koyamayan, Müslümanlara tuzak kurup inkârcılardan yana tavır koyan, korkak ve korkaklığı topluma yayan, İslami değerlerle alay eden, cimri, cihattan kaçan, emanete ihanet eden, sözlerinde durmayan, gösteriş yapmayı seven ve çok yalan söyleyen kimseler olarak tanımlanırlar.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 262.

Müşrik;

- Allah'a (c.c.) inandığını söylediği hâlde birçok tabiat olaylarının yaratılmasını ve idaresini Allah'ın (c.c.) dışında birtakım güçlere bağlayan ve bu güçleri kutsallaştırarak Allah'a ortak koşan kimsedir.
- Evreni yaratma ve insanların uyması gereken kurallar konusunda Allah'ın iradesine sınırlama getiren kimsedir.
- İbadetlerini Allah'tan başkasının rızasını gözeterek yapan kişi, riyakâr kimsedir.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 268.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Lokman, oğluna şu öğütte bulunmuştur: "... **Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma. Doğrusu şirk, büyük bir zulümdür.**"

Lokman suresi, 13. ayet.

(c.c.) inancı, geçerli değildir. Yüce Allah'a ait sıfat ve özellikler başka bir varlığa yakıştıramaz.

Ehlikitap; Allah (c.c.) tarafından gönderilmiş olan kitapların asıllarını bozmuş olsalar da Allah (c.c.), peygamber, ahiret gibi inançları taşımaları nedeniyle yahudi ve hristiyanlara verilen isimdir.⁴² Kur'an-ı Kerim pek çok ayette ehlikitaptan bahseder. Kur'an-ı Kerim,

ehlikitap olanların inançlarındaki yanlışlıkları terk ederek İslam dinine girmelerini ısrarla ister. Aynı zamanda Kur'an, Müslümanları ehlikitaba uymamaları konusunda da uyarır. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“Ey iman edenler! Kendilerine kitap verilenlerden herhangi bir gruba uyarmanız, imanınızdan sonra sizi döndürüp kâfir yaparlar.”**⁴³

Başka bir ayette de şöyle buyrulur: **“Dinlerine uymadıkça Yahudiler de Hristiyanlar da asla senden razı olmayacaklardır. De ki: Doğru yol ancak Allah'ın yoludur. Sana gelen ilimden sonra onların arzularına uyacak olursan, andolsun ki Allah'tan sana ne bir dost ne de bir yardımcı vardır.”**⁴⁴ Dolayısıyla Kur'an-ı Kerim, ehlikitap olanlardan inançlarındaki yanlışlıkları terk etmelerini ve İslam dinine girmelerini ısrarla ister.

5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum

“En güzel isimler” anlamında olan “Esmâ-i Hüsnâ, Yüce Allah'ın bütün isimleri için kullanılan bir terimdir. En güzel isimler Allah Teâlâ'ya özgüdür. Bu durum Kur'an'da şöyle ifade edilir: **“Allah, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır. En güzel isimler O'nundur.”**⁴⁵ Başka bir ayette de: **“De ki: ‘(Rabb'inizi) ister Allah diye çağırın, ister Rahman diye çağırın. Hangisiyle çağırırsanız çağırın, nihayet en güzel isimler O'nundur.’...”**⁴⁶ buyrulur. O'nun isimleri mutlak üstünlük ifade eden kutsal kavramlardır. Kur'an-ı Kerim'de bir ayette: **“En güzel isimler Allah'ındır. O'na o güzel isimleriyle dua edin...”**⁴⁷ buyrulur. Allah'ın (c.c.) güzel isimleriyle dua etmemiz istenmiştir. Sevgili Peygamberimiz de (s.a.v.) bir hadisinde Yüce Allah'ın 99 isminin bulunduğunu, bu isimlere inanan ve inancı doğrultusunda yaşayan kimselerin cennete gireceğini ifade etmiştir.⁴⁸ Dolayısıyla Yüce Allah'ın bu güzel isimlerini öğrenmek ve ezberlemek Allah'ı (c.c.) daha iyi tanımamızı sağladığı gibi, aynı zamanda bize sevap kazandırır. Bu isimlerden bazıları şunlardır:

42 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 68.

43 Âl-i İmrân suresi, 100. ayet.

44 Bakara suresi, 120. ayet.

45 Tâhâ suresi, 8. ayet.

46 İsrâ suresi, 110. ayet.

47 A'râf Suresi, 180. ayet.

48 Buhârî, Sahih, Daavat, 68; Müslim, Sahih, Zikir, 2.

Bilgi Kutusu

İslam, Yahudi ve Hristiyanları müşriklerden ayırt etmek için elde bulunan ancak tahrif edilmiş Tevrat, Zebur ve İncil'e inanan kimseleri ehlikitap olarak saymıştır.

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 68.

1. ÜNİTE

5.1. Allah (c.c.)

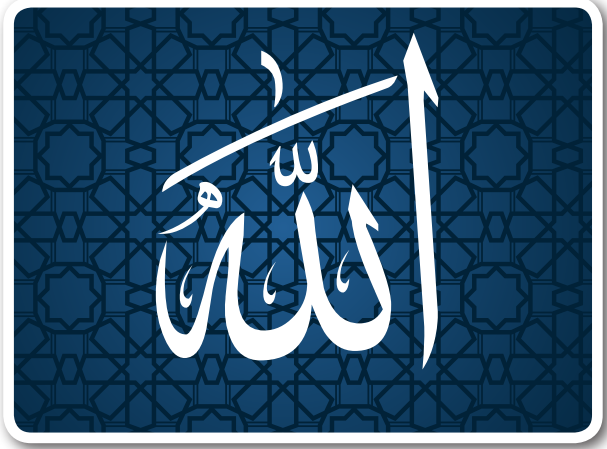
Varlığı zorunlu olan ve bütün övgülere layık bulunan, kendisine ibadet edilen varlığın özel ismidir. Yüce Rabb'imizden başka hiçbir varlık için kullanılmayan ve sadece O'na ait olan ismidir. Aynı zamanda bu yüce isim diğer tüm isimleri içinde barındırır ve onların ifade ettikleri tüm anlamları kapsar. Başka dillerde "Allah" ismini anlam yönünden karşılayacak bir kelime olmadığından diğer dillere tercümesi yapılamaz. Allah (c.c.) ismine İsmicelal, İsmiazam, Lafzayicelal denir.⁴⁹ Çünkü yaratma ve bütün var olanlara emretmeyle ilgili sıfatları kendinde toplayan yaratıcının özel ismidir. Allah (c.c.) kelimesinin çoğul kullanımı yoktur ve hiçbir isim O'nun yerini tutmaz. İslam dinine göre Yüce Allah, zatıyla bilinemez ve kavranamaz; ancak sıfatları aracılığı ile bilinir.

Yüce Allah'ın varlığının delilleri her yerde bulunmaktadır. Maddi bir varlık olmadığı için insanlar Allah'ı (c.c.) doğrudan doğruya göremezler. Onun varlığı kalplerde daha iyi hissedilir. O, mutlak varlıktır, mükemmeldir, eksikliklerden uzaktır. Ona benzer hiçbir şey yoktur. Kâinatın ve bütün varlıkların yaratıcısı, yöneticisi, tek koruyucusu olan yüce ve tek varlıktır.⁵⁰

Yüce Allah'ın başlangıcı ve sonu yoktur. Sonsuz ilim ve güç sahibidir. Her şeyin yaratıcısıdır. Hiçbir şey O'na zor gelmez. Bir şeye "ol" demesiyle o şey hemen olur. Sevgili Peygamberimizin (s.a.v.) sık sık okumamızı tavsiye ettiği Ayetü'l-Kürsî olarak bilinen Bakara suresi 255. ayette Yüce Allah şöyle anlatılır: **"Allah, O'ndan başka ilah olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını gözetip durandır. Göklerde ve yerde olan ancak O'nundur. O'nun izni olmadan katında şefaath edecek kimdir? Onların işlediklerini ve işleyeceklerini bilir, dilediğinden başka, ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. Hükümranlığı gökleri ve yeri kaplamıştır, onların her ikisini de görüp onları muhafaza etmek O'na ağır gelmez. O, yücedir, büyüktür."**

5.2. el-Vâhid

El-Vâhid, Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından biridir. Vâhid, bir ve tek anlamında, bölünüp parçalara ayrılmaması ve benzerinin bulunmaması demektir.⁵¹ El-Vâhid Yüce Allah'ın zatında, sıfatlarında, yaratmasında, emretmesinde, isimlerinde, fiillerinde, hükümlerinde

Görsel 1.7: Arapça "Allah" yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

el-Vâhid;

- Allah'ın (c.c.) tek ve bir olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) çoğalmayan olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) bölünme ve parçalanma kabul etmemesidir.
- Allah'ın (c.c.) herhangi bir ortağı ve örneğinin bulunmamasıdır.

49 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 16-17.

50 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 17.

51 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 80.

de ve hiçbir konuda asla ortağı, benzeri bulunmayan, tek ve eşsiz olmasıdır.⁵² Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Vâhid isminin geçtiği bir ayet şöyledir: “O gün yer, başka bir yere, gökler de başka göklere dönüştürülür ve insanlar bir ve kahhar (her şeyin üzerinde yegâne hâkim) olan Allah'ın huzuruna çıkarlar.”⁵³

Yüce Allah'ın dışında hiçbir varlığın vâhid özelliklerine sahip olmadığını bilmeli, Rabb'imizin birliğini hakkıyla tanımalıyız. Çünkü tanımadığımız Allah'ı (c.c.) sevemeyiz, emirlerine gönülden itaat edemeyiz.

Görsel 1.8: Arapça “el-Vâhid” yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

Aşağıdaki ayetler sabah ve akşam namazlarından sonra aşr-ı şerif olarak okunmaktadır:

“O, kendisinden başka hiçbir ilah olmayan Allah'tır. Gaybı da, görünen alemi de bilendir. O Rahman'dır, Rahîm'dir. O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır. O, mülkün gerçek sahibi, kutsal (her türlü eksiklikten uzak), barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır. O, yaratan, yoktan var eden, şekil veren Allah'tır. Güzel isimler O'nundur. Göklerdeki ve yerdeki her şey O'nu tesbih eder. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”

Haşr suresi, 22-24. ayetler.

Etkinlik

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ وَبَرَزُوا لِلَّهِ

الْوَّاحِدِ الْقَهَّارِ ٤٨

İbrahim suresi, 48. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın el-Vâhid ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

52 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 80.

53 İbrahim suresi, 48. ayet.

1. ÜNİTE

5.3. el-Ehad

El-Ehad; Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sındandır, bir ve tek olmak demektir.⁵⁴ Yüce Allah'ın isimlerinde, sıfatlarında, yaratmasında ve emretmesinde tek ve eşsiz olmasıdır. Ancak Yüce Allah'ın bir ve tek olması herhangi bir sayı dizisinin ilk basamağı anlamında matematiksel birlik gibi değildir. O'nun bir ve tek oluşunda benzerinin ve denginin bulunmamasıdır. Kur'an-ı Kerim'de İhlas suresinde Yüce Rabb'imizin el-Ehad ismi şöyle geçmektedir: “De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir (Bütün varlıklar O'na muhtaç fakat O, hiçbir şeye muhtaç değildir.). O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.”⁵⁵

Görsel 1.9: Arapça “el-Ehad” yazılı bir hat örneği

Etkinlik

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

İhlas suresi, 1-4. ayetler.

Yukarıdaki ayetlerde geçen Yüce Allah'ın el-Ehad ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

5.4. el-Mü'min

Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından biri de el-Mü'min'dir. **El-Mü'min**; Yüce Allah'ın emin kılan, güvene kavuşturan, kullarını tehlikeden koruyup onların zararına olan şeyleri haber veren ve iyi kullarını azaptan uzaklaştırıp onlara haksızlık etmeyen anlamındaki isimdir.⁵⁶ Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Mü'min isminin geçtiği bir ayet şöyledir: “O, öyle Allah'tır ki

54 İhlas suresi, 1. ayet.

55 İhlas suresi, 1- 4. ayetler.

56 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 79.

İman ve İnsan

kendisinden başka hiçbir ilah yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, selamet verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir.”⁵⁷

Yüce Allah bu isminin gereği olarak kendisine sığınanların koruyucusudur. Kendisine inananları korku ve endişeden emin kılandır. Müslümanlar için en güzel yardımcıdır. Bu yüzden her mümin O'na güvenmesi gerektiğini bilir. Çünkü Yüce Allah müminlerin hem dünyada hem ahirette güvencesidir.

Görsel 1.10: Arapça “el-Mü'min” yazılı bir hat örneği

Etkinlik

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ
الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٣﴾

Haşr suresi, 23. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın el-Mü'min ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

Bilgi Kutusu

Peygamberimiz, Yüce Allah'a en güzel isimleriyle şöyle dua etmiştir:

“Bana yeten, beni barındıran, beni yediren ve içiren, bana iyilik edip (iyiliğini) arttıran, bana nimet verip (nimetini) bollaştıran Allah'a hamdolsun. Her hâl ve durumda Allah'a hamdolsun. Her şeyin Rabb'i, hükümdarı ve ilahı olan Allah'ım! Cehennemden sana sığınırım.”

Ebû Dâvûd, Edeb, 97, 98.

57 Haşr suresi, 23. ayet.

1. ÜNİTE

Okuma Metni

BANA İSLAM'I ANLAT, BANA İMANI ANLAT

Ömer b. Hattâb (r.a.) anlatıyor: "... Bir gün Allah Resulünün yanında otururken yanıma za elbisesi bembeyaz, saçları simsiyah biri çıkageldi. Üzerinde yolculuktan bir eser yoktu ve hiçbirimiz onu tanı mıyorduk. Bu adam Allah Resulünün yanına geldi, önüne oturdu, dizlerini onun dizlerine dayadı ve ellerini dizlerinin üzerine koydu: "Ey Muhammed, bana İslam'ı anlat." dedi.

Allah Resulü: "İslam, Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın (c.c.) peygamberi olduğuna şehadet etmen, namazı kılman, zekâtı vermen, Ramazan orucunu tutman ve yola gücün yeterse Kâbe'yi hacetmendir." diye cevapladı.

Adam, "Doğru söyledin." dedi. Adamın hem sorup hem de cevabı tasdik etmesi tuhafımıza gitmişti. Adam tekrar sordu:

– İman nedir?

Allah Resulü cevapladı:

"İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayrın ve şerrin O'ndan olduğuna iman etmendir." diye cevapladı.

Adam yine, "Doğru söyledin." diyerek cevabı onayladı.

(...)

Sonra adam yanımdan ayrıldı. Ben bir süre öylece kalakaldım. Allah Resulü bana sordu:

"Ey Ömer, o soru soran kişi kimdi biliyor musun?" Ben, "Allah (c.c.) ve Resulü daha iyi bilir." diye karşılık verince Allah Resulü:

"O Cebrail'di. Size dininizi öğretmek için geldi." buyurdu.

Müslim, İman, 1.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet'i anlamlarıyla birlikte söyleyiniz.
2. Yüce Allah'a imanın insana kazandırdıklarını anlatınız.
3. Mümin, kâfir, münafık, müşrik ve ehlikitap kavramlarını açıklayınız.
4. Esmâ-i Hüsnâ'dan olan Allah (c.c.) ve el-Ehad isimleri hakkında neler öğrendiniz? Söyleyiniz.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru seçeneği bulup işaretleyiniz.

1. "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu..."

Enbiya suresi, 22. ayet.

Yukarıdaki ayet aşağıdakilerden hangisini ifade etmektedir?

- A) Yüce Allah'ın birliğini
B) Yüce Allah'ın kelamını
C) Yüce Allah'ın kudretini
D) Yüce Allah'ın yaratıcılığını

2. Aşağıdakilerden hangisi Yüce Allah'ın "emin kılan, güvene kavuşturan" anlamındaki ismidir?

- A) el-Mü'min
B) el-Vâhid
C) el-Ehad
D) el-Vedüd

3. Aşağıdaki ayet meallerinin hangisi tevhid ile ilgilidir?

- A) "Biz, her şeyi bir kaderle yarattık."

Kamer suresi, 49. ayet.

- B) "... Allah rızık verenlerin hayırlısıdır."

Mü'minûn suresi, 72. ayet.

- C) "De ki: O Allah tektir."

İhlas suresi, 1. ayet.

- D) "Onlar bilmiyorlar mı ki Allah gizlediklerini de açıkladıklarını da bilir."

Bakara suresi, 77. ayet.

4. "Yüce Allah'ın varlığını, birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini ve onun Yüce Allah'tan getirdiklerini şüphe ve tereddüt göstermeden gönülden kabul edene denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Müşrik
B) Mümin
C) Kâfir
D) Münafık

1. ÜNİTE

5. "Allah'tan (c.c.) başka ilah yoktur, Hz. Muhammed (s.a.v.) Allah'ın (c.c.) resulüdür." ifadesi dinimizde olarak isimlendirilir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Kelime-i Şehadet
B) Kelime-i Tevhid
C) Esmâ-i Hüsnâ
D) Kelime-i Tekbir

6. "İslam dininin inanç esaslarına inanmayan, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Yüce Allah'tan getirdiği dinin hükümlerinden birini veya birkaçını yahut da tamamını inkâr eden kimseye denir.

Yukarıdaki cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi gelmelidir?

- A) Münafık
B) Müşrik
C) Kâfir
D) Hanif

C) Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına ise (Y) koyunuz. Yanlış olan cümlelerin doğrusunu verilen satırlara yazınız.

1. (....) Yüce Allah her şeyi yaratmasında ve her şeye hâkimiyetinde bir ve tektir.

.....

2. (....) Allah'ın (c.c.) güzel isimlerinden birisi olan "el-Ehad" Yüce Allah'ın sıfatlarında, yaratmasında ve emretmesinde tek ve eşsiz olması demektir.

.....

3. (....) İnanmış görünüp gerçekte inkâr eden, gizli gizli Müslümanlara düşmanlık besleyen, İslam dininin zarar görmesi için inkârcılarla iş birliği yapan kişiye müşrik denir.

.....

4. (....) Kelime-i Şehadet'le sadece Yüce Allah'ın varlığına ve birliğine inandığımızı ifade ederiz.

.....

5. (....) Yüce Allah'a inanan kimse mutlu ve huzurlu olur. Her çeşit zorluğa karşı kendinde dayanma gücünü bulur.

.....

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

Ç) Aşağıdaki ayet ve hadislerin boş bırakılan yerlerini verilen kelimelerden uygun olanı ile doldurunuz.

emanet

görülmeveni

şanını

gözetip

yalan

selamet

teslim

inkâr

himayesine

imanınızı

1. “Sen körleri sapıklıklarından çevirip doğru yola getiremezsin. Ancak ayetlerimize inanıp da olanlara duyurabilirsin.”

Neml suresi, 81. ayet.

2. “Allah katında hak din İslam’dır. Kitap verilenler, kendilerine ilim geldikten sonradır ki aralarındaki kıskançlık yüzünden ayrılığa düştüler. Allah’ın ayetlerini edenler bilmelidirler ki Allah’ın hesabı çok çabuktur.

Âl-i İmrân suresi, 19. ayet.

3. “O (Allah), doğunun da batının da Rabb’idir. Ondan başka ilah yoktur. Öyleyse yalnız O’nun sığın.”

Müzzemmil suresi, 9. ayet.

4. “O, öyle Allah’tır ki O’ndan başka ilah yoktur. ve görüleni bilendir. O, esirgeyendir, başışlayandır. O, öyle Allah’tır ki kendisinden başka hiçbir ilah yoktur. O, mülkün sahibidir, eksiklikten münezzehtir, verendir, emniyete kavuşturandır, gözetip koruyandır, üstündür, istediğini yaptıran, büyüklükte eşi olmayandır. Allah, müşriklerin ortak koştukları şeylerden münezzehtir, yaratıcı, var eden, şekil veren Allah’tır. En güzel isimler O’nundur. Göklerde ve yerde olanlar O’nun yüceltmektedirler. O, galiptir, hikmet sahibidir.”

Haşr suresi, 22-24. ayetler.

5. “Allah, O’ndan başka ilah olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, diri, her an yarattıklarını durandır. Göklerde ve yerde olan ancak O’nundur. O’nun izni olmadan katında şefaath edecek kimdir? Onların işlediklerini ve işleyeceklerini bilir, dilediğinden başka, ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. Hükümlerini gökleri ve yeri kaplamıştır, onların her ikisini de görüp onları muhafaza etmek O’na ağır gelmez. O, yücedir, büyüktür.”

Bakara suresi, 255. ayet.

6. “Münafığın alameti üçtür: Konuşunca söyler, söz verince sözünden cayar, kendisine bir şey edildiğinde hıyanet eder.”

Müslim, Sahih, İman, 109.

7. “Lâ ilâhe illallâh’ı çok söyleyerek tazeleyiniz.”

Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 2, s. 359.

1. ÜNİTE

D) Aşağıdaki bulmacada, ünitemizde geçen bazı kelime ve kavramlar gizlenmiştir. Bunları bulup işaretleyiniz. Bu kelime ve kavramlar hakkında öğrendiğiniz bilgileri kısaca anlatınız.

ALLAH

İMAN

KELİME-İ TEVHİD

KELİME-İ ŞHADEET

ESMÂ-İ HÜSNÂ

EL-VÂHİD

EL-MÜ'MİN

EL-EHAD

KÂFİR

MÜNAFİK

MÜŞRİK

EHLİKİTAP

Y	V	A	G	İ	Y	A	T	A	F	İ	K	İ	İ	L	G	G
C	İ	C	K	E	L	E	L	E	H	A	D	A	T	Y	E	T
G	M	Ü	N	A	F	İ	K	L	V	A	H	İ	İ	M	L	N
R	A	K	İ	H	İ	M	A	N	S	E	N	S	D	L	R	A
G	K	T	A	T	A	G	E	T	G	E	H	Ü	A	K	Ş	M
R	O	Ş	İ	Y	H	A	N	S	E	L	M	Ü	M	İ	N	A
R	R	V	T	M	L	D	E	V	G	E	N	S	H	L	L	Z
G	U	A	K	E	L	İ	M	E	İ	T	E	V	H	İ	D	Z
R	Ç	K	İ	İ	S	L	A	M	K	A	H	A	Z	R	A	İ
Y	T	Z	A	R	U	R	A	T	K	Â	F	İ	R	Y	E	İ
C	A	C	T	M	L	D	E	V	H	E	N	S	E	L	K	S
G	K	E	S	M	Â	İ	H	Ü	S	N	Â	İ	Y	M	L	Ü
E	H	L	İ	K	İ	T	A	P	R	E	N	S	İ	L	R	R
G	M	T	K	E	L	V	A	L	İ	T	E	V	K	İ	D	N
A	A	F	İ	K	R	E	L	V	Â	H	İ	D	M	A	K	İ
L	A	R	T	A	V	A	F	İ	M	A	M	Ü	Ş	R	İ	K
L	R	Ü	İ	L	T	A	S	M	İ	K	V	M	R	L	Ş	Ş
A	Ö	K	E	L	İ	M	E	İ	Ş	E	H	A	D	E	T	A
H	Ö	U	İ	K	Ü	K	L	İ	A	R	A	D	E	R	A	A

2. ÜNİTE

İBADET VE İNSAN

ÜNİTE ÇALIŞMALARI

1. İbadet kavramının anlamını bularak defterinize yazınız.
2. İslâm dininde ibadetlerin yapılış gayesini araştırınız.
3. Salih amel kapsamına giren davranışlar nelerdir? Araştırınız.
4. Yüce Allah'ın güzel isimlerinden olan es-Samed, er-Rakîb, el-Ve-dûd'un anlamlarını öğreniniz.

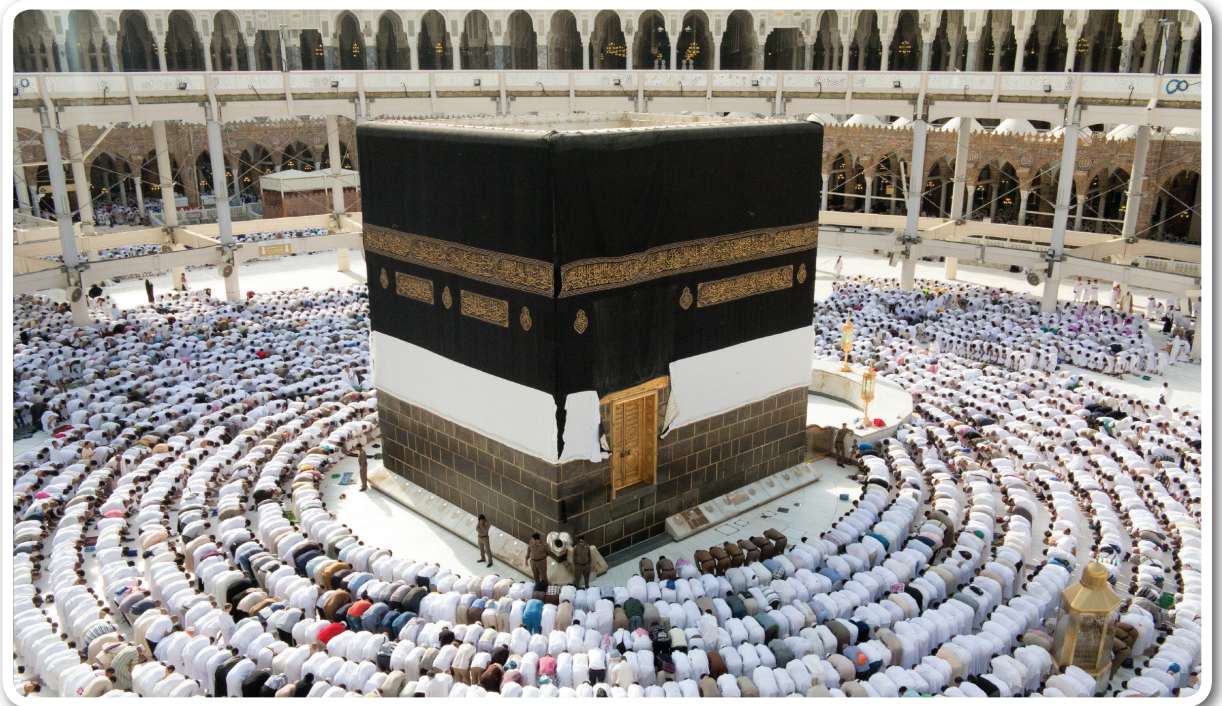
2. ÜNİTE

1. İmanın Göstergesi: İbadet

Tarih boyunca insan, tüm evrene hâkim olan üstün bir varlığın bulunduğu inanarak ona saygı göstermek istemiştir. Bu isteğini de inandığı varlığa, söz ve davranışlarıyla çeşitli ibadetler yaparak gerçekleştirmiştir. Sözlükte itaat etmek, övmek, yüceltmek, saygı duymak, boyun eğmek ve ilah edinmek anlamlarına gelen ibadet, İslami bir terim olarak insanın, Yüce Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınarak ona kulluk borcunu ödemesi anlamına gelir. İbadet, insanın yaratılış amacına uygun olarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) uygulamalarını esas alıp niyet ederek yapmış olduğu davranışlardır.¹

Bilgi Kutusu

İbadet edene “âbid”, ibadet edilene “ma'bûd” ve ibadet yerine “mâbed” denir.

Görsel 2.1: İbadetle insan kul olma bilincine ulaşır.

Evrende yaratılan her şeyin bir gayesi vardır. Kâinatta en kıymetli varlık olan insanın yaratılış amacının olmaması düşünülemez. İnsanın yaratılış amacı, Allah'a (c.c.) ibadet etmektir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Allah: “**Ben cinleri ve insanları ancak bana ibadet etsinler diye yarattım.**”² buyurmaktadır. Başka bir ayette de: “**O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.**”³ buyurarak insanın yaratılış gayesinin ibadet etmek olduğunu bildirmiştir. İnsanlara rehber olmaları için gönderilen peygamberler de Allah'a (c.c.) ibadet etmişler ve insanları Allah'a (c.c.) ibadet etmeye çağırmışlardır.

1 Dinî Kavramlar Sözlüğü, s. 285.

2 Zâriyat suresi 56. ayet.

3 Mülk suresi, 2. ayet.

Etkinlik-1

Yüce Allah'ın (c.c.) bizim ibadetlerimize ihtiyacı yoktur. Öyleyse Allah (c.c.) niçin kendisine ibadet etmemizi istemektedir? Sınıfınızda arkadaşlarınızla tartışınız.

Yüce Allah evrende her şeyi insanın hizmetine sunmuştur. Güneş, Ay, hava, yağmur, bitkiler ve hayvanlar hep insanlar içindir. Arı bal yapar, koyun süt verir, çeşit çeşit sebze ve meyveler insanın beslenmesini sağlar. Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde Allah'ın (c.c.) insana sunduğu nimetlere dikkat çekilmiştir. Örneğin bir ayette: **“Rabb'im, yeryüzünü size beşik yapan, orada size yollar açan ve size gökten yağmur indirendir. Böylece onunla sizin için yerden türlü türlü bitkileri çift çift çıkardık.”**⁴ buyrulmuş ve çeşitli nimetlere vurgu yapılmıştır. Başka bir ayette ise diğer varlıklara dikkat çekilerek: **“Hayvanlarda sizin için elbette bir ibret vardır. Onların içlerindeki süttten size içiririz. Onlarda sizin için daha birçok faydalar da vardır ve onlardan yersiniz de.”**⁵ buyrulmuştur. İnsan, kendi vücuduna bakarak da Yüce Allah'ın kendisine vermiş olduğu eşsiz nimetleri görebilir. Yüce Allah insanı yoktan var etmiş; ona akıl, göz, kulak, kalp ve daha nice nimetler vermiştir. Bu bir ayette şu şekilde ifade edilmiştir: **“Onları biz yarattık; onların yaratılışını sapasağlam yaptık...”**⁶ Dolayısıyla insan, kendisini mükemmel bir şekilde yaratan Yüce Allah'a şükretmeli, şükürünü de ibadetleri ile göstermelidir.

Bilgi Kutusu

İnsan bedeninin ayakta kalabilmesi için nasıl yeme ve içmeye ihtiyacı var ise ruhunun da huzur bulması için ibadete ihtiyacı vardır.

Nasıl ki yemekle insan vücudu güç ve kuvvet kazanıyorsa ibadetler de insanın ruhunu güçlendirir.

İnsan bunca karşılıksız nimeti verene elbette teşekkür etmek ister. Aslında insanın yapılan her türlü iyiliğe karşılık vermesi kendine değer kazandırır. Bu nedenle insan, kendisine hayat, akıl, irade gibi birçok nimet veren Yüce Allah'a karşı en güzel teşekkürünü ibadetleriyle ifade eder.

İbadet, Yaradan ile insan arasındaki en ciddi ilişkidir. Çünkü insan, ibadetleri aracılığıyla Yaradan'la muhatap olur. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde kulun Yüce Allah'a en yakın olduğu anın secde olduğunu belirtir.⁷ Dolayısıyla insan; ibadetlerini yerine getirerek Yüce Allah'ın emirlerine uyararak ve yasaklarından kaçınarak Rabb'inin rızasına uygun bir hayat yaşamının huzurunu duyar.

İman, “dil ile ikrar, kalp ile tasdik” diye tarif edilse de onun en büyük göstergesi ibadettir. Çünkü insan, ahirette imanı ve imanın gereği olarak amel defterine kaydedilen iş ve davranışlarına göre hesaba çekilecektir. İman etmenin gereği ibadet etmektir. İbadet, Allah'ın (c.c.) rızasına, insanın fitratına ve insanlığın yararına uygun her hâl ve hareketlerdir. Kur'an-ı Kerim'de ibadet etmek, yüzü aşkın ayette iman ile birlikte geçmektedir. Bu yüzden iman, insanı ibadet yapmaya sevk etmelidir. Çünkü gerçek iman hayata yansındır. İbadet, imanın en

4 Tâhâ suresi, 53. ayet.

5 Mü'minün suresi, 21. ayet.

6 İnsan suresi, 28. ayet.

7 Nesâî, Sünen, Tatbik, 78.

2. ÜNİTE

büyük göstergesidir. Nitekim Peygamberimize (s.a.v.) “İman nedir Ya Rasulallah?” diye sorarlar. O da: “**İman, seni dünyada mesut yaşatacak bir ahlak, Allah’ın haram kıldıklarından vazgeçirecek bir takva ve cahillerin cehaletinden uzak tutacak bir hilmdir yani vakur bir duruştur.**”⁸ buyurmuştur.

İman ile ibadet arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Mümin Yüce Allah’ın varlığını ve birliğini gönülden kabul edip ibadetler ve güzel davranışlarla bunu kökleştirir. Dolayısıyla ameli olan mümin meyveli ağaç gibi, ameli olmayan mümin ise meyvesiz ağaç gibidir. Bu durum Kur’an’da şu şekilde ifade edilmiştir: “**İman edip de iyi işler yapanlar, Rabb’lerinin izniyle içinde ebedi kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetlere sokulacaklardır. Orada (birbirleriyle) karşılaştıkça söyledikleri ‘selam’dır. Görmedin mi Allah nasıl bir misal getirdi: Güzel bir sözü, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaca (benzetti).**”⁹

Görsel 2.2: İbadet eden mümin meyvesi olan ağaç gibidir.

Yüce Allah ancak olgun müminlerden razı olur. Bu sebeple de yalnız inanmak yeterli değildir. İmanın olgunluğuna ermek, imanı üstün bir dereceye getirmek için iman ile birlikte ibadet etmek ve güzel ahlaka sahip olmak gerekir. Hiç şüphe yok ki ibadet ve amel, imanın bir göstergesidir, kıyamette de bizi kurtaracak olan amelimizdir. Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde ibadetin önemini şöyle vurgulamıştır: “**Ölüyü kabre kadar üç şey takip eder; ikisi geri döner ve biri onunla kalır. Ailesi ve malı geri döner. Sadece onunla ameli kalır.**”¹⁰ Dolayısıyla yalnızca iman ettim demek yeterli değildir. Kalpteki iman ışığının sönmemesi için amel de gereklidir. Çünkü amel işlenmezse kalpteki iman yavaş yavaş zayıflar ve Allah (c.c.) korusun günün birinde sönebilir. İbadetler hem imanı korur hem de kuvvetlendirir. Örneğin bir cam fanus, içinde yanan mumun ateşinin sönmemesini nasıl engelliyorsa ibadetler de ki-

Bilgi Kutusu

Namazın her rekâtında okuduğumuz Fatiha suresinin beşinci ayetinde: “**Ancak sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz.**” buyrulmuştur.

8 Taberânî, Mu’cemu’l-Evsat, Hadis no. 5005.

9 İbrahim suresi, 23-24. ayetler.

10 Buhârî, Sahih, Rikak, 42.

İbadet ve İnsan

şinin imanını korumasını sağlar. Bu nedenle imanın ibadetlerle desteklenmesi gerekir. Dolayısıyla müminler, imanla birlikte ibadetlerini yerine getirerek Yüce Allah katındaki değerini yükseltmelidir. Çünkü Allah'a (c.c.), peygamberlerine ve ahiret gününe inananların, namaz kılanların, zekât verenlerin, Allah (c.c.) yolunda mallarını harcayanların kurtuluşa ereceği Bakara suresi 2-5. ayetlerinde şöyle ifade edilmiştir: **“O kitap (Kur’an); onda asla şüphe yoktur. O, muttakîler (sakınanlar ve arınmak isteyenler) için bir yol göstericidir. Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar. Yine onlar, sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler; ahiret gününe de kesinkes inanırlar. İşte onlar, Rabb’lerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır.”**

İbadetler, Allah'a (c.c.) inancın, sevgi ve saygının somut bir göstergesidir. İbadetler, Yüce Allah ile kul arasında yakınlık oluşturur. İnsanın bireysel ve toplumsal bazı sorumluluklar almasını sağlar.

İman, insanı güzel ameller işlemeye ve doğru yola yöneltir. Allah'a (c.c.) ve insanlara hatta diğer canlılara karşı olan görevlerini en iyi şekilde yerine getirmesini, işinde, sözünde ölçülü olmasını sağlar. Yüce Allah bir ayette bunu şöyle ifade etmektedir: **“... Kim Allah'a inanırsa Allah onun kalbini doğruya iletir. Allah her şeyi bilendir.”¹¹**

Her şeyi bilen, her şeyi gören ve gözetken bir varlığın olduğuna iman etmek, insanı kötülüklerden uzaklaştırır. Böyle bir insan Yüce Allah'ı sever, O'nun sevgisini elde etmeyi sağlayacak davranışlar sergiler. O'nun sevgi ve hoşnutluğunu kazandıktan sonra da kaybetmemeye çalışır. Her şeyi gören, bilen bir yaratıcıya inandığından en küçük bir kötülükten kaçınır, en küçük bir iyiliği yapmaya çalışır. Dolayısıyla bir gün Yüce Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğine inandığından kimsenin malına, ırzına göz dikmez. Kimsenin hakkına tecavüz etmez. Herkesin hakkını verir.

Etkinlik-2

“İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı yönüne çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki Allah'a, ahiret gününe, meleklerle, kitaplara, peygamberlere iman eder. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini yerine getirir. Sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Mutlakiler ancak onlardır!”

Bakara suresi, 177. ayet.

Yukarıdaki ayeti iman-ibadet ilişkisi açısından yorumlayınız.

Etkinlik-3

Yüce Allah'a olan imanınız davranışlarınıza nasıl yansır? Arkadaşlarınızla konuşunuz.

¹¹ Teğâbün suresi, 11. ayet.

2. ÜNİTE

Etkinlik-4

“Niçin ibadet edilir?” sorusunun cevabını örnekteki gibi listeleyiniz.

- Yüce Allah’ın rızasını kazanmak için

-
-
-

2. İbadetin Kabul Şartları

İbadetlerle Yüce Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak için bazı temel ilkelerin bulunması gerekir. Bunlar; niyet, ihlas ve sünnete uygunluktur.

2.1. Niyet

Sözlükte kastetme, yönelme, meyletme anlamlarına gelen **niyet**, hangi ibadetin yapılacağına kalben karar vererek bütün ibadetlerde Yüce Allah’ın rızasını kastedip ona yönelmektir.¹² İbadetlerin sırf Allah (c.c.) rızası için ve ibadet niyetiyle yapılması gerekir. Peygamberimiz (s.a.v.): “**Ameller ancak niyetle-re göredir: Herkesin niyeti ne ise eline geçecek olan da odur. Kimin hicreti, Allah ve Resulünün rızası ve hoşnutluğu ise onun hicreti Allah ve Resulünedir. Kim de elde edeceği bir dünya malı ve nikâhlanacağı bir kadından ötürü hicret etmişse onun hicreti de hedeflediği şeye göredir.**”¹³ buyurarak ibadetlerde niyetin önemini belirtmiştir. Yüce Allah katında niyetin önemli olduğu bir ayette de şöyle vurgulanmıştır: “**...Yanılarak yaptıklarınızda size vebal yok; fakat kalplerinizin bile bile yöneldiğinde günah vardır...**”¹⁴

Yüce Allah, Kur’an-ı Kerim’in birçok ayetinde kendisine ibadet edilmesini emretmiştir. Bundan dolayı öncelikle Rabb’imizin emri olduğu için ibadet edilmeli ve ibadetlerde O’nun sevgisini kazanmak hedeflenmelidir. Örneğin kurban Allah (c.c.) için değil de et yeme gayesiyle kesilirse sevap kazanılmayacaktır. Nitekim

Bilgi Kutusu

Kur’an-ı Kerim’de yalnızca Allah’a (c.c.) yönelmeye niyet ederek ibadet edilmesi gerektiği bildirilmiştir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

“**De ki: Rabb’im adaleti emretti. Her secde yerinde yüzlerinizi (O’na) doğrultun. Dini, O’na has kılarak dua edin. Sizi başlangıçta yarattığı şekliyle (yine ona) döneceksiniz.**”

A’râf suresi, 29. ayet.

“**De ki: Ben dinimi Allah’a has kılarak sadece ona ibadet ediyorum.**”

Zümer suresi, 14. ayet.

“(Ey Muhammed!) Şüphesiz biz, o Kitab’ı sana hak olarak indirdik. Öyle ise sen de dini Allah’a has kılarak O’na kulluk et.”

Zümer suresi, 2. ayet.

12 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 284.

13 Buhârî, Sahih, Bedu’l-vahy, 1.

14 Ahzab suresi, 5. ayet.

Kur'an-ı Kerim'de: **“Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız ulaşır...”**¹⁵ buyrulmuş. Müminin tüm ibadetleri, herhangi bir menfaat beklemezsiniz sadece Allah (c.c.) rızası için olmalıdır. Bu sebeple En'am suresinin 162. ayetinde: **“De ki: “Namazım, ibadetlerim, hayatım ve ölümüm, alemlerin Rabb'i Allah içindir.”** buyrulmuştur. Yine bu durumla ilgili Kevser suresi 2. ayetinde de: **“O hâlde, Rabb'in için namaz kıl, kurban kes.”** buyrulmuştur.

İnsanlar, diğer canlılardan farklı olarak akıllı ve irade sahibi yaratıldığı için yaptıklarından sorumludur. Zaten zorlama ile yapılan ibadet geçerli değildir. Dolayısıyla insan, iradesini kullanarak isteyerek ortaya koyduğu davranışlarında niyetini belirtmiş olmaktadır. Bu yüzden niyet, ibadetin ilkelerindedir. İslam'da yapılan ibadetlerin değeri niyetlere bağlıdır. Niyet edilmeden kılınan namazın, tutulan orucun, verilen zekâtın değeri yoktur. Niyet kalben yapılır ve dil ile de söylenir.

2.2. İhlas

Sözlükte samimiyet, içtenlik, samimi bağlılık, doğruluk, saflık, gösterişsizlik anlamlarına gelen ihlas, insanın bütün davranışlarında, sözlerinde, inançlarında ve ibadetlerinde yalnızca Yüce Allah'ın rızasını gözetmesidir.¹⁶ İbadetlerde ihlaslı olunması gerektiğini Yüce Allah bir ayette şöyle ifade etmiştir: **“(Resulüm!) Şüphesiz ki Kitab'ı sana hak olarak indirdik. O hâlde sen de dini Allah'a has kılarak (ihlas ile) kulluk et.”**¹⁷ Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) bu konuyla ilgili : **“Allah ancak ihlas ve samimiyetle sadece kendisi için ve rızası gözetilerek yapılan ameli kabul eder.”**¹⁸ buyurarak ibadetler yerine getirilirken Allah'ın (c.c.) rızasının gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir.

İbadetlerde ihlaslı olmama yani sözün öze uymaması, riyakâr olmaya, kibir, riya ve şirk gibi günahlara girmeye neden olur. Bu durumdan kaçınılması gerektiği Maun suresinde şöyle vurgulanmıştır: **“Yazıklar olsun o na-**

Etkinlik

“Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb'inize ibadet edin ki Allah'a karşı gelmekten sakınasınız.”

Bakara suresi, 21. ayet.

Yukarıdaki ayet meali ibadetlerin hangi yönüne vurgu yapmaktadır? Yorumlayınız.

Görsel 2.3: İbadetlerin halis niyetle yapılması gerekir.

15 Hac suresi, 37. ayet.

16 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 160.

17 Zümer suresi, 2. ayet.

18 Nesâf, Sünen, Cihad, 24.

2. ÜNİTE

maz kılanlara ki Onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar (kulluklarında) gösteriş yaparlar.”¹⁹ Dolayısıyla yerine getirilen ibadetlerde ihlaslı ve samimi olunmalıdır. Gönülden Yüce Allah’a yönelmeli ve sadece O’nun rızası talep edilmelidir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) ibadetlerde ihlaslı ve samimi olmanın önemini şöyle ifade etmiştir: **“Allah sadece samimi bir şekilde ve kendi rızası gözetilerek yapılan amelleri kabul eder.”**²⁰

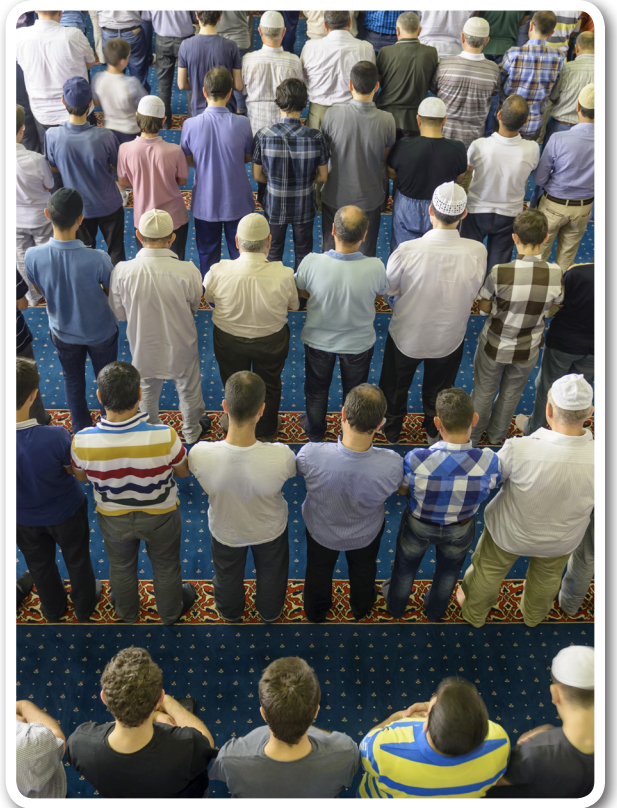
Bizler de ibadetlerimizi hiçbir dünyevi çıkar beklemezsizin sırf Allah (c.c.) için yapalım ki ibadetlerimizden manevi lezzet alabilelim. Göründüğümüz gibi olalım, olduğumuz gibi görünelim. İyiliklerimizi “İyilik yap denize at; balık bilmezse Hâlık bilir.”²¹ bilinciyle yaparak riya ve gösterişin her türlüsünden uzak kalalım. Ayrıca yerine getirdiğimiz ibadetlerimizde ve Rabb’imize olan kulluk görevimizde devamlılığı kendimize ilke edinelim. Çünkü kul için en büyük mutluluk kulluktur. Hz. Mevlânâ bunu şöyle ifade etmektedir: “Rabb’im! Her köle azat edildiği gün sevinir; bense sana gerçekten kul ve köle olduğum gün sevinecek, bayram edeceğim.”

Netice olarak bizler de ibadetlerimizde sürekliliğe dikkat etmeliyiz. Başlanıp terk edilen ibadetler kişinin eğirdiği ipliği iyice büktükten sonra bozması gibidir.

2.3. Sünnete Uygunluk

İslam dininde önemli bir yeri olan ibadetlerin çerçevesini Yüce Allah Kur’an’daki ayetlerle çizmiştir. Ancak uygulamasını ve detaylarını bizzat Peygamber Efendimiz (s.a.v.) öğretmiştir. Namazı nasıl kılacağımızı, orucu nasıl tutacağımızı, zekâtı nasıl vereceğimizi, haccı nasıl yerine getireceğimizi, Rabb’imize nasıl ibadet edeceğimizi Peygamberimiz (s.a.v.) yaşayarak göstermiştir. Dolayısıyla ibadetlerin şekli, sayısı, zamanı, ve miktarı Şari (Allah ve Resulü) tarafından belirlenmiştir.

İbadetlerin geçerli olabilmesi için Kur’an ve sünnete uygun olması gerekir. Ayrıca ibadetler, Yüce Allah’ın emrettiği ve Hz. Peygamber’in (s.a.v.) açıklayıp gösterdiği şekilde yapılmalıdır. İbadetler Kur’an ve sünnette belirtilen zaman ve sayıya uygun olmalıdır. Kur’an-ı Kerim’de bir ayette bu durum şöyle ifade edilmiştir: **“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin, Peygambere itaat edin. Amellerinizi boşa çıkarmayın.”**²² Dolayısıyla hiç kimse kendi aklından yeni bir ibadet ortaya koymamalıdır. Ayrıca yerine getirilen ibadetler

Görsel 2.4: Cemaatle namaz kılmak tek başına namaz kılmaktan daha faziletlidir.

19 Maun suresi, 4-6. ayetler.
20 Nesâî, Sünen, Cihâd, 24.

21 Erzurumlu İbrahim Hakkı, Marifetnâme.
22 Muhammed suresi, 33. ayet.

Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetine aykırı olmamalıdır. Örneğin hiçbir ibadet başka bir ibadetin yerine getirilmemelidir. Peygamberimiz (s.a.v.) nasıl ibadet ettiyse Müslümanların da o şekilde ibadet etmesi gerekir. Yüce Allah, Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetine uyma konusunda bizleri uyarmış ve şöyle buyurmuştur: **“Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygamber’e ve sizden olan ulû’l-emre (idarecilere) de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz Allah’a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız onu Allah’a ve Resûl’e götürün (onların talimatına göre halledin); bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir.”**²³ Başka bir ayette de: **“Kim peygambere itaat ederse Allah’a itaat etmiş olur. Kim yüz çevirirse (bilsin ki) biz seni onlara bekçi göndermedik.”**²⁴ Peygamberimiz de (s.a.v.) bu durumla ilgili olarak: **“... Size bir şeyi yasakladığım zaman ondan kaçının. Bir şey emrettiğim zaman gücünüzün yettiği ölçüde onu yerine getirin.”**²⁵

İbadetleri yerine getirirken Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinden uzaklaştırıcı hiçbir görüş, teklif, uygulama dikkate alınmaz ve değer verilemez. Belirlenmiş şartlara uymayan davranışlar ibadet olarak kabul edilmez. Çünkü Efendimizin sünnetinin bulunmadığı yerde bidat ve hurafe vardır. Bidat ise dinimizde uygun görülmez. Çünkü Peygamberimiz (s.a.v.): **“Kim bizim bu dinimizde olmayan bir şeyi sonradan ortaya koyarsa o reddedilir.”**²⁶ buyurarak ibadetlerin geçerliliğini, Allah’ın (c.c.) emrettiği ve kendisinin açıklayıp gösterdiği şekilde yapılmasına bağlı kılmıştır.

Bilgi Kutusu

Bidat, Hz. Peygamber (c.c.) döneminden sonra ortaya çıkan, dinî bir delile dayanmayan inanç, ibadet, fikir ve davranışlardır. Yani Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinde bulunmayan herhangi bir davranışın ibadet olarak uygulanması veya mevcut uygulanan ibadetlerde arttırma veya eksiltme yapılmasıdır.

bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 40

Etkinlik

“Bana itaat eden, Allah’a itaat etmiştir. Bana isyan eden, Allah’a isyan etmiştir...”
Müslim, Sahih, İmare, 33.

“... Kim Allah’a ve Resulü’ne itaat ederse doğru yolu bulmuştur. Kim onlara isyan ederse ancak kendisine zarar verir. Allah’a hiçbir şekilde zarar veremez.”
Ebû Davud, Sünen, Salat, 221, 223.

“Namazı benden gördüğünüz şekilde kılın.”

Buhârî, Sahih, Ezan, 18.

“Hac menasikini (yapılması gereken uygulama ve davranışları) benden alınız.”

Müslim, Sahih, Hac, 310.

Yukarıdaki hadisleri ibadetlerde sünnete uyulması açısından değerlendiriniz. Çıkardığınız mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

23 Nisâ suresi, 59. ayet

24 Nisâ suresi, 80. ayet.

25 Buhârî, Sahih, İtisam, 2.

26 Buhârî, Sahih, Sulh, 5; Müslim, Sahih, Akdiye, 17.

2. ÜNİTE

3. İbadet ve Salih Amel

İbadet denilince genellikle akla namaz, oruç, hac ve zekât gelir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), bir hadisinde: “İslam beş temel üzerine bina edilmiştir: Allah’tan başka ilah olmadığına, Muhammed’in onun kulu ve resulü olduğuna şehadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek, ramazan orucu tutmak.”²⁷ buyurmuştur.

İbadet, vakitleri belirlenmiş ibadetleri kapsadığı gibi, belirli bir vakte bağlı olmayan Yüce Allah’ın rızasını kazanmak amacıyla yapılan her güzel iş ve davranışı da kapsar. Yüce Allah, inanan kimselerden güzel iş ve davranışta bulunmalarını, salih ameller işlemelerini ister. Kur’an-ı Kerim’in birçok ayetinde, iman ve salih amel kavramları birlikte yer alır. Her türlü salih amel ibadet kabul edilir. İman edip salih amel yapanların Yüce Allah tarafından mükâfatlandırılacakları belirtilir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: “İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık ayetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir. Kim Allah’a inanır ve faydalı iş yaparsa Allah onu, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.”²⁸ Yine aynı şekilde başka bir ayette de bu durum şöyle bildirilir: “İnanıp da güzel işler yapan ve Rabb’lerine gönülden boyun eğenlere gelince, işte onlar cennet ehlidir. Onlar orada ebedî kalırlar.”²⁹

İbadet geniş kapsamlı bir kavramdır. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek, hacca gitmek salih amel olduğu gibi, Kur’an-ı Kerim okumak, Allah’ı (c.c.) zikretmek, anne-babaya iyi davranmak, küçükleri sevmek ve korumak, büyüklere saygılı olmak, sılayırahimde bu-

Görsel 2.5: Yüce Allah namazı dosdoğru kılmanızı emretmiştir.

Bilgi Kutusu

Sılayırahim;

- Akrabayı ziyaret etmektir.
- Anne baba başta olmak üzere tüm akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onları ziyaret etme, hâl ve hatırlarını sorma, maddi manevi yardımda bulunma, gönüllerini almaktır.
- Akrabaları arayıp sorma, ihtiyacı olanlara yardımda bulunma, onlarla görüşme, sohbetinde bulunma, kendilerine selam ve hediye göndermektir.
- İslam dini, akrabaları fakirlik içinde kıvrandırken kişinin zevk ve sefa içinde yaşamasını günah sayar ve sılayırahim çerçevesinde onlara yardımda bulunmayı emreder.

bk. *Dinî Terimler Sözlüğü*, s. 330

27 Müslim, Sahih, İman, 5.

28 Talâk suresi, 11. ayet.

29 Hûd suresi, 23. ayet.

lunmak, kimsesizleri gözetmek, helal kazanç sağlamak, adaletli olmak, ahlaki ilkelere uymak da salih ameldir.

Samimiyetle, iyi niyetle yapılan, Kur'an ve sünnete uygun olan her türlü söz, davranış Kur'an-ı Kerim'de salih amel olarak kabul edilmiştir.³⁰ Malını Allah (c.c.) yolunda harcamak; fakirlere, yetimlere, yoksullara ve akrabaya yardım etmek, verilen sözleri tutmak, sıkıntı ve hastalık zamanlarında sabretmek salih ameldir. Aynı şekilde özünde, sözünde, davranışlarında dosdoğru olmak, insanlara iyilik yapmak, insanları bağışlamak, kötülük yapıldığı veya nefse zulmedildiği zaman hemen Yüce Allah'ı hatırlayıp günahların bağışlanmasını dilemek, bile bile yaptığı kötülüklerde ısrar etmemek, malı ve canı ile Allah (c.c.) yolunda çalışmak da salih ameldir.

Dinimiz İslam, başkalarına faydalı olan iş ve davranışları da ibadet kabul etmiştir. Bu çerçevede kişinin insanlara faydalı olacak icatlarda bulunması; okul, hastane, cami gibi herkesin faydalanacağı yapılar kurması dinimizce ibadettir. Kur'an-ı Kerim'de: **“Erkek veya kadın, kim mümin olarak iyi iş işlerse elbette ona hoş bir hayat yaşatacağız ve onların mükâfatlarını yapmakta olduklarının en güzeli ile vereceğiz.”**³¹ buyrulurken iyi işler yapanların en iyi şekilde ödüllendirilecekleri ifade edilmiştir.

Netice olarak Müslüman, vakitleri belirlenmiş ibadetleri yerine getirdiği gibi yoksullara yardım etmek, çevreyi korumak, güzel söz söylemek gibi güzel davranışlarda bulunmaya da özen göstermelidir. Örneğin namaz kılan bir insan çalışmak, yardım etmek gibi güzel davranışları da ihmal etmemelidir. Çünkü hiçbir ibadet başka bir ibadetin yerini tutamaz. Her ibadet ayrı ayrı yerine getirilmelidir.

30 bk. Kehf suresi, 110. ayet; Fâtır suresi, 10. ayet.

31 Nahl suresi, 97. ayet.

Bilgi Kutusu

Salih amel, imanın gereği olarak ihlas ve iyi niyetle yapılan, Kur'an ve sünnete uygun olan her türlü söz, fiil ve davranıştır. Salih amel, imanın güçlenmesine, kökleşmesine vesile olur. İmanı korur. Müslüman kişiyi olgunlaştırıp onun iyi bir insan olmasını sağlar. Onu toplumda faydalı bir birey hâline getirir.

bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 321

Bilgi Kutusu

Salih amelin anlatıldığı bazı Kur'an ayetleri şöyledir:

“Bu durumda her kim mümin olarak iyi davranışlar yaparsa onun çabası asla inkâr edilemez. Zira biz onu yazmaktayız.”

Enbiya suresi, 94. ayet.

“İman edip iyi işler yapanları, muhakkak salihler (zümresi) içine katarız.”

Ankebût suresi, 9. ayet.

“İman edip salih ameller işleyenlere gelince, yaratılmışların en hayırlısı da onlardır.”

Beyyine suresi, 7. ayet.

“Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.”

Asr suresi, 1-3. ayetler.

2. ÜNİTE

Etkinlik-1

“(Bu alışverişi yapanlar), tevbe edenler, ibadet edenler, hamededenler, (Allah için) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredip kötülükten alıkoyanlar ve Allah’ın sınırlarını koruyanlardır. O müminleri müjdele!”

Tevbe suresi, 112. ayet.

Yukarıdaki ayette Yüce Allah hangi davranışları övmüştür? Listeleyiniz.

- Tövbe etmek
-
-
-
-

Etkinlik-2

Salih amel sayılan davranışlarımızı örnekteki gibi boşluklara yazalım.

SALİH AMEL

namaz kılmak

.....

.....

.....

.....

.....

Okuma Metni

İBADET

Küçük bir tebessüm, içten bir selam,
Dosta hatır soran bir iki kelam,
Kısaca diyor ki insana İslam,
İhlasla yaptığın her şey ibadet.

Doğuştan var olan iman özüyle,
İlimler kaynağı Kur’an sözüyle,
Maddeye hükmeden gönül gözüyle,
Her şeyde bir mana görmek ibadet.

Gönül buzlarını sevgiyle delmek,
Melekle insanın farkını bilmek,
Kulda kusur varsa affedip silmek,
Kırılmış bir kalbe girmek ibadet.

Biliyorsa eğer göz bakmasını,
Bir ziyafet görür çorba tasını,
Dünya sofrasının her lokmasını,
Nimet bilinciyle tatmak ibadet.

Bir görünmez kaza olsa da neden,
Hasta yatağında kıvransa beden,
Mevla’dan gelene isyan etmeden,
Sancılara sabır katmak ibadet.

Cengiz Numanoğlu,
Bütün Şiirleri, s. 71.

4. İbadetlerin İnsana Kazandırdıkları

İnsan, ibadetle Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirir, ona olan sevgi ve saygısını gösterir. Dolayısıyla ibadet eden insan Yaradan'ıyla olan ilişkisini güçlendirir ve Rabb'inin emrini yerine getirmenin huzurunu duyar.

İbadetler, insanın imanının güçlenmesine katkıda bulunur. İnsanı ruhsal açıdan geliştirir ve yüceltir. İman eden ve imanının gereği olarak ibadetlerini yerine getiren insan, inancına bir anlam katar. Onu korumuş ve güçlendirmiş olur. İbadetlerini yerine getirerek iç dünyasında kendisiyle barışık, tutarlı bir kişi olarak yaşar.

İbadetler, insanın beden ve ruhen sağlıklı olmasına yardımcı olur. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de: "... **Biliniz ki kalpler ancak Allah'ı anmakla huzur bulur.**"³² buyurarak ibadetlerin insanı huzura kavuşturacağını ifade etmiştir.

İnsan bazı ibadetlerini zaman ve mekân gözeterek gerçekleştirir. Bu ibadetler, insana zamanı planlı bir şekilde kullanmayı öğretir. Örneğin beş vakit namaz kılan bir kişinin tüm günü planlı ve programlı olur. Zekât, hac, kurban ve sadaka ibadetlerini yerine getiren insan başkalarını düşünmeyi, diğerkâmlığı, darlıkta ve bollukta ihtiyaç sahiplerini gözetmeyi öğrenir, topluma karşı sorumluluk hissetme duygusunu kazanır. Dolayısıyla ibadetleri yerine getirenler, bu ibadetlerin kazandırdığı olumlu duygularla başkalarına yardım ederler ve çevrelerine örnek olurlar. Böylece toplumda iyilikler yaygınlaşır ve toplumsal huzur, dostluk ve kardeşlik duyguları güçlenir.

İnsan gün içerisinde çeşitli işlerle uğraşır, yolculuklar yapar ve başka insanlarla ilişkiler kurar. Bu durum insanın, hayatın akışı içerisinde yorgun düşmesine sebep olur. İbadetler, insanın günlük işlerine ara verip Rabb'ine yönelerek bedenini ve ruhunu dinlendirmesini sağlar. En önemli işleri arasında bile ibadete yönelen kişi Rabb'ine yakınlaşır ve Allah'a (c.c.) olan bağlılığını kuvvetlendirir.

İbadetlerin, Yüce Allah'ın bir emri olduğunu unutmamalıyız. Rabb'imize şükretmek için ibadetlerimizi eksiksiz yerine getirmeye özen göstermeliyiz. Çünkü Yüce Rabb'imiz emirlerine uyup kendisine ibadet eden kullarını sever. Kendisine gösterilen saygıdan razı olur. Bu nedenle bizler de dinimizin emirlerine uyup Allah'a (c.c.) ibadet edelim. Onun, kendisine ibadet eden kullarını ödüllendireceğini bilelim. Yüce Rabb'imizin: "**İşte size vadedilen cennet! Ki o, Allah'a yönelen, emirlerine riayet eden, görmediği hâlde Rahman'dan korkan ve Allah'a yönelmiş bir kalp ile gelen kimselere mahsustur.**"³³ ayetini veya "**İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah'ın apaçık ayetlerini okuyan**

Bilgi Kutusu

İbadetler toplumda fertlerin arasındaki bağların kuvvetlenmesine katkı sağlar. Örneğin camilerde kılınan namazlar, okunan mukabeleler, ramazan ayında yerine getirilen ibadetler, farklı ırk, dil ve renklerden insanları buluşturan hac, birlik ve beraberliğin oluşmasını sağlar. Aynı zamanda bu ibadetler kibir ve önyargı gibi kötü duygu ve düşünceleri yok ederek İslam'ın emrettiği din kardeşliğinin oluşmasına katkıda bulunur.

32 Ra'd suresi, 28. ayet.

33 Kâf suresi, 32-33. ayetler.

2. ÜNİTE

bir Peygamber göndermiştir. Kim Allah'a inanır ve faydalı iş yaparsa Allah onu, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.”³⁴ ayetini dikkate alarak her şeye gücü yeten Yüce Allah'a sığınmanın, ona ibadet etmenin huzurunu tadalım.

İbadetler, insanın ahlakının güzelleşmesine katkı sağlar. Yüce Allah, “... **Namazı da doğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar...**”³⁵ buyurarak namazın, ahlakın güzelleşmesine katkısını anlatmıştır. İbadetlerin ahlakın güzelleşmesine katkı sağlamayacak şekilde yapılmasını Peygamber Efendimiz (s.a.v.) uygun görmemiştir. Peygamber Efendimizin (s.a.v.) oruçla ilgili: “**Kim yalan söylemeyi ya da yalanla iş görmeyi terk etmezse Allah'ın, o kimsenin yemesini ve içmesini terk etmesine ihtiyacı yoktur.**”³⁶ hadisi ibadet ve güzel ahlak ilişkisini açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

İbadetler insanın güzel ahlaklı olmasını, erdemli bir kişilik edinmesini amaçlar. Bu düzeye çıkan insanın kalbinde, bütün varlıklar için güzel duygular gelişir ve kişi, insanlık onuruna yakışmayan her türlü kötülükten uzaklaşır. Zaten İslam'da ibadetlerin amacı insanın ahlakını güzelleştirmektir. Güzel ahlakla sonuçlanmayan ibadet, dalları ve yaprakları olup da meyvesi olmayan ağaç gibidir. Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu bir hadisinde şöyle vurgulamaktadır: “**Mizana konan ameller arasında güzel ahlaktan daha ağır gelecek hiçbir şey yoktur.**”³⁷ Zaten Yüce Allah'a samimiyetle inanıp ve ibadet eden bir Müslüman'ın davranışları güzel ahlak yönünde şekillenir. Böyle Müslümanlar, yardımsever, sorumluluk sahibi, kötülüklerden sakınan, insanlarla ilişkilerinde adaleti gözeten, kin, nefret, düşmanlık gibi kötü duygu ve düşüncelerden uzak duran kimselerdir.

Görsel 2.6: İman ve iman gerektirdiği ibadetleri yapan insanlar meyve veren ağaca benzer.

Düzenli bir şekilde devamlılığı olan ibadetler insanın maneviyatını yükseltir, iradesini güçlendirir. Böyle insanlar kötü duyguları kolaylıkla yenme alışkanlığı kazanmış olurlar. Ayrıca toplu hâlde yapılan ibadetler eşitlik ve kardeşlik duygularının zihinlere yerleşmesini sağlar. İnsanlar arasında birlik ve beraberlik duygularını güçlendirir, zekât, sadaka ve kurban gibi ibadetler, yardımlaşma ve dayanışmayı gerçekleştirerek toplumda birlik ve beraberliği pekiştirir. Kişiye sabrı ve fedakârlığı öğretir. İbadetler toplumda güzel ahlakın gelişmesine katkı sağlar. Birlikte ibadet eden insanlar birbirlerinin tasa ve sevinçlerini paylaşırlar. Toplumun sıkıntılarına ortak çözümler ararlar.

34 Talâk suresi, 11. ayet.
35 Ankebût suresi, 45. ayet.

36 Buhârî, Sahih, Savm, 8.
37 Seçme Hadisler, s. 15.

İbadet ve İnsan

Bilinçli olarak yapılan ibadetler kişiliğin gelişmesine katkıda bulunur. Örneğin zekât ve sadaka veren insanda cömertlik ve diğerkâmlık, oruç tutanda sabır ve fedakârlık, hacca giden insanda ise kardeşlik ve birlikte yaşama erdemleri gelişir. Ayrıca ibadetler, insanın güçlülere katlanma ve engellerle mücadele etme yeteneklerinin güçlenmesini de sağlar.

İslam'da çok önemli bir yeri olan namaz, kötülüklerden alıkoyar,³⁸ ruhu terbiye eder, güçlendirir ve insanı mutluluğa ulaştırır.³⁹ Namaz, insanı cömert ve geniş gönlü yapar. Nankörlükten ve huysuzluktan kurtarır.⁴⁰ Namaz, insana temizlik alışkanlığı kazandırır. Çünkü namaz kılan insan günde beş defa abdest alır. Giysilerinin ve namaz kılacağı mekânın temiz olmasına dikkat eder. Yine günün belirli vakitlerinde beş kez kılınan namaz sayesinde zamanın planlanması ve bir düzen içinde yaşamın sürdürülmesi öğrenilir. Zamanın kıymeti bilinir. Ayrıca günde beş defa Yüce Allah'ın huzuruna çıkılarak onun verdiği eşsiz nimetler tekrar hatırlanır. Mutlak üstünlüğün ona ait olduğu bilinci kazanıldığından gururdan, kibirden uzaklaşılır ve kimse küçümsenmez.

Namaz kılan insan samimiyeti ve içtenliği öğrenir. Namaz sayesinde öğrenilen bu samimiyet, artık hayatın her alanına sirayet eder ve böylece Müslüman bütün hareket ve davranışlarında içten davranmaya başlar.

Oruç, insanın iradesini güçlendirir. İnsana kendini kontrol etme alışkanlığı kazandırarak dünyaya sadece maddi hazlar penceresinden değil, bunun ötesinde ruhi zevkler açısından da bakabilmeyi öğretir. Oruç aynı zamanda kişiye öfkeyi yenebilme ve sınırlara hâkim olma alışkanlığı kazandırır. Kişinin iffetini korumasına yardımcı olur.

Oruç tutan kimse gün boyu açlığa ve susuzluğa katlanabildiğinden sabırlı olur. Güçlülere katlanmaya ve meşakatlere karşı tahammüle alışır. Böylece ihtiyaç sahibi kimselerin durumunu daha iyi anlar. Onların sıkıntılarını gidermeye, ihtiyaçlarını karşılamaya önem verir. Aynı zamanda oruç ibadeti, ferdi ve sosyal yönden kişinin kendisiyle ve toplumla barışık olmasını sağlar. Oruç, ibadeti yerine getiren kimseleri manen etkisi altına alır. Bu yüzden Ramazan ayında hırsızlık, cinayet ve benzeri olayların azalması bu manevi etkidendir.

Oruç tutan insan, sahip olduğu nimetlerin değerini, bunlardan mahrum kalınca daha iyi anlar. Yüce Allah'ın insana bahşetmiş olduğu sayısız nimetlerin kıymetini daha iyi bilir. Bu nimetleri ihsan eden Yüce Allah'a karşı şükran duyguları gelişir. Dolayısıyla bu duyguyu kazanan insanlar Allah'ın (c.c.) emrettiği şekilde paylaşma bilincine ererler.

Zekât, Müslüman'ı malın esiri olmaktan kurtararak kişiyi bencillikten ve cimrilikten korur. Çünkü zekât veren kimse verdiği zekâtın fakirlerin en tabii hakkı olduğunu bilir. Bu yüzden zekât, verenle alan arasında bir kaynaşma sağlayarak kin ve kıskançlık duygularından arınmayı sağlar. Güven ortamı meydana gelir. Mal ve servet düşmanlığı azalır. Böylece zekât toplumda sevgi ve saygının oluşmasını sağlar. Zekât, aynı zamanda insanı cömert olmaya alıştırdığından, bu ibadeti yerine getirenlerin yardımseverlik duygularını güçlendirir. Bu da onların toplumda daha fazla yardım etmelerini sağlar.

Hac ibadeti; çeşitli renk, ırk ve dilden olan tüm Müslümanları bir araya getirir. Kur'an-ı Kerim'de ki: **“Müminler ancak kardeşirler...”**⁴¹ ayetinin anlamını daha iyi kavrayarak birliktelik

38 Ankebût suresi, 45. ayet.

39 Hac suresi, 77. ayet.

40 Mearic suresi, 19-23. ayetler.

41 Hucurât suresi, 10. ayet.

2. ÜNİTE

bilinci kazandırır. Sade ve dikişsiz elbiselerle bu ibadetın yapılması insanlara eşitlik duygusunu kazandırır. Dolayısıyla dünyanın her tarafından gelen Müslümanlarla bir araya gelinerek ümet olmanın hazzı yaşanır.

Etkinlik

Hız. Peygamberimiz (s.a.v.) kendisine, “Cehennemden kurtaracak ve cenneti kazandıracak bir şey öğrenmek istiyorum.” diyen bir sahabiye, “**Allah’a şirk koşmadan ibadet etmeye devam et, farz namazı kıl, farz olan zekâtı ver, Ramazan orucunu tut, insanların sana davranmasını istediğın şekilde onlara davran, insanların sana davranmasını istemediğın şekilde onlara davranmayı terk et!**” diyerek öğüt vermiştir.

Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 6, s. 384.

Yukarıdaki hadisi ibadet ve ahlak ilişkisi açısından yorumlayınız.

5. Esmâ-i Hüsnâ’yı Tanıyorum

Yüce Allah’ı bilmek sevgiyi doğurur. Allah’ı (c.c.) tanıyan, bilen O’nu daha çok sever. Dolayısıyla Yüce Allah’ın isimlerini ve anlamlarını öğrenmemiz Rabb’imizi daha fazla sevmemizi sağlayacaktır. Çünkü Allah’ın gücünü, fiillerini, otoritesini, isim ve sıfatlarını tanıdıkça O’na olan sevgimiz ve saygımız artacaktır. Fazla bilen fazla sevecektir.

5.1. es-Samed

Esmâ-i Hüsnâ’dan biri de es-Samed’dir. Yüce Allah’ın doğmayan, doğurmayan, dengi olmayan, yemeyen, içmeyen, yaratılmışların hiçbirine benzemeyen, hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı ve varlığının devamı kendisine bağlı bulunan, tüm var olanların başvurup yardım dileyeyeceği tek varlık olmasıdır.⁴² Kur’an-ı Kerim’de Yüce Rabb’imizin es-Samed ismi İhlas suresinde şöyle geçmektedir: “**De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Onun hiçbir dengi yoktur.**”⁴³

Yüce Rabb’imizin bu isminin bize yüklediği sorumluluk gereği O’nun en yüce, eksiksiz, kusursuz ve ihtiyaçsız olduğunu bilmeliyiz. Rabb’imizin dışında, her şeyin ve herkesin muhtaç ve noksan olduğunu da bilmeliyiz. Dolayısıyla O’nun dışında hiçbir varlığa yalvarmamalıyız. Bütün ihtiyaçlarımızı Rabb’imizden istemeli ve bütün dileklerimizi O’na arz etmeliyiz.

Görsel 2.7: Arapça “es-Samed” yazılı bir hat örneği

42 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 322.

43 İhlas suresi, 1-4. ayetler.

Bilgi Kutusu

es-Samed;

- Herkesin kendisine ihtiyaç duyması, kendisinin ise kimseye ihtiyaç duymamasıdır.
- İhtiyaç ve istekleri sebebiyle her varlığın kendisine yöneldiği yüce bir zat olmasıdır.
- Kendisinden başka üstün varlık olması düşünülmemendir.
- Eksiği ve kusuru olmamasıdır.
- Bütün isim ve sıfatlarında kemal sahibi olmasıdır.

Etkinlik

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝
 İhlas suresi, 1-4. ayetler.

Yukarıdaki ayetlerde geçen Yüce Allah'ın es-Samed ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

5.2. er-Rakîb

Yüce Allah'ın güzel isimlerindedir. Allah'ın (c.c.) yarattıklarından bir an bile gafil olmayan, kendisinden hiçbir şey saklı ve gizli kalmayan, yarattıklarını sürekli denetleyip kontrol altında tutan ve koruyup gözeten anlamındaki Es-mâ-i Hüsnâ'sından biridir.⁴⁴ Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin er-Rakîb isminin geçtiği bir ayet şöyledir: “Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretip yayan Rabb'inize itaatsizlikten sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.”⁴⁵

Yüce Rabb'imizin bu isminin bize yüklediği

Görsel 2.8: Yüce Allah'ın “gözetleyip kontrol eden” anlamındaki “er-Rakîb” isminin Arapça yazılı bir hat örneği

44 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 301.

45 Nisâ suresi, 1. ayet.

2. ÜNİTE

sorumluluk gereği Yüce Allah'ın bizim her hâlimizi gördüğünü hiçbir zaman unutmamalıyız. Davranışlarımızın sürekli bir biçimde Yüce Allah tarafından gözetlendiğinin ve kaydedildiğinin bilinciyle hareket etmeliyiz. İşlediğimiz her amelin boşa gitmeyeceğini bilmeliyiz. Allah'ın (c.c.) çizdiği istikamet üzere yaşamaya gayret etmeliyiz.

Bilgi Kutusu

er-Rakîb;

- Allah'ın (c.c.) kullarını gözetmesi ve kollamasıdır.
- Allah'ın (c.c.) kullarının iyi veya kötü amellerini gözlemesi ve tespit etmesidir.
- Allah'ın (c.c.) her işi, her varlığı, her an görmesi ve her şeyi koruyup gözetmesidir.

Etkinlik

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ
وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ
الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا

Nisâ suresi, 1. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın er-Rakîb ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

5.3. el-Vedûd

Kendisine bilinçli bir biçimde itaat edip emir ve yasaklarına uyan kullarını çok seven, onlara şefkat gösterip hoşnut olan veya sevilme ve dostluğu kazanılmaya layık tek varlık." anlamında Allah'ın (c.c.) Esmâ-i Hüsnâ'sından biridir. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Vedûd isminin geçtiği bir ayet şöyledir: "Rabb'inizden bağışlanma dileyin; sonra O'na tevbe edin. Muhakkak ki Rabb'im çok merhametlidir, (müminleri) çok sever."⁴⁶

Yüce Rabb'imizin bu isminin bize yüklediği sorumluluk gereği Yüce Allah'ı her şeyden çok

Görsel 2.9: Yüce Allah'ın "müminleri seven" anlamındaki "el-Vedûd" isminin Arapça yazılı bir hat örneği

46 Hüd suresi, 90. ayet.

İbadet ve İnsan

sevmeliyiz ki O da bizi sevsin. Yüce Rabb'imizin dışındakilere olan sevgimiz Allah (c.c.) için olmalıdır. Dolayısıyla Allah'ın (c.c.) dışındakilere olan sevgimiz sınırlı olmalı ve Allah'ı (c.c.) sever gibi hiçbir şeyi ve hiçbir kimseyi sevmemeliyiz. Ancak Yüce Allah'ın kalbimize yerleştirdiği sevgiyi çevremizdekilere de göstermeliyiz. Tüm yaratılmışlara Yaradan'dan dolayı sevgiyle yaklaşmalıyız. Daima Yüce Allah'ı dost ve sevgili bilmeliyiz. O'na olan dostluğumuzu ve sevgimizi hiçbir zaman unutmamalıyız.

Bilgi Kutusu

el-Vedûd;

- Allah'ın (c.c.) müminleri çok sevmesidir.
- Allah'ın (c.c.) müminler tarafından çok sevilmesidir.
- Allah'ın (c.c.) müminlerin kalplerinde sevgiyi var etmesidir.
- Allah'ın (c.c.) güzel amelleri nedeniyle müminlerden razı olmasıdır.

Etkinlik-1

وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ

Hûd suresi, 90. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın el-Vedûd ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

Etkinlik-2

Aşağıda verilen alana Yüce Allah'a sevginizi anlatan bir dörtlük yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. ÜNİTE

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İman ve ibadet arasındaki ilişkiyi anlatınız.
2. İbadetin kabul edilme şartları nelerdir?
3. Sılayırahim nedir? Açıklayınız.
4. İbadetler insana neler kazandırır?

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru seçeneği bulup işaretleyiniz.

1. İbadet kavramı için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İbadet, Allah'a (c.c.) itaat etmektir.
- B) İbadetlerde devamlılık esastır.
- C) Dinimizde ibadet namaz, oruç, zekât ve hac ile sınırlıdır.
- D) İnsanlara faydalı her güzel iş ibadettir.

2. Yüce Allah'ın "müminleri seven" anlamındaki ismi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) es-Samed
- B) er-Rakîb
- C) el-Ehad
- D) el-Vedûd

C) Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına ise (Y) koyunuz. Yanlış olan cümlelerin doğrusunu verilen satırlara yazınız.

1. (....) İman ile ibadet arasında sıkı bir ilişki vardır.

.....

2. (....) İbadetlerin, imanı üstün bir dereceye getirmede bir fonksiyonu yoktur.

.....

3. (....) İslam'da sadece vakitleri belirlenmiş ibadetler, ibadet olarak kabul edilir.

.....

4. (....) En güzel isimler anlamında olan "Esmâ-i Hüsnâ" Yüce Allah'ın bütün isimleri için kullanılan bir terimdir.

.....

5. (....) "es-Samed" Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından olup "gözetleyip kontrol eden" anlamındaki isimdir.

.....

6. (....) İslam'da yerine getirilen ibadetler Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetine aykırı olmalıdır.

.....

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

Ç) Aşağıdaki ayet ve hadislerin boş bırakılan yerlerini verilen kelimelerden uygun olanı ile doldurunuz.

yasakladıysa

takva

kardeşiniz

has kılarak

cennetlere

ancak bana ibadet

ölümü ve hayatı

mesut

gelmekten

cennet

salih amel

1. “Ben cinleri ve insanları etsinler diye yarattım.”

Zâriyat suresi, 56. ayet.

2. “O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için yarattandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.”

Mülk suresi, 2. ayet.

3. “Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabb’inize ibadet edin ki Allah’a karşı sakınasınız.”

Bakara suresi, 21. ayet.

4. “De ki: Rabb’im adaleti emretti. Her secde yerinde yüzlerinizi (O’na) doğrultun. Dini O’na dua edin. Sizi başlangıçta yarattığı şekliyle (yine ona) döneceksiniz.”

A’râf suresi, 29. ayet.

5. “... Peygamber size ne verdiyse onu alın, size ne ondan da sakının...”

Haşr suresi, 7. ayet.

6. “İman edip işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için size Allah’ın apaçık ayetlerini okuyan bir Peygamber göndermiştir. Kim Allah’a inanır ve faydalı iş yaparsa Allah onu, altlarından ırmaklar akan, içinde ebedî kalacakları sokar. Allah o kimse için gerçekten güzel bir rızık vermiştir.”

Talâk suresi, 11. ayet.

7. “İman, seni dünyada yaşatacak bir ahlak, Allah’ın haram kıldıklarından vazgeçirecek bir ve cahillerin cehaletinden uzak tutacak bir hilmdir yani vakur bir duruştur.”

Taberânî, Mu’cemu’l-Evsat, Hadis no. 5005.

8. “Kendi nefsiniz için istediğiniz bir şeyi için de istemedikçe gerçekten iman etmiş olmazsınız.”

Buhârî, Sahih, İmân, 7.

2. ÜNİTE

D) Aşağıdaki bulmacada, ünitemizde geçen bazı kelime ve kavramlar gizlenmiştir. Bunları bulup işaretleyiniz. Size hangi bilgileri çağrıştırdıklarını anlatınız.

NİYET

SAMED

VEDÛD

ESMÂ-I HÜSNÂ

RAKÎB

SILAYIRAHİM

İMAN

İBADET

İHLAS

SÜNNET

SALİH AMEL

BİDAT

N	İ	Y	E	T	H	A	T	A	F	İ	K	V	E	D	Û	D
C	İ	C	K	E	L	V	H	İ	D	İ	L	A	H	Y	E	İ
İ	B	A	D	E	T	H	L	A	S	E	N	R	A	K	Î	B
G	Y	H	A	N	S	E	İ	D	İ	L	D	V	A	N	Ş	S
R	T	Ş	İ	Y	H	A	N	S	E	İ	İ	M	A	N	K	A
C	İ	C	K	E	L	V	H	İ	D	L	H	L	U	K	L	N
G	V	A	V	H	İ	D	İ	L	V	İ	H	L	A	S	L	Ü
M	C	G	H	L	K	A	Y	P	O	R	G	Z	B	Ö	İ	Y
S	İ	L	A	Y	İ	R	A	H	İ	M	H	L	U	K	L	N
Y	L	M	K	D	Ğ	F	İ	K	S	Z	Ç	C	İ	H	M	N
C	İ	C	K	E	L	S	A	M	E	D	L	A	H	Y	E	İ
S	E	İ	D	İ	L	D	V	A	M	N	H	P	S	Z	Ç	E
İ	F	G	T	M	E	İ	D	İ	L	D	V	A	H	L	M	Z
G	E	S	M	Â	İ	H	Ü	S	N	Â	D	V	A	N	Ş	S
G	K	D	Ğ	H	L	M	İ	Z	K	L	D	Y	J	U	L	Y
R	S	Ü	N	N	E	T	M	E	N	K	Â	B	İ	D	A	T
Y	İ	Z	A	R	S	A	L	İ	H	A	M	E	L	Y	E	İ

3. ÜNİTE

MÜMİNLERİN ÖZELLİKLERİ

ÜNİTE ÇALIŞMALARI

1. Doğrulukla ilgili bir ayet ve bir hadis bularak defterinize yazınız.
2. Müminler yoksulun hakkını nasıl gözetirler? Araştırınız.
3. Sakınmamız gereken israf ve cimrilik ile ilgili Diyanet İşleri Başkanlığı genel ağ sitesinden birer ayet bularak defterinize yazınız.
4. Esmâ-i Hüsnâ'dan el-Bâsıt, el-Muhsin, el-Mani isimlerinin anlamlarını öğreniniz.

3. ÜNİTE

1. Müminlerin Özü ve Sözü Doğrudur

Mümin, yalan konuşmayan, güvenilir, verdiği sözde duran, açık ve anlaşılır olan, emanete hıyanet etmeyen, elinden ve dilinden emin olunan kimsedir.¹ Doğruluk, dinimizin çok önem verdiği temel bir değerdir. Bir Müslüman'ın sahip olması gereken değerlerin başında doğruluk ve dürüstlük gelir. Özü-sözü doğru olmak yani sözü yüreğinin aynısı olmak, iyi Müslüman'ın kişilik, kimlik göstergesi ve onu diğerlerinden ayıran özelliğidir. Dolayısıyla Müslüman her zaman doğru olmalı ve bu çizgiden hiçbir zaman ayrılmamalıdır. Kendi aleyhine de olsa doğru konuşmak, doğru olmak, gerçeği doğru şekilde ortaya koymak zorundadır. Kur'an-ı Kerim'de dürüst kişiler övülmüştür. Bir ayette şöyle buyrulmuştur: **“Rabb’imiz Allah’tır. deyip sonra da dosdoğru yaşayanlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. Onlar cennet ehlidirler. Yapmakta olduklarına karşılık orada ebedî kalacaklardır.”**² Yüce Allah başka bir ayette de: **“Yine onlar ki emanetlerine ve verdikleri sözlere riayet ederler.”**³ buyurarak dürüstlüğün müminlerin özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir.

Doğru olmak insana bir şey kaybettirmez, aksine insanı yüceltir. Doğru insan toplum tarafından sevilir, sayılır, sözüne güvenilir. Bu kişiler aile bireylerine ve arkadaşlarına güven verir. Sosyal hayatlarında saygı duyulan, sorumluluk verilirken tercih edilen kişiler hâline gelirler. Çünkü insanın en büyük sigortası kendisine duyulan güvendir. Bunu kaybetmemeye özen göstermek gerekir. Doğruluğu ve güven anlayışını benimseyen fertlerden oluşmayan toplumlarda sorunlar artar. Böyle toplumlarda verilen sözler tutulmaz ve insanlar birbirine güvenemez hâle gelir. Yine aynı şekilde aile bireyleri birbirlerine doğru ve dürüst davranmazsa aralarında güven duygusu kalmaz, sevgi ve saygı zamanla değerini kaybeder. Doğru ve dürüst olmayıp insanları kandırınların nasıl bir kayıpta olduklarını Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) şu hadisiyle belirtmiştir: **“Bizi aldatan bizden değildir.”**⁴ Başka bir hadisinde de dürüst tüccarın ulaşacağı mükâfatı şöyle ifade etmiştir: **“Dürüst ve güvenilir tüccar, peygamberler, dosdoğru kimseler ve şehitlerle beraberdir.”**⁵

Bilgi Kutusu

- İslam ahlakının özü olan doğruluk; Müslüman'ın içi ile dışının, özü ile sözünün bir olmasıdır.
- Müslüman'ın söyledikleri ile yaptıkları arasındaki uyumun adı doğruluktur.
- Güzel ahlak sahibi Müslüman'ın ayırt edici vasfı doğruluktur. Çünkü doğruluk Allah'ın (c.c.) emirlerine ve yasaklarına uygun bir yol izleme, insanların haklarını gözetmektir.

Bilgi Kutusu

“Doğruluk, hayâ ve iyi hareket; bu üçü kimde birleşirse o insan mesut olur.”

Yusuf Has Hacip

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 61.

1 bk. Dinî terimler Sözlüğü, s. 259.

2 Ahkaf suresi, 13-14. ayetler.

3 Mü'minûn suresi, 8. ayet.

4 Müslim, Sahih, İman, 164.

5 Tirmizi, Sünen, Büyü, 4.

Müminlerin Özellikleri

Görsel 3.1: Kur'an-ı Kerim doğru ve dürüst olmaya büyük önem verir.

İslam dini insanların huzur içinde yaşamalarını istediğinden yaşamın her alanında doğru ve dürüst olunmasını istemiştir. Kur'an-ı Kerim'de: **“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol...”**⁶ buyrulmuş bu durum belirtilmiştir. Başka bir ayette de doğruluk üzerine yaşayanların ödüllendirileceği belirtilmiştir: **“... Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.”**⁷ Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) kendisine öğütte bulunmasını isteyen birine: **“Allah'a (c.c.) inandım de sonra da dosdoğru ol.”**⁸ buyurmuştur. Yine bu konuyla ilgili başka bir hadisinde: **“Doğruluk iyiliğe, iyilik cennete götürür. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katında doğrular derecesine çıkar...”**⁹ buyurmuştur. Temim ed-Dâri'dan (r.a.)* rivayet edilen bir hadiste de Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: **“Din, dürüstlüktür.”** Biz kendisine; “Kime karşı yâ Resûlallah?” diye sorduk: **“Allah'a, Resulüne, kitabına, Müslümanların yöneticilerine ve bütün Müslümanlara”** buyurdu.¹⁰

6 Hûd suresi, 112. ayet.

7 Mâide suresi, 119. ayet.

8 Müslim, Sahih, İman, 62.

9 Buhârî, Sahih, Edep, 69.

* “Radiyallahu anh” şeklinde okunur. “Allah (c.c.) ondan razı olsun.” anlamındadır.

10 Müslim, Sahih, İman, 95; Ebû Davud, Sünen, Edep, 59.

3. ÜNİTE

Bizlere her konuda örnek olan Peygamberimiz (s.a.v.) insanların en dürüstü ve en güvenilir olanı idi. Peygamberimizin (s.a.v.) bu özelliğinden dolayı Mekkeliler onu “Muhammedül Emin” (Güvenilir Muhammed) olarak nitelendirmişlerdir. Çünkü onun ağızından hiçbir zaman doğru sözden başkası çıkmamıştır. Sözle şaka yaparken bile doğruluktan ayrılmamıştır. Peygamberimizin (s.a.v.) yetiştirdiği önemli sahabilerden olan Cerir bin Abdullah da (r.a.): “Ben, Allah’ın (c.c.) birliğine ve Muhammed’in (s.a.v.) O’nun (c.c.) elçisi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, dinleyip itaat etmek ve her Müslüman’a samimi, dürüst ve hayırhah davranmak üzere Resulullah’a söz verdim, biat ettim.”¹¹ diyerek doğruluk üzere olmanın önemini ortaya koymuştur.

Yanlış ve bozuk düşünceler yanlış davranışlar yapılmasına sebep olur. “**Kişinin fikri ne ise zikri de odur.**” atasözümüz bu gerçeği dile getirir. Dolayısıyla düşüncelerimiz doğru ve dürüst olursa sözlerimiz de doğru ve dürüst olur. Doğru ve dürüst insan, özü sözü bir olan insandır. Düşündüğü gibi konuşmayan ve düşündüğü gibi yaşamayan insan iki yüzlüdür. Dinimiz iki yüzlülüğü kınamıştır. Hz. Mevlânâ ne güzel söylemiştir: “**Ya olduğun gibi görün ya da göründüğün gibi ol!**” Atalarımız da: “**Hareketlerimiz, içimizin aynasıdır.**” demişlerdir. Bizler de niyetimizde, sözlerimizde, ibadetlerimizde, kararlarımızda, davranışlarımızda ve ortaya koyduğumuz işlerimizde dürüst olmalı ve hiçbir şekilde dürüslükten ayrılmamalıyız. Birbirimize karşı dürüst olmalı, söz verdiğimizde mutlaka sözümüzü yerine getirmeliyiz. Randevularımıza sadık kalmalı, ödünç aldığımız bir şeyi zamanında teslim etmeliyiz. Alışverişimizde aldatici reklam, hile, haksız rekabet ve aşırı kâr gibi yollara tenezzül etmemeliyiz. Nitekim Yüce Rabb’imiz, geçmiş toplumlardan kimilerinin, alışverişte dürüst davranmayarak yüzünde bozgunculuk çıkardıkları için helak edildiklerini bildirmiştir.¹² Netice olarak hiçbir durumda doğruluğumuzdan taviz vermemeye özen göstermeliyiz.

Bilgi Kutusu

Atalarımızın doğruluk üzerine söyledikleri sözlerden bazıları şunlardır:

- Doğru kimse Mevla’sından başka kimseden korkmaz.
- Doğru yol meşakkatlidir ama sonu selamettir.
- Doğru tut özünü, kurt yemez öküzünü.
- Doğru duran hür yaşar, doğru durmayan zor yaşar.

Etkinlik-1

“Saadette yükselmek için insana **doğruluk** lazımdır; insanlık doğruluğun adıdır, inan.”

Yusuf Has Hacip

Dinî Terimler Sözlüğü, s. 61.

Yukarıdaki sözü yorumlayınız. Çıkardığınız mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

11 Buhârî, Sahih, İman, 42.

12 bk. Hûd suresi, 84-95. ayetler.

Etkinlik-2

Mekkeli müşrikler adına Süheyl b. Amr, Hz. Peygamber ile (s.a.v.) on yılına Hudeybiye Antlaşması'na imza atmak üzereydi. Antlaşma metni henüz hazırlanırken Süheyl b. Amr'ın oğlu Ebû Cendel, ayaklarına vurulmuş pranganın zincirleriyle sıçrayarak çıkageldi Allah Resulü'nün huzuruna.

İslam'ı kabul ettiği için prangaya vurulmuş olan Ebû Cendel, müşriklerin ellerinden kurtulup çok yakınına, Hudeybiye'ye kadar gelmiş olan Hz. Peygamber'e (s.a.v.) sığınmıştı. Ancak Hz. Peygamberle (s.a.v.) Mekkeli müşrikler arasında imzalanmak üzere olan antlaşmada, Mekkelilerden Hz. Peygambere (s.a.v.) sığınanların İslam'ı kabul etmiş olsalar dahi Mekkelilere geri verileceğine dair bir madde vardı. Tarafların antlaşma üzerinde konuştukları esnada gerçekleşen bu iltica üzerine Süheyl, antlaşma gereği oğlu Ebû Cendel'in kendisine teslim edilmesini istedi. Müslüman olan Ebû Cendel, müminlere yönelerek yalvardı, kendisine işkence edildiğini söyledi. Zaten ne kadar çok işkenceye uğradığı her hâlimden belliydi. Yürekleri parçalayan bu manzara karşısında Hz. Peygamber (s.a.v.), Ebû Cendel'i babasına teslim etmek istemedi. Hatta Ebû Cendel'i kendi yanlarına aldıktan sonra antlaşmayı imzalamasını ona teklif etti. Ancak Süheyl bunu kabul etmedi. Sonunda Ebû Cendel'i müşriklere teslim eden Hz. Peygamber (s.a.v.), üzerinde anlaşmak üzere oldukları bir anlaşmayı yerine getirdi ve Ebû Cendel'e sabretmesini tavsiye etti. Ebû Cendel'in yakarışı orada bulunan müminleri ağılattı ise de bir süre sonra durum Müslümanların lehine döndü.

Hadislerle İslam, TDV Yayınları, s. 298.

Yukarıdaki metni doğruluğun önemi açısından değerlendiriniz.

Etkinlik-3

Özü ve Sözü Doğru Müminin Özellikleri

- Kalbindeki sözleri yansıtır.
- Herkesin hakkına saygılı olandır.
- Doğruluktan hiçbir zaman şaşmayandır.
-
-
-
-

Yukarıdaki tabloda özü ve sözü doğru müminin özelliklerinden bazıları verilmiştir. Özü ve sözü doğru olan müminin başka hangi özellikleri vardır? Listeye ekleyiniz.

3. ÜNİTE

Okuma Metni

MÜ'MİNÜN SURESİ (1-9)

Bismillahirrahmanirrahim

1. Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir;
2. Onlar ki namazlarında huşû içindedirler;
3. Onlar ki boş ve yararsız şeylerden yüz çevirirler;
4. Onlar ki zekâtı verirler;
5. Ve onlar ki, iffetlerini korurlar;
6. Ancak eşleri ve ellerinin sahip olduğu (cariyeleri) hariç. (Bunlarla ilişkilerden dolayı) kınanmış değillerdir.
7. Şu hâlde, kim bunun ötesine gitmek isterse, işte bunlar, haddi aşan kimselerdir.
8. Onlar emanetlerini ve sözlerini yerine getirirler.
9. Ve onlar ki namazlarına devam ederler.

Etkinlik-4

Okuma metnindeki ayetlerden çıkardığınız ilkeleri aşağıya listeleyiniz.

- Müminler verdikleri sözleri yerine getirmelidir.

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

2. Müminler Namazlarına Özen Gösterirler

İslam dininde temel ibadetlerden biri namazdır. İmandan sonra yapılması gereken en önemli farz, beş vakit namaz kılmaktır. İnsanın düzenli bir şekilde Rabb'iyle iletişimini sağlayan namaz, İslam'ın şartlarından biridir. Kur'an-ı Kerim'de bu konuyla ilgili pek çok ayet bulunmaktadır. Bir ayette: "... **Namazı dosdoğru kılınız. Çünkü namaz müminlere belirli vakitlerde farz kılınmıştır.**"¹³ buyrulmaktadır. Dolayısıyla ergenlik çağına giren, akıl sahibi her Müslüman'a, günde beş vakit namaz kılmak farzdır.

Kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'in ikinci suresi olan Bakara suresinin hemen başında takva sahibi kimselerin vasıfları anlatılırken gayba imandan sonra, namazı doğru ve devamlı kılmak anlatılmıştır. Yine Kur'an'da kurtuluşa ulaşan müminlerin bilinçli bir şekilde namaz kılanlar oldukları şöyle belirtilmiştir: "**Gerçekten müminler kurtuluşa ermiştir; Onlar ki namazlarında huşu içindedirler.**"¹⁴ Yani müminler namaz kılarken Yüce Allah'a mutlak bir teslimiyet içindedirler. Allah'a (c.c.) duydukları derin saygının gereği namaz ibadetini yerine getirirken sükûnet ve vakar içindedirler. Namazlarında Yüce Allah'ın hoşnutluğu dışında başka şeyler düşünmemeye çalışırlar. Zaten özenle kılınmayan namaz, kılana zor ve ağır gelir. Bu durumu Yüce Allah bir ayette şöyle belirtmiştir: "**Sabır ve namaz ile Allah'tan yardım isteyin. Şüphesiz o (sabır ve namaz), Allah'a saygıdan kalbi ürperenler dışında herkese zor ve ağır gelen bir görevdir.**"¹⁵

Peygamberimiz Hz. Muhammed de (s.a.v.): "**Namaz gözümün nurudur.**"¹⁶ diyerek namaza büyük önem vermiş ve namazlarını özenle kılmıştır. Başka bir hadisinde de: "**Namaz dinin direğidir.**"¹⁷ buyurarak Müslümanların bu konuda ne kadar titiz olmaları gerektiğini ortaya koymuştur. Ayrıca Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) huşu içinde kılınan namazın günahlardan arınmaya vesile olacağını bir hadisinde şöyle ifade etmiştir: "**Bi-**

Bilgi Kutusu

Namazın özenle kılınması gerektiğini ifade eden Kur'an ayetlerinden bazıları şunlardır:

"Kitap'a sımsıkı sarılıp namazı dosdoğru kılanlar var ya, işte biz böyle iyiliğe çalışanların ecrini zayi etmeyiz."

A'râf suresi, 170. ayet.

"Müminler ancak Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın ayetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rabb'lerine dayanıp güvenen kimselerdir. Onlar namazlarını dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiğimizden (Allah yolunda) harcayan kimselerdir."

Enfal suresi, 2-3. ayetler.

"Yine onlar, Rabb'lerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte onlar var ya, dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır."

Ra'd suresi, 22. ayet.

13 Nisâ suresi, 103. ayet.

14 Mü'minûn suresi, 1-2. ayetler.

15 Bakara suresi, 45. ayet.

16 Nesâî, İşretü'n-Nisâ, 1.

17 Tirmizî, Sünen, İman, 8.

3. ÜNİTE

rinizin kapısının önünden bir nehir geçse ve onda her gün beş defa yıkansa bu, o kimsenin kirinden bir şey bırakır mı, ne dersiniz? Sahabiler, “Onun kirinden hiçbir şey bırakmaz.” dediklerinde Peygamber Efendimiz: “İşte beş vakit namaz da böyledir! Allah onlarla günahları yok eder.”¹⁸ Başka bir hadisinde de: “Bir Müslüman, vakti geldiğinde güzelce abdest alıp kendisini Allah’a vererek rüku ve secdesiyle farz namazı kıldığında, (büyük günah işlemedikçe) bu onun önceki günahlarına kefarettir. Bu, her zaman için böyledir.”¹⁹ ve “Büyük günah işlemedikçe beş vakit namaz ve iki cuma, aralarındaki günahlara kefarettir.”²⁰

Görsel 3.2: Müminler namazlarını camide cemaatle kilmaya özen gösterirler.

18 Ebû Davud, Sünen, Taharet, 43.

19 Müslim, Sahih, Taharet, 7.

20 Müslim, Sahih, Taharet, 14.

Namaz, Yüce Allah'a kulluğun, teslimiyetin ve nimetlere şükürün en güzel ifade biçimidir. Zorluklar karşısında insanı ruhen güçlü kılacak en temel ögedir. Namaz, müminin ruhunun günlük gıdasıdır. Namazdan uzak kalan mümin ruhunu açlığa mahkûm eder. Her an Yüce Rabb'inin sayısız nimetlerine kavuştuğunun bilinciyle hareket eden bir mümin, nimetlerin kaynağı ile bağını canlı tutmak ister. İşte mümin namazını bu bilinçle kıldığı zaman Rabb'yle arasındaki bağın güçlenmesini başarıp kurduğu doğrudan iletişimin hazzını yaşayacaktır. Dolayısıyla mümin özenle kıldığı namazla günlük hayatın kargaşasından ve sıkıntılarından uzaklaşıp yaratıcısıyla baş başa kalır ve tüm benliğiyle Yüce Allah'a yönelir. Kendisini ve evreni mükemmel bir şekilde Yaradan'a kulluk etmenin mutluluk ve huzurunu duyar.

Bilgi Kutusu

Namaz, sözlükte dua etmek, hayır duada bulunmak anlamındadır. Namaz kelimesi dilimize Farsçadan geçmiştir. Bu kelimenin Arapçası "salat" tır. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de namazdan söz eden ayetlerde "salat" kelimesi geçmektedir.

Namaz Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) tarafından açıkça emredilmiştir. Namazın hangi vakitlerde ve nasıl kılınacağını ise Peygamber Efendimiz bize öğretmiştir. Sabah, öğle, ikindi, akşam, yatsı gibi vakit namazlarını, haftada bir kılınan Cuma ve yılda iki defa kılınan bayram namazlarının vakitlerini de Peygamber Efendimiz bize açıklamıştır.

İrfan Yücel

Peygamberimizin Hayatı, s. 106.

Dinimizin büyük önem verdiği namazı, müminin herhangi bir özrü bulunmaksızın kazaya bırakması günahdır ve hiçbir kaza namazı, vaktinde kılınan namaza sevap açısından denk değildir. Müminin namazlarını mümkün olduğunca vaktinde kılması gerekir. Ancak namazı unutma, uyuyakalma veya ihmal nedeniyle zamanında kılamazsa onu mutlaka daha sonra kaza etmelidir. Bir de dinimizde gece namazı kılmak teşvik edilmiştir. Çünkü farz namazdan sonra en faziletli namaz gece namazıdır. Bu durum bir ayette şöyle belirtilmiştir: **"Gecenin bir vaktinde kalkıp kendine mahsus nfile bir ibadet olarak da namaz kıl ki Rabb'in seni övülmüş bir makama yükseltsin."**²¹

Mümin namazlarında devamlıdır. Aynı zamanda namazlarını camide cemaatle kılmaya özen gösterendir. Çünkü cemaatle kılınan namaz tek başına kılınan namazdan daha faziletlidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bu hususu bir hadislerinde şöyle ifade etmiştir: **"Kişinin cemaatle kıldığı namaz, evinde veya çarşıda kıldığı namazdan yirmi beş derece daha faziletlidir. Bu fazilet şu şekilde gerçekleşir: Biriniz güzelce abdest alır, sırf namaz kılmak için camiye gelirse; camiye varıncaya kadar attığı her adım için bir sevap verilir ve bir günahı silinir. Camiye gittiği zaman namaz için beklediği sürece, namaz kılıyormuş gibi sevap kazanır. Melekler bu kimseye dua ederler. Kimseye eziyet etmediği ve abdesti bozulmadığı sürece: 'Allah'ım! Bu kulunu başıyla ona merhamet et ve tövbesini kabul et.' diye dua ederler."**²²

21 İsrâ suresi, 79. ayet.

22 Ebû Davud, Sünen, Salât, 49.

3. ÜNİTE

Etkinlik-1

“Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki onlar namazlarını ciddiye almazlar.”

Maun suresi, 4-5. ayetler.

“Rükuları, secdeleri, abdestleri ve vakitlerine riayet ederek beş vakit namazı kılmaya devam eden ve bu beş vakit namazın Allah katından gelen bir emr-i hak olduğunu kabul eden kimse cennete girer.”

Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 4, s. 266.

Yukarıdaki ayet ve hadisi yorumlayınız. Çıkardığınız mesajları verilen alanlara yazıp arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Etkinlik-2

“(Resulüm!) Sana vahyedilen Kitab’ı oku ve namazı kıl. Muhakkak ki namaz, hayâsızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah’ı anmak elbette (ibadetlerin) en büyüğüdür. Allah yaptıklarınızı bilir.”

Ankebût suresi, 45. ayet.

Rabb’imiz, yukarıdaki ayette namazın kötülüklerden koruyacağını ifade ediyor. Namaz insanı kötülüklerden nasıl korur? Verilen alana listeleyiniz.

-
-
-
-
-

3. Müminler İyiliği Emreder, Kötülüğü Engellerler

Müminlerin iyiliği emretmek, kötülüğü engellemekle ilgili sorumlulukları vardır. Buna dinî literatürde “**emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker**” denir.²³ “Maruf” kelimesi, hepimizin bildiği, kabul ettiği iyilikler, İslam’ın hoş karşıladığı her iş ve davranıştır. Buna göre **maruf**; İslam’ın hükümleri, genel prensipleri ve emirleri doğrultusunda yapılması ve söylenmesi gereken her söz ve işe denir.²⁴ **Münker** de; kabul edilmeyen, hoş karşılanmayan, Kur’an ve sünnete aykırı olan yapılmaması ve söylenmemesi gereken her söz ve iştir.²⁵ Bu durum “Emr-i bi'l maruf, nehyi ani'l münker” şeklinde özel bir kalıp olarak Kur’an-ı Kerim’de geçer.

Yüce Allah müminlerden dinimize göre hoş olan şeyleri yapmayı emretmelerini, kötü ve çirkin kabul edilen işleri engellemeye çalışmalarını ister. Ayrıca müminlerden kötü söz, fiil ve ah-laka karşı tavır almalarını, hayatın her alanında hayır ve güzellikler yerleşinceye kadar yerine göre elle, malla, dille her türlü gayreti sarf etmelerini ister. Mümin İslam’ın bilinmesi, tanınması, yaşanması ve yücelmesi için çalışmalıdır. Kur’an-ı Kerim’de bu ibadetinin yerine getirilmesi gerektiği ile ilgili pek çok ayet vardır. Bu ayetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır: “**Onlar, Allah’a ve ahiret gününe inanırlar; iyiliği emreder, kötülükten menederler; hayırlı işlere koşuşurlar. İşte bunlar iyi insanlardandır.**”²⁶ Başka bir ayette de: “**Mümin erkeklerle mümin kadınlar da birbirlerinin velileridir. Onlar iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar, namazı dosdoğru kılarlar, zekâtı verirler, Allah ve Resulüne itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Şüphesiz Allah azizdir, hikmet sahibidir.**”²⁷ buyrulmuştur. Sevgili Peygamberimiz de (s.a.v.) bu konuda: “**Küçüğümüze merhamet etmeyen, büyüğümüze saygı göstermeyen ve iyiliği emredip kötülükten sakındırmayan bizden değildir.**”²⁸ buyrulmuştur. Dolayısıyla mümin iyiliği, hayrı tavsiye etmeli, kötülükten ve çirkin olandan sakındırmalıdır. Dinin emirlerini sözlü veya yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatmalı, bu emirlere uymayanları ahirette ilahî azabın beklediğini insanlara bildirmelidir. Uyanlara ise Allah’ın (c.c.) bağış ve yardımının, dünya ve ahirette geleceğini müjdelemelidir. Bu ibadeti yerine getirirken başına gelenlere de sabretmelidir. Çünkü Hz. Lokman (a.s.) bu konuda oğluna şu tavsiyede bulunmaktadır: “**Yavrucuğum! Namazı kıl, iyiliği emret, kötülükten vazgeçirmeye çalış, başına gelenlere sabret. Doğrusu bunlar, azmedilmeye değer işlerdir.**”²⁹

Görsel 3.3: Küçüğümüze merhamet etmek dinimizin gereğidir.

23 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 73.

24 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 223.

25 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 263.

26 Âl-i İmrân suresi, 114. ayet.

27 Tevbe suresi, 71. ayet.

28 Tirmizi, Sünen, Birr, 15.

29 Lokman suresi, 17. ayet.

3. ÜNİTE

Görsel 3.4: Vaazlar, “emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker” ibadeti kapsamındadır.

Müminin Müslüman olmayanlara İslam'ı tanıtarak onların Müslüman olmalarını sağlaması veya Müslüman oldukları hâlde Müslümanlığın emir ve yasakları karşısında yanlış davrananları doğru olana davet etmesi amacıyla yaptığı dinî çalışmalar da bu ibadet kapsamındadır. Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu bir hadisinde şöyle belirtmiştir: **“Ellerinizle, dillerinizle ve mallarınızla cihad edin.”**³⁰ Başka bir hadisinde de yine bu durumla ilgili: **“En değerli cihad, zalim yöneticinin karşısında hakkı dile getirmektir.”**³¹ buyurmuştur. Medya vasıtasıyla din düşmanlarının korkutma, iç karışıklık çıkarma, Müslümanları aciz, tembel ve miskin olduklarına inandırma gibi yürüttükleri faaliyetlerle mücadele etmek de bu ibadet kapsamındadır.

İyiliği emretme, kötülüğü engelleme sorumluluğu, insanlığın yaratılışından günümüze kadar sürmüş ve kıyamete kadar da devam edecek bir ibadettir. Çünkü bu ibadet, hayatın vazgeçilmez bir kanunudur. Bu ibadet, ister ilâ-yı kelimetullah için dış düşmana karşı maddî kuvvetle olsun, ister nefsimizin arındırılması için olsun, her türlü yükselmenin ve olgunluğa ermenin esasıdır.

Dinimizin önem verdiği bu ibadet yerine getirilirken kamu otoritesi de hesaba katılmalıdır. Kamu otoritesinin kapsamına girilmemelidir. Çünkü bazı durumlarda kamu otoritesini hesaba katmadan hakkın bireysel olarak aranması daha kötü sonuçlara neden olabilir. Günümüzde

30 Nesâî, Sünen, Cihad, 48.

31 İbn Mâce, Sünen, Fiten, 20; Ebû Davud, Sünen, Melâhin, 17.

Müminlerin Özellikleri

Müslümanlıkla ilgisi olmayan cinayet şebekeleri, bu ibadeti istismar ederek işledikleri saldırı, vahşet ve katliamları ne yazık ki dinimize mal etmeye çalışmaktadır. Ahlak ve hukuk tanımayan katliamlarına “nehy-i ani'l-münker” (kötülükten sakındırma) adı vererek dinimizi itibarsızlaştırmaya, insanların kalplerinde dinimize karşı bir endişe ve korku oluşturmaya çalışmaktadırlar. Hâlbuki dinimizde böyle bir anlayış yoktur. Dolayısıyla bu cinayet şebekelerinin dinimizi temsil etmediğini anlatmak, öğretmek gereklidir.

Etkinlik-1

“Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü men eden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”

Âl-i İmrân suresi, 104. ayet.

Yukarıdaki ayeti “emr-i b'il m'aruf nehy-i a'nîl münker” ibadetini yerine getirirken toplumsal yönü ve kamu otoritesini hesaba katarak yorumlayınız. Bu konuda çıkarılacak prensipleri tespit ediniz.

Etkinlik-2

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.):

“Her kim Allah yolunda savaşacak bir askeri (savaş için) donatırsa kendisi de savaşmış gibi olur. Kim de Allah yolunda savaşa çıkan gazinin arkasından ailesine iyi bir şekilde göz kulak olursa o da savaşmış gibi olur.” buyurmuştur.

Buhârî, Sahih, Cihad, 38.

Peygamberimizin (s.a.v.) yukarıdaki hadisini “emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker” ibadetinin kapsamı açısından yorumlayınız.

4. Müminler Yoksulun Hakkını Gözetirler

Müminlerin önemli özelliklerinden biri de yoksulun hakkını gözetmektir. Çünkü dinimiz yoksulun hakkını gözetmenin önemli bir dinî görev olduğunu ortaya koymuştur. Bu dinî görev sosyal dengenin sağlanacağı bir faaliyettir. Mümin, insanın elindeki malların, gerçekte Allah'ın (c.c.) olduğunun bilincindedir. Kendisine meşru bir biçimde faydalanması için emanet edildiğinin şuurundadır. Dolayısıyla mümin, elinde bulunan malların sahibi Yüce Allah ne emrederse ona uyması gerektiğinin farkındadır. Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette yoksulun hakkını gözetmenin önemli bir dinî görev olduğu bildirilmiştir. Örneğin bir ayette şöyle buyrulur: **“Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma. Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise Rabb'ine karşı çok nankördür.”**³²

32 İsrâ suresi, 26-27. ayetler.

3. ÜNİTE

Toplumsal dayanışma ve barış açısından da yoksulun hakkını gözetmenin önemi büyüktür. İnsanlar arasında bu görevin yerine getirildiği toplumlarda barış ve huzur vardır. İnsanların kardeşçe yaşamalarını isteyen İslam dini, müminlerin ellerindeki imkânları birbirleriyle paylaşmalarına büyük önem vermiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) Müslümanları bir beden in organlarına benzetmiştir. Vücudun herhangi bir organı ağrıdığı anda, tüm vücut bundan nasıl rahatsız olursa bir mümin de sıkıntı içinde bulunduğ anda, diğer müminler onun sıkıntısını paylaşması ve derdiyle dertlenmesi gerektiğini bildirmiştir.³³ Başka bir hadisinde de bu durumun önemini: **“Komşusu açken tok yatan bizden değildir.”**³⁴ buyurarak belirtmiştir. Dolayısıyla dinimiz İslam, bireyler arasındaki bağın güçlü olduğu sağlıklı bir toplumun sağlanması için yoksulun gözetilmesini öğütlemiştir. Yüce Allah’ın bahsettiği nimetlerin bir kısmını yoksullarla paylaşmasını, sıkıntılı olanların sıkıntılarının giderilmesini istemiştir. Kur’an-ı Kerim’de Bakara suresinin hemen başında Allah’a (c.c.) karşı gelmekten sakınan müminlerin vasıfları şöyle anlatılmıştır: **“Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar.”**³⁵ Başka bir ayette de: **“Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça iyiliğe asla erişemezsiniz. Her ne harcarsanız Allah onu bilir.”**³⁶ buyularak infak etmenin önemi vurgulanmıştır. Aynı zamanda Kur’an-ı Kerim’de Maun suresinde yoksulu yedirmeyenler, yetimi dışlayanlar ve yardıma engel olanlar da kınanmıştır.

İslam dininde zekât, oşür ve ve fitir sadakası (fitre) yoksulun hakkını gözetmede önemli dinî görevlerdir. Dinimiz zengin olan Müslümanların zekât ve oşür vermesini farz kılmıştır. Yüce Allah, zekât ve oşür vermeyi zenginler için zorunlu bir görev saymış; onlara, ellerindeki malların ve ürünlerin bir kısmını başkalarıyla paylaşmalarını emretmiştir. Kur’an-ı Kerim’de zekât vermeyi emreden birçok ayet vardır. Bunlardan birinde Yüce Allah: **“Namazı kılın, zekâtı verin...”**³⁷ buyurur. Başka bir ayette ise: **“... Namazı kılın, zekâtı verin. Allah’a ve Resulüne itaat edin...”**³⁸

Bilgi Kutusu

“Benim üç dostum vardır: Ne zaman ki ben ölürüm, dostlarımdan biri evde kalır, biri yolda kalır, biri de benimle gelir. Evde kalan malımdır. Yolda kalan akrabalarımdır ve ailemdir. Benimle gelen ise iyiliklerimdir.”

Hacı Bektaş Veli ve Makâlât, s. 55.

Görsel 3.5: Elde ettiğimiz ürünlerin oşürünü vermek yoksulun hakkını gözetme konusunda önemli bir dinî görevdir.

33 bk. Buhârî, Sahih, Edep, 78. s; Müslim, Sahih, Birr, 17.

34 Buhârî, Sahih, Edep, 12.

35 Bakara suresi, 3. ayet.

36 Â-i İmrân suresi, 92. ayet.

37 Bakara suresi, 43. ayet.

38 Ahzab suresi, 33. ayet.

şeklinde ifade edilmiştir. Peygamberimiz de: **“Mallarınızı zekât vererek koruyunuz.”**³⁹ buyurmuştur. Fıtır sadakasını (fitre) Ramazan ayında bayramdan önce zengin olan her Müslüman’ın vermesi gerekir. Verilen para, bir kişinin bir günlük yiyecek ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda olmalıdır. Çocukların fitresini ise aile büyükleri verir.

İslam’ın ilk dönemlerinde Peygamberimizin (s.a.v.) sahabileri paylaşma ve yardımlaşmanın tarihte eşine zor rastlanan en güzel örneklerini ortaya koymuşlardır. Yüce Allah onların bu özverili davranışlarını şöyle övmüştür: **“... Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”**⁴⁰ Yine Mekke’de her türlü işkence ve zorluklarla karşı karşıya kaldıklarında birbirlerine her durumda yardım etmişlerdir. Örneğin Hz. Ebû Bekir (r.a.), birçok köleyi müşriklerin işkencelerinden kurtarmak için büyük bedeller ödeyerek satın alıp hürriyetine kavuşturmuştur.⁴¹ Hz. Bilal (r.a.) bunlardan birisiydi. Daha sonra Mekkeli Müslümanlar bütün mal varlıklarını bırakarak Medine’ye göç etmek zorunda kalınca da Medineli Müslümanlar sahip oldukları bütün imkânları kendileriyle paylaşmışlardır. Bu yüzden Medineli Müslümanlara “yardım edenler” anlamında “ensar” ismi verilmiştir. Daha sonraki devirlerde de Müslümanlar, Kur’an-ı Kerim’in ve Peygamber Efendimizin (s.a.v.) öğrettiği infak ruhunu asırlar boyu canlı tutmuşlardır. Bu anlayış toplumda pek çok hayır kurumunun oluşmasına vesile olmuştur. Vakıflar bunun en güzel örneklerindedir. Bizim tarihimizde atalarımızın kurduğu vakıfların, yardım elini uzatmadığı bir saha neredeyse yoktur. Evlenecek fakir kızların çeyizlerinin hazırlanmasına katkı sağlayan vakıflardan, yolcuların konaklayacağı kervansaraylara ve göçmen kuşların korunup gözetilmesine varıncaya kadar her alanda vakıflar kurulmuştur.

Bilgi Kutusu

Hz. Peygamberimiz (s.a.v.) bir koyun kurban etmiş ve Hz. Aişe’ye (r.a.): **“Ondan (dağıtılan kurban etinden) ne kadarı kaldı?”** diye sormuştu. Hz. Aişe (r.a.), “Bize sadece ön kolu kaldı.” deyince Resulüallah (s.a.v.) şöyle buyurdu: **“(Demek ki) ön kolunun dışında tümü (bize) kaldı.”**

Tirmizî, Sünen, Kıyamet, 33.

Görsel 3.6: Yoksulun hakkı gözetilerek yardımda bulunmak, budanan ağaç gibidir. Nasıl ki ağaç budandıkça gürlleşir ve daha fazla meyve verir, aynı şekilde yardım etmek de malı bereketlendirir.

39 Münziri, et-Terğîb ve’t-Terhîb, C 1, s. 250.
40 Haşr suresi, 9. ayet.

41 İrfan Yücel, Peygamberimizin Hayatı, s. 60.

3. ÜNİTE

Dinimizin bize öğütlediği yoksulu gözetme ibadeti bizim toplumumuzda bir kültürün oluşmasını sağlamıştır. Tarihimizde bunun en güzel örnekleri mevcuttur. Osmanlı Devleti zamanında da bize örnek olacak yoksulu gözetme örnekleri sergilenmiştir. Örneğin ramazan günlerinde pek çok zengin hiç tanımadığı mahallelerde bakkal, manav dükkânlarına gider, veresiye defterinin rastgele sayfalarındaki kimselerin borçlarını ödeyip kendilerini tanıtmadan çekip giderlerdi. Böylece borcu ödenen, borcunu ödeyenin kim olduğunu; borcu sildiren, kimin borcunu ödediğini bilmezdi. Bununla birlikte genellikle camilerin bulunduğu yerlerde sadakaların içine bırakıldığı “sadaka taşları” vardı. Bu sadaka taşlarına insanlar sadakalarını gizlice bırakır, bırakılan sadakalardan ihtiyaç sahipleri, ihtiyaçları kadar alırlardı. Bu şekilde “sadaka verenin, sadaka alanı incitmemesi” sağlanmış olurdu. Dolayısıyla bu şekilde infak etme davranışlarının sergilenmesi toplumda barış ve güveni sürekli hâle getirmişti. Toplumsal kaynaşmayı sağlamış, zenginden fakire bir şefkat ve merhamet; yoksuldan zengine bir saygı ve sevgi köprüsü oluşturmuştu.

Müminlerin paylaşmak için sadece maddi imkânlarla sahip olmaları gerekmez. Kur'an-ı Kerim'de: **“Takva sahipleri (sorumluluklarının bilincinde olanlar), bollukta da darlıkta da Allah için harcarlar (infak ederler). Öfkelerini yenerler ve insanları affederler. Allah da güzel davranışta bulunanları sever.”**⁴² buyrulurak bollukta ve darlıkta başkalarını gözetmek öğütlenmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette özellikle yoksullar, yetim ve öksüzler belirtmek suretiyle insanların yardımlaşmaları ve dayanışma içinde olmaları emredilmiştir. Örneğin bir ayette bu durum şöyle ifade edilmiştir: **“... De ki: Maldan harcadığınız şey; ebeveyn, yakınlar, yetimler, fakirler ve yolcular için olmalıdır. Şüphesiz Allah, yapacağınız her hayrı bilir...”**⁴³ olarak ifade edilmiş, yine ilgili bir ayette de durum şu şekilde vurgulanmıştır: **“Mallarını Allah yolunda harcayan, sonra da harcadıklarının peşinden (bunları) başa kakmayan ve gönül incitmeyenlerin, Rabb'leri katında mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.”**⁴⁴

Müminler bu görevi, mümin olmanın bir gereği gibi görmelidir. Çünkü olgun insan olmanın yolu başkalarına yardım elini uzatmaktan geçmektedir. Bu nedenle imkân sahibi müminler bu görevi yapmaya muhtaç olduklarını düşünmelidir. Böyle bir anlayış da toplumdaki eşitsizlikleri gidermeyi ve insanlar arası ilişkilerde olumlu adımlar atmayı sağlayacaktır. Ayrılıkların ve huzursuzlukların giderilmesine vesile olacaktır. Aynı zamanda müminler bu görevi herhangi bir karşılık beklemezsizin sırf Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak amacıyla yerine getirmelidir. Bunun yoksulların bir hakkı olduğunu bilmelidir. Dolayısıyla yardım edilen yoksul ve ihtiyaç sahiplerinin onurları zedelenmemelidir. Malın iyisinden verilmeli⁴⁵, yoksul kişiye saygı ile davranılmalı ve minnet altında bırakılmamalıdır.

42 Âl-i İmrân suresi, 134. ayet.

43 Bakara suresi, 215. ayet.

44 Bakara suresi, 262. ayet.

45 bk. Bakara suresi, 267. ayet.

Etkinlik-1

“Müminler birbirlerine merhamet etmekte, birbirlerini sevmekte ve birbirlerini korumakta bir vücudun organları gibidir. Vücudun herhangi bir organı hastalandığında bütün vücut bundan rahatsız olur. Aynı şekilde bir mümin de sıkıntı içinde bulunduğunda, diğer müminler onun sıkıntısını, derdini ve üzüntüsünü paylaşırlar.”

Buhârî, Sahih, Edep, 78.

Peygamberimizin (s.a.v.) yukarıdaki hadisini paylaşma ve yardımlaşma açısından yorumlayınız.

Etkinlik-2

“Sevinçler paylaştıkça artar, üzüntüler paylaştıkça azalır.” sözünden neler anlıyorsunuz? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

5. Müminler İsraktan ve Cimrilikten Sakınırlar

Müminler, birey ve toplumun mutluluğunu zedeleyen israftan ve cimrilikten kaçınmalıdır. Çünkü bu iki davranış önemli birer ahlaki zafiyettir. Yüce Allah bu iki konuda bizi şöyle uarmaktadır: “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.”⁴⁶

İsraf; saçıp savurma, harcamalarda orta yoldan sapma, ölçüyü aşma, aşırılık yapma, sözünü, gücünü, zamanını, malını ve mülkünü gayri meşru yerlere harcama, yerli yerinde kullanmama, ölçülü hareket etmemedir.⁴⁷ Yüce Allah israf edenleri sevmediğini bir ayette şöyle belirtmiştir: “... **Yiyin için fakat israf etmeyin. Çünkü O, israf edenleri sevmez.**”⁴⁸

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de sık sık “Aşırı gitmeyin.”, “Haddi aşmayın.”, “Allah (c.c.) aşırı gidenleri sevmez.” şeklinde ifade ederek insanları uarmıştır. İsraf da bir çeşit aşırılıktır, haddi aşmaktır. Bu yüzden hoş karşılanmamış ve dinimizde haram sayılmıştır. Dinimizde “hak” kavramı önemlidir yani her şeyin hakkıyla (gerektiği biçimde) yapılması gerekir. Ne az ne de aşırı; her şey kararınca yapılmalı ve söylenilmelidir. Yeterince yenilmeli, içilmeli ve çalışılmalıdır. Uyku da yeterli miktarda uyunmalıdır. Yüce Rabb'imiz hak ve israf kavramlarının ölçülerini bir ayette şöyle belirtmiştir: “**Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya haklarını ver fakat saçıp savurma. Çünkü saçıp savuranlar şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabb'ine karşı çok nankördür.**”⁴⁹

Bilgi Kutusu

İsraf edene **müsrif** denir. Müsrif sıfatını almaktan kaçınmak gerekir.

46 Furkan suresi, 67. ayet.

47 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 178-179.

48 A'râf suresi, 31. ayet.

49 İsrâ suresi, 26-27. ayetler.

3. ÜNİTE

Cimrilik; eldeki maddi ve manevi imkânları kullanmaktan aşırı derecede kaçınmak, her türlü sıkıntıya katlanarak mal biriktirip ve harcanması gereken yerde harcamamaktır.⁵⁰ Cimrilik dinimizde kötü kabul edilen ve yerilen davranışlardandır. Bu durum bir ayette şöyle bildirilmiştir: “Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”⁵¹ Başka bir ayette de şöyle buyrulmuştur: “Eli sıkı olma, büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır ve çaresiz kalırsın.”⁵² Peygamberimiz de (s.a.v.) bu konuda şöyle buyurmuştur: “Cimrilikten sakının çünkü cimrilik sizden evvel gelip geçenleri helak etmiş, onları kan dökmeye, haramı helal görmeye yönlendirmiştir...”⁵³

Müminler Yüce Allah’a güven duygusunu zedeleyen, iman açısından tehlikeli olan, bireyin ve toplumun huzur ve mutluluğunu bozan cimrilik alışkanlığından şiddetle kaçınmalıdır. Bize her konuda örnek olan Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) cimrilikten Allah’a (c.c.) sığınmıştır. Bunu bir hadisinde şöyle ifade etmiştir. “Allah’ım! Acizlikten, tembellikten, cimrilikten, korkaklıktan, ihtiyarlıktan, kabir azabından sana sığınırım. Allah’ım! Nefsime takvasını (sorumluluk bilincini) nasip et ve onu arındır; onu en iyi arındıracak olan sensin. Onun dostu ve velisi sensin. Allah’ım! Huşu duymayan kalpten, doymayan nefisten, fayda vermeyen ilimden ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.”⁵⁴ Peygamber Efendimiz (s.a.v.) cimriliğin bir müminde bulunmaması gerektiğini de şöyle ifade etmiştir: “Cimrilik ve kötü ahlak asla bir müminde bulunmaz.”⁵⁵

Netice olarak mümin Yüce Yaratanın kendisinin verdiği nimetleri ne israf etmeli ne de cimrilik ederek elini sıkı alıştırmalıdır. O’nun verdiği her nimeti yeteri kadar kullanmalı ve aşırıya kaçmamalıdır. Yüce Allah’ın bahsettiği nimetlere şükretmeli, onun gerçek sahibinin Allah (c.c.)

Bilgi Kutusu

Cimrilikten kaçınmamızı öğütleyen bazı hadisler şöyledir:

“İnsanlara her sabah iki melek gelir. Birisi: ‘Allah’ım, malını hayır yolunda harcayan şu kişiye (harcadığı malın yerine) yenisini ver.’ der. Diğeri de ‘Allah’ım, malını (hayır yolunda harcamayarak) elinde tutan (cimrilik eden) şu kişinin malını telef et.’ der.”

Buhârî, Sahih, Zekât, 27; Müslim, Sahih, Zekât, 57.

“Allah Resulü’nden bir şey istendiğinde, “hayır” dediği asla vaki olmamıştır.”

Buhârî, Sahih Edep, 39; Müslim, Sahih, Fedâil, 56.

“Bir adam Resulüllah’a

— Müslümanlıktaki hangi davranış daha hayırlıdır, diye sordu. Resulüllah:

— Yemek yedirmen, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermen, buyurdu.”

Buhârî, Sahih, İman, 6; Müslim, Sahih, İman, 63.

50 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 50.

51 Âl-i İmrân suresi, 18. ayet.

52 İsrâ suresi, 29. ayet.

53 Müslim, Sahih, Birr, 56.

54 Nesâî, Sünen, İstiaze, 13 ; Müslim, Sünen, Zikir, 73.

55 Tirmizî, Sünen, Birr, 41.

olduğunu bilmeli nimetlerin geçiciliğini fark ederek hareket etmelidir. Açgözlülük gibi duygulardan arınarak elindekiyle tatmin olmanın memnuniyeti ve huzuruyla yaşamalıdır. Gelecek endişesini silerek elindeki imkânlarla yeni nesillere güzel ve temiz bir miras bırakmalıdır.

6. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum

Yüce Allah'ı (c.c.) isimleriyle, sıfatlarıyla tanımak müminin bütün benliğiyle ona bağlanmasını sağlayacaktır. Bu bilgiden sonra da artık hiçbir güç ne kadar büyük olursa olsun onun yanında hiçbir değer ifade etmeyecektir. Yüce Rabb'e olan dostluk sadece ona teslimiyet göstermeyi sağlayacak, ondan başkasına itaat ettirmeyecektir.

6.1. el-Bâsit

Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından biridir. "İsteddiği kuluna yepyeni bir hayat, neşe, huzur ve mutluluk veren, insanların sıkıntılarını gideren; yaratılanların rızkını istediği zaman, istediği kadar bollaştıran"⁵⁶ anlamındadır. Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Bâsit isminin ifade edildiği bir ayet şöyledir: "... **Darlık veren de bolluk veren de Allah'tır. Sadece O'na döndürüleceksiniz.**"⁵⁷

Yüce Rabb'imizin bu güzel isminin bize yüklediği bazı sorumluluklar vardır. Rabb'imizin verdiği rızka ve nimetlere razı olduğumuz takdirde Allah (c.c.) bizi diğer insanlardan üstün kılacaktır. Her nimete kendi cinsinden şükredilmesi gerekir. Bu yüzden sorumluluğumuz gereği bize bahşedilen bedenimizi, ilmimizi, malımızı Allah (c.c.) yolunda harcarsak Yüce Allah, el-Bâsit isminin gereği olarak üzerimizdeki bu nimetlerini çoğaltacaktır.

Görsel 3.7: Yüce Allah'ın "dilediğine bolluk veren, genişleten" anlamındaki "el-Bâsit" isminin Arapça yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

el-Bâsit;

- Allah'ın (c.c.) kullarına rızıkları yayması ve bol bol vermesidir.
- Allah'ın (c.c.) kullarına cömertlik elini açmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) kullarına ilmî ve bedenî güç vermesidir.
- Allah'ın (c.c.) yeryüzünü serip döşemesidir.

56 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 33.

57 Bakara suresi, 245. ayet.

3. ÜNİTE

Etkinlik

“Peygamberleri onlara: ‘Bilin ki Allah, Tâlût’u size hükümdar olarak gönderdi.’ dedi. Bunun üzerine: ‘Biz, hükümdarlığa daha lâyük olduğumuz hâlde, kendisine servet ve zenginlik yönünden geniş imkânlar verilmemişken o bize nasıl hükümdar olur?’ dediler. ‘Allah sizin üzerinize onu seçti, ilimde ve bedende ona üstünlük verdi. Allah mülkünü dilediğine verir. Allah her şeyi ihata eden ve her şeyi bilendir.’ dedi.”

Bakara suresi, 247. ayet.

“Allah, yeryüzünü sizin için bir sergi yapmıştır. Ki, onda geniş yollar edinip dolaşabilirsiniz. (diye).”

Nuh suresi, 19-20. ayetler.

Yukarıdaki ayetlerde Yüce Allah’ın el-Bâsit isminin ifade edildiği yerleri tespit ediniz.

6.2. el-Muhsin

Güzel davranan, bağışlayan, ikram eden, ihsan eden, iyilik eden anlamında⁵⁸ Yüce Allah’ın Esmâ-i Hüsnâ’sından biridir. Allah (c.c.) kullarına büyük ihsanlarda bulunmuştur. Öncelikle insanlara diğer varlıklardan daha güzel bir biçimde şekil vermiştir. Bu durumu bir ayette şöyle belirtmiştir: “**Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık.**”⁵⁹ ; Bu durum başka bir ayette de şöyle ifade edilmiştir: “... **Sizi şekillendirdi ve şekillerinizi de güzel yaptı...**”⁶⁰

Yüce Allah kullarına güzel bir biçim, uyumlu bir beden ve her ihtiyacını onlarla gördüğü organlar vermiştir. İnsan kendisine bağışlanan bu nimetlerin şükürünü yerine getirip O’na itaat ve ibadet ederek doğru ve sağlam bir yol üzerinde yürümelidir.

Yüce Allah’ın el-Muhsin ismi Kur’an-ı Kerim’de fiil olarak şöyle geçmektedir. Bu ayetlerden bazıları şunlardır: “... **Doğrusu Rabb’im bana (çok şey) lütfetti. Çünkü beni zindandan çıkardı ve şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra sizi çölden getirdi. Şüphesiz ki Rabb’im dilediğine lütfedicidir...**”⁶¹ ; “... **Hâlbuki Allah rahmetini dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.**”⁶² ; Musa: “**Rabb’im! Bana lütfettiğin nimetlere andolsun ki artık suçlulara (ve suça itenlere) asla arka çıkmayacağım.**” dedi.”⁶³

Görsel 3.8: Yüce Allah’ın “güzel davranan, bağışlayan, ikram eden, ihsan eden, iyilik eden” anlamındaki “el-Muhsin” isminin Arapça yazılı bir hat örneği

58 bk. Saffat suresi, 113. ayet; Lokman suresi, 3. ayet.

59 Tîn suresi, 4. ayet.

60 Teğâbün suresi, 3. ayet.

61 Yusuf suresi, 100. ayet.

62 Bakara suresi, 105. ayet.

63 Kasas suresi, 17. ayet.

Etkinlik

En güzel yaratandır
İhsanda bulunandır
Hükmünün güzelliği
El-Muhsin adındandır.

Yukarıdaki dörtlüğü yorumlayınız. Çıkardığınız mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

6.3. el-Mâni

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Allah'ın (c.c.) hiçbir kötülüğe razı olmaması, kötülükleri engellemesi, ibadet ve itaatle kendisine yakın olan kullarına gelebilecek olan her türlü kötülüğe engel olmasıdır.⁶⁴ Yüce Allah'ın bu isminin gereği olarak O'na yakın olmalıyız. Adaletsizliğe, haksızlığa, saygısızlığa ve bütün kötülüklere engel olmalıyız.

Yüce Allah'ın emirlerini yerine getirdiğimiz sürece O'nun bizi tehlike ve sıkıntılardan koruyacağına inanmalıyız. Rabb'imize hakiki kul olup O'nun yolunda çalışıp çabalamalıyız. Cesur olmalıyız. Çünkü O'nun dilemediği hiçbir şey başımıza gelmeyecektir. O'nun sonsuz kudreti her şeyi kuşatmıştır. O'nun dilemesi dışında hiçbir şey gerçekleşmez. Eğer Allah'a (c.c.) tevekkül edip O Yüce Yaratıcıya sığırsak bizi koruması altına alacaktır.

Yüce Allah, "el-Mâni" isminin gereği olarak dünyayı zararlardan arındırmış ve yaşanır hâle getirmiştir. Örneğin, her gün binlerce gök taşı, dünyaya düşer. Ancak yeryüzü delik deşik olmaz. Çünkü Allah (c.c.), dünyamızın üzerine sardığı atmosfer tabakasıyla o gök taşlarına engel olur. Yine Yüce Rabb'imiz bu atmosfer tabakasıyla güneşten gelen zararlı ışınların bize zarar vermesine mâni olur.

Görsel 3.9: Yüce Allah'ın "dilemediği şeyin gerçekleşmesine izin vermeyen, kötü şeylere engel olan" anlamındaki "el-Mâni" isminin Arapça yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

el-Mâni;

- Allah'ın (c.c.) kötülükleri engel olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) hikmetine binaen dilemediği şeylerin gerçekleşmesine izin vermemesidir.
- Allah'ın (c.c.) kullarına gelecek zararlara mâni olması ve onlara yardım etmesidir.

64 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 223

3. ÜNİTE

Etkinlik

Görsel 3.10: "el-Bâsit"

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 3.11: "el-Muhsin"

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 3.12: "el-Mâni"

.....

.....

.....

.....

.....

Bu ünite de öğrendiğimiz "Allah'ın (c.c.) güzel isimleri" size hangi duygu ve düşünceleri kazandırdı? Yukarıda boş bırakılan yerlere yazınız.

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Müminlerin özelliklerinden beş tanesini söyleyiniz.
2. Müminler yoksulun hakkını nasıl gözetirler? Anlatınız.
3. “Emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker” ne demektir? Açıklayınız.
4. İsrâf ile ilgili bir ayet meali söyleyiniz.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru seçeneği bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi müminlerin özelliklerinden değildir?

- A) Özü ve sözü doğru kimselerdir.
- B) Namazlarını huşu içinde kılarlar.
- C) İyiliği emreder, kötülüğü engellerler.
- D) İsrâf olmaması için mallarını kimseyle paylaşmazlar.

2. Aşağıdaki ayetlerden hangisi israftan ve cimrilikten sakınmakla ilgili değildir?

- A) “Onlar, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik edenlerdir. Onların harcamaları, bu ikisi arası dengeli bir harcamadır.”

Furkan suresi, 67. ayet.

- B) “Onlar gayba inanırlar, namaz kılarlar, kendilerine verdiğimiz mallardan Allah yolunda harcarlar.”

Bakara suresi, 3. ayet.

- C) “Allah’ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun, kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah’ındır. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”

Âl-i İmrân suresi, 180. ayet.

- D) “... Bu, doğrulara, doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetler vardır. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da O’ndan razı olmuşlardır. İşte büyük kurtuluş ve kazanç budur.”

Mâide suresi, 119. ayet.

3. Aşağıda verilen Yüce Allah’ın esmâ-i hüsnalarından hangisi “güzel davranan, bağışlayan, ikram eden, iyilik eden” anlamındadır?

- A) el-Muhsin
- B) el-Mâni
- C) el-Bâsit
- D) el-Vedûd

3. ÜNİTE

C) Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına ise (Y) koyunuz. Yanlış olan cümlelerin doğrusunu verilen satırlara yazınız.

1. (...) Namazı özenli kılmak müminlerin en önemli özelliklerinden biridir.

.....

2. (...) Doğruluk insanı mutsuz eder.

.....

3. (...) Yüce Allah'ın "el-Mâni" ismi, "dilediğine bolluk veren, genişleten" anlamındadır.

.....

4. (...) Yoksulun hakkını gözetmek önemli bir dinî görevdir.

.....

5. (...) Müminler israf ve cimriliği önemli birer ahlaki zayıflık olarak görürler.

.....

Ç) Aşağıdaki bulmacada, ünitemizde geçen bazı kelime ve kavramlar gizlenmiştir. Bunları bulup işaretleyiniz. Bu kelime ve kavramlarla ilgili neler öğrendiğinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

HUŞU

DOĞRULUK

BÂSİT

MUHSİN

NEHY-İ ANİ'L-MÜNKER

EMR-İ Bİ'L-MA'RUF

ESMÂ-İ HÜSNÂ

Y	A	D	O	Ğ	R	U	L	U	K	R	K	İ	İ	L	G	G
C	H	A	T	K	İ	L	V	A	N	B	B	Â	S	İ	T	İ
E	S	M	A	İ	H	Ü	S	N	Â	İ	D	V	K	N	İ	H
E	T	Ş	D	O	Ğ	R	U	L	U	K	N	K	U	R	S	A
H	E	V	E	Ş	M	İ	K	J	İ	L	H	L	R	K	M	A
U	V	U	L	U	L	M	U	H	S	İ	N	D	A	M	E	Ü
Ş	H	K	K	T	K	E	M	E	N	H	A	T	N	B	T	L
U	N	E	H	Y	İ	A	N	İ	L	M	Ü	N	K	E	R	İ
N	E	M	R	İ	B	İ	L	M	A	R	U	F	E	S	U	L
U	Ö	T	E	K	Ş	G	R	İ	İ	R	E	D	E	R	A	H

4. ÜNİTE

NEZAKET

ÜNİTE ÇALIŞMALARI

1. Bize nezaket örnekleri sunan Bakara suresi 83. ayet ve Âl-i İmrân suresi 159. ayet meallerini Diyanet İşleri Başkanlığı genel ağ sitesinden bularak defterinize yazınız.
2. Peygamberimizin (s.a.v.) sünnetinden nezaketle ilgili örnek davranışlarını öğreniniz.
3. Geleneğimizde yer alan üç nezaket örneğini büyüklerinizden öğreniniz.
4. Esmâ-i Hüsnâ'dan el-Halîm, el-Latîf, er-Refîk isimlerinin anlamlarını araştırınız.

4. ÜNİTE

1. İslam'ın Göstergesi: Nezaket

Nezaket Farsça “nazik” kelimesinden Arapça kurallara göre türetilmiş ve dilimize geçmiş bir kelimedir. **Nezaket**; başkalarına karşı saygılı, onları düşünerek rahatsız etmeyecek şekilde dikkatli ve incelikli davranma, edepli olma anlamlarına gelmektedir.¹ Nezaketli ve edepli olma insanın toplum içerisinde yaşaması için gerekli değerlerdendir. Çünkü bu değerler insani ilişkilerde uyulması gereken ölçüler olup kişiye toplum içinde saygınlık kazandırır. Bu değerler dinimizin de gerekli gördüğü ve aklın güzel bulduğu söz ve davranışlardır. Uyulması güzel olan görgü kurallarıdır. Zaten bir toplumda, nezaket ve edep kurallarına uyulmuyorsa o toplumda ahlakın varlığından da söz edilemez. Dolayısıyla ahlaka önem verilmeyen toplumlarda da hukuka saygıdan, nizam ve intizamdan bahsetmek de mümkün değildir. Bu yüzden en son ve mükemmel olan dinimiz İslam, toplum hayatında gerekli olan her türlü nezaket ve edep kurallarını belirlemiştir. Zaten nezaketli ve edepli davranışlar Müslümanlığın önemli bir göstergesidir. Bu davranışlarla bezenmeyen Müslümanlar kınanmışlardır. Çünkü dengesiz, ölçsüz, kaba ve kırıcı davranışlar toplumda huzurun yok olmasına ve insanların mutsuzluğuna neden olur.

İman her ne kadar kalp ile inanmak anlamına da gelse imanın mutlaka davranışlara yansıyan bir yönü vardır. Peygamberimiz (s.a.v.) bunu şöyle ifade etmiştir: **“Müminlerin iman yönünden en olgunları, ahlakı en iyi olanlarıdır. Bunlar insanlarla iyi geçinirler. İyi ilişkiler kurarlar, kendileriyle de iyi ilişkiler kurulur. Başkalarıyla iyi ilişkiler kuramayan ve kendileriyle de iyi ilişkiler kurulamayan (geçimsiz) kişilerde hayır yoktur.”**² Kulluk bilinciyle her olumlu ve faydalı davranışın ibadet sayıldığı dinimizde başkalarına nezaketli ve edepli davranmak da ibadettir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu: **“Din kardeşini güler yüzle karşılamaktan ibaret bile olsa hiçbir iyiliği küçümseme.”**³ sözüyle belirtmiştir. Zaten Yüce Allah'ın her an kendisini görmekte olduğunu bilen bir Müslüman, büyük bir edep ve nezaket içinde yaşar. Hep O'nun huzurunda olduğunu düşünür. Dikkatli davrandığı için de yanlış bir hareketi görülmez. Dolayısıyla nezaket, bir Müslüman'ın ahlaki olgunluğunu yansıtan önemli bir göstergedir.

Müslüman her zaman ve her yerde edepli ve nezaketli olmalıdır. Nezaketli ve edepli davranışlar güzel düşüncelerin ürünüdür. Güzel düşüncelere sahip olan Müslüman edepli ve nezaketli davranışlar ortaya koymalıdır. Ebede aykırı bir düşünce, söz ve davranışta bulunduğu hemen utanmalı ve o kötü davranışı terk etmelidir. Sevgili Peygamberimiz

Görsel 4.1: İslam dinini yaşamak nezaketli davranışların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

1 bk. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, s. 852.

2 Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 2, s. 250.

3 Müslim, Sünen, Birr, 144.

(s.a.v.) bu durumu bir hadisinde şöyle ifade etmiştir: **“Nerede olursan ol, Allah’a karşı gelmekten sakın! Bir kötülüğün peşinden hemen iyilik yap ki onu yok etsin, insanlara da güzel davran!”**⁴

İnsan, başkaları tarafından saygı görmek ve kendine değer verildiğini bilmek ister. Kişi bunu sağlamak isterse insanlarla kurduğu ilişkilerde olumlu, yapıcı ve kibar olmalıdır. Çünkü insanlar arasındaki ilişkinin uzun ömürlü olması buna bağlıdır. İnsan ilişkilerinde nezaket kurallarına uymak kişiye huzur ve mutluluk verir.

Bilgi Kutusu

Nezaketli olmanın gereği;

- Seslenildiği zaman nazikçe cevap vermek,
- Bağırarak değil, kabul edilir bir ses tonuyla konuşmak,
- Başkasının telefonlarını dinlemek ve telefon mesajlarını açmamaktır.

Etkinlik-1

Aşağıda ailede olması gereken nezaket davranışlarına bazı örnekler verilmiştir. Boş bırakılan yerleri doldurarak listeyi zenginleştiriniz.

- Yemeği ailece birlikte yemek
- İzin istemeden kimsenin eşyasını kullanmamak
-
-
-
-
-
-
-
-

İnsanın gerçek değeri, fiziksel özellikleri ve zenginliği ile değil, ahlaklı ve nezaketli davranışlarıyla ortaya çıkar. Biz de Sevgili Peygamberimizin: **“Allah sizin dış görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar.”**⁵ uyarısını dikkate alarak nezaketli ve terbiyeli insanlar olmalıyız. Çünkü nazik davranışlar sergilememiz bizi güzel ve değerli yapar. Toplumda saygı ve itibar görmemizi sağlar. Aynı zamanda bu şekilde davranışlar ortaya koymaya özen göstermemiz dinimizde büyük önem verilen kul haklarına da uymamızı sağlar. Zaten nezaket kurallarını bilip günlük hayatımızda uygulamamız da üzerimize düşen bir görevdir. Ayrıca insanların özel hayatlarına saygı göstermek ve mahremiyetlerine en küçük bir saygısızlık yapmamak da dinimizin bize öğrettiği önemli bir prensiptir. Bu sayede Rabb'imizin razı olduğu bir kul oluruz. Hayatımızı mutlu ve huzurlu sürdürürüz.

4 Darimî, Abdullah b. Abdurrahman, es-Sünen, Rikak.

5 Müslim, Sünen, Birr, 34.

4. ÜNİTE

Etkinlik-2

“Edep bir tâc imiş nûr-i Hüdâ’dan,
Giy o tâcı emin ol her belâdan.”

(Edep, Allah’ın nurundan bir taçtır. O tacı giyip edepli ol ki belalardan kurtulasın.)

Anonim

Yukarıdaki beyitte verilen edep ne demektir? Edebin hayatımızdaki önemini arkadaşlarınızla yorumlayınız.

Etkinlik-3

Size kibar ve saygılı davranıldığında kendinizi nasıl hissediyor ve bu davranışlara nasıl karşılık veriyorsunuz? Duygu ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Okuma Metni

SÖZ

Ağızdan bir söz çıkar,
Belki bin gönül yıkar,
Sanma ki bin bir tövbe,
Böyle günahı yıkar.

Kırıcı söz bir oktur,
Kurbanı pek çoktur.
Yaydan çıktı mı geri
Gelmez, çaresi yoktur.

Bin düşün de bir söyle,
Bir tek fakat pir söyle.
Bir şey söyleyeceksen,
Önce kalbe gir, söyle.

Yıkma sırça sarayı,
Çalma aka karayı.
Hadi kanattın neyse,
Bari tut, sar yarayı.

Halil Altıntaş

www.diyenet.gov.tr

2. Kur'an-ı Kerim'den Nezaket Örnekleri

Bakara suresi 83. ayet: “Hani, biz İsrailoğulları’ndan, ‘Allah’tan başkasına ibadet etmeyeceksiniz, anne babaya, yakınlara, yetimlere, yoksullara iyilik edeceksiniz, herkese güzel sözler söyleyeceksiniz, namazı kılacaksınız, zekâtı vereceksiniz.’ diye söz almıştık. Sonra pek azınız hariç, yüz çevirerek sözünüzden döndünüz.”

Bu ayette Yüce Allah’tan başka ilah tanımamak, ana-babaya, akrabaya, yetimlere ve yoksullara iyilik etmek, insanlara güzel söz söylemek, namaz kılıp zekât vermek, birbirinin kanını dökmek gibi yükümlülükler hatırlatılmaktadır.⁶ Yine bu ayette verilen sözlerin tutulması gerektiği bildirilmiştir. Kulluğun insanlara iyilik etmekten geçtiği belirtilmiştir. Anne-babaya, akrabaya, yetimlere ve yoksullara iyilik etmenin, insanlara nezaketle davranmanın Allah’a (c.c.) kulluk görevi olduğu vurgulanmıştır.

Etkinlik

Nezaket konusu	Nasıl davranmalıyız?
Anne-babaya karşı nezaketli davranış	<ul style="list-style-type: none"> • Bir yere gitmek için onlardan izin almak • Onların bize yaptıkları fedakârlıkları unutmayarak daima onlara teşekkür etmek • • • • • •

Yukarıdaki tabloda anne-babaya karşı nezaketli davranış örnekleri verilmiştir. Bunlardan başka hangi nezaket örnekleri sergileyebiliriz. Boş bırakılan yerlere yazınız.

Âi-i İmrân suresi 159. ayet: “Allah’ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah’tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah’a tevekkül et, (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever.”

Kaba ve katı kalpli bir kimse başka erdemlere sahip olsa da muhataplarında nefret uyandırır; insanlar böyle bir kimseyi dinlemek istemezler veya onun arkadaşlığına katlanamazlar. İslam gibi evrensel bir mesaj getiren, âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan ve yüce bir ahlak üzere bulunduğu bu ayetle bildirilmiştir.⁷

6 bk. Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 1, s. 151.

7 bk. Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 1, s. 700.

4. ÜNİTE

Şüphesiz bu ayet Hz. Peygamberimizin (s.a.v.) büyüklüğünü, yüksek ahlakını ve yüreğinin katı olmadığını, aksine şefkat ve merhametle dolu olduğunu bize bildirmektedir. O, Allah'ın (c.c.) kendisine lütfettiği bu özellikleri sayesinde; arkadaşlarına, özellikle Uhud Savaşı'nda emrine muhalefet ederek İslam ordusunun yenilmesine sebep olanlara ve Müslümanları imha edilme tehlikesiyle karşı karşıya getirmiş bulunanlara merhametle muamele etmiştir. Yüce Allah, Sevgili Peygamberimize (s.a.v.) onları affetmesini, Allah (c.c.) tarafından bağışlanmaları için dua etmesini emretmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sahabeye karşı yumuşak ve merhametli davranması sahabe üzerinde büyük bir etki göstermiştir. Nitekim Uhud Savaşı'ndaki hataları affedilen sahabeler bir daha böyle bir hata yapmamaya gayret göstermiş ve girdiği bütün savaşlarda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ve kumandanlarının emirlerine titizlikle uyarak zaferler kazanmışlardır. Yüce Allah ayrıca Hz. Peygamberden (s.a.v.) bir konuda karar vermeden önce onu arkadaşlarına danışmasını, onlarla tartışmasını ve istişare sonunda kararını verince artık Allah'a (c.c.) güvenerek uygulamaya geçmesini emretmiştir.

Yine bu ayette “danış” anlamında ifade edilen “**istişare**” herhangi bir iş hakkında konunun uzmanlarının veya o konuda görüş bildirebilecek kimselerin görüşlerine başvurmak, onlarla görüş alışverişinde bulunmaktır.⁸ Ancak İslam dinine göre, herhangi bir konuda ayet veya Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadisi ya da uygulaması varsa istişareye başvurulmaz. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) vahiy dışındaki meselelerde sahabe ile istişare etmiş, tartışmış, sonra karar vermiştir. Kararında kendi görüşüne aykırı da olsa çoğunluğun görüşünü ve doğru olanı kabul etmiştir. Ayrıca bu ayetin sonunda vurgulanan bir konu da tevekküldür. **Tevekkül**, üzerimize düşen bütün görevleri gösterdikten sonra sonucu Allah'a (c.c.) havale etmektir.⁹ Dolayısıyla bu ayette de Allah'a (c.c.) sığınmak, O'na güvenip dayanmak ve bağlanmak gerektiği, bunun İslam akidesinin bir gereği ve Allah'a (c.c.) samimi iman ve teslimiyetin zorunlu sonucu olduğu vurgulanmıştır.

Tâhâ suresi 43-44. ayetler: “Firavun'a gidin. Çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır, yahut korkar.”

Bu ayetlerde Firavun'a uyarıcı gönderilme gerekçesi olarak “onun sınırı çok aştığı” ifade edildiği hâlde, “Yine de ona söyleyeceklerinizi yumuşak bir üslupla söyleyiniz, ola ki aklını başına toplar veya içine bir korku düşer.” buyrulması özellikle dinin tebliği görevinde başarılı olabilmek için izlenecek metodun ve kullanılacak üslubun ne kadar önemli olduğu ortaya konulmaktadır.

Görsel 4.2: Kur'an-ı Kerim tebliğde nezaketten ayrılmamayı tavsiye etmiştir.

8 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 184.

9 bk. Dinî Terimler Sözlüğü, s. 365.

Hucurât suresi 11. ayet:

“Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir.”

Bu ayet alay etmenin ne denli yanlış bir davranış olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca Allah (c.c.) katında da kimin nasıl değerlendirildiğini bilmek mümkün değildir. İnsanları küçümseyenler, alay edenler, aşağılayıcı, küçümseyici lakaplar takanlar işin bir de bu yönünü düşünmelidirler. Bu ayetlerde hoş karşılanmayan bir başka kötü alışkanlık da insanları onların hoşlanmadıkları, kendilerini küçük düşüren, üzen sıfat ve lakaplarla anmaktır. Ancak insanların tanınmasını sağlayan ve onları üzmeyen, alışılmış bazı lakaplar bu yasağın dışındadır.

Hucurât suresi 12. ayet:

“Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tövbeyi çok kabul edendir, çok merhamet edendir.”

Bu ayette üç kötü huy ve alışkanlık yasaklanmıştır:

1. Gerçek bilgi ve kanıta değil, tahmine dayalı hüküm (zan)
2. İnsanların gizliliklerini araştırmak (tecessüs)
3. İnsanları arkalarından çekiştirmek (gıybet)

Başkalarını suçlamak, aleyhlerinde olacak bir karar almak ve davranışta bulunmak söz konusu olduğunda tahmine dayanılmaz. Çünkü insanlar hakkında sahip olunan tahminlerin birçoğu isabetsiz olmakta, beklendiğinin, sanıldığığının aksi gerçekleşmektedir. Ancak kimsenin aleyhinde olmayan, hakların kaybedilmesi ihtimali bulunmayan alanlarda eğer kesin bir bilgi yoksa tahmin ve ihtimale dayalı hükümler ve uygulamalar yasak kapsamına dâhil değildir.

Sabıkalı olmayan, suç işleme bakımından ciddi şüpheye sebep olacak davranışları bulunmayan bir kimsenin gizlediği bir işini, davranışını, hâlini araştırmak ve açıklamak ise ayette yasaklanan tecessüs kapsamına girmekte olup İslam ahlakçalarına göre ayıptır; dinimize göre de günahtır. Ancak düşmanların Müslümanlar hakkındaki plan, program ve niyetlerini anlamak, zamanında tedbir almayı sağlamak gibi amaçlara yönelik casusluk faaliyeti, bunda zaruret bulunduğu için yasak kapsamına dâhil edilmemiştir.

Bir kimsenin gıyabında, arkasından hoşuna gitmeyeceği bilinen bir şeyini konuşmak, başkalarına aktarmak gıybettir ve caiz değildir. Arkasından söylenen sözler doğru ise onda bu kötü nitelik varsa gıybettir. Eğer yoksa iftira olur.¹⁰

Hümeze suresi 1-2. ayetler: **“Mal toplayan ve onu durmadan sayan, insanları arkadan çekiştiren, kaş göz işaretiyle alay eden her kişinin vay hâline!”**

Bu ayetlerde insanları arkadan çekiştirmeyi, şeref ve haysiyetlerini yaralamayı alışkanlık hâline getiren, bundan zevk alan kimseler kınanmışlardır. Çünkü İslam dini, insan şahsiyetinin ve onurunun korunmasına son derece önem verir.

¹⁰ bk. Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 5, s. 94-95.

4. ÜNİTE

3. Peygamberimizden (s.a.v.) Nezaket Örnekleri

Nezaket konusunda örnek alınması gereken kişi Peygamberimiz Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Çünkü Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) herkesten daha çok nezaket sahibi bir insandı. Peygamberimiz (s.a.v.) hiçbir zaman kaba olmamış, aksine hep nezaketli olmuştur. Konuşurken karşısındaki ile güzel bir üslup ile konuşmuş, kırmamaya, incitmeye özen göstermiştir. Gereksiz yere konuşmaktan da hoşlanmamıştır. Ağızdan çıkan sözden sorumlu olduğumuzu bir hadisinde şöyle ifade etmiştir: **“Bir kul, önemsemeden bile olsa Allah'ın hoşnut olduğu bir sözü söyler ve Allah o kimseyi bu sözü sebebiyle birçok derecelere yükseltir. Bir başka kul da yine önemsemeden Allah'ı öfkeli edecek bir söz söyler de kendisi o kelime sebebiyle cezalandırılmayı hak eder!”**¹¹ Başka bir hadisinde de Peygamber Efendimiz (s.a.v.) güzel sözü sadaka olarak nitelemiş ve: **“Güzel söz sadakadır.”**¹² buyurmuştur.

Bilgi Kutusu

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.), “En faziletli kimdir?” sorusuna; **“Dilinden ve elinden Müslümanların emniyette olduğu kimsedir.”** şeklinde cevap vermiştir.

Buhârî, Sahih, İman, 4-5.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bütün insanlara fakir, zengin, yaşlı, genç ayırt etmeden nazik davranmış, onlara saygı duymuştur. Aile fertleriyle, arkadaşlarıyla, kendisini ziyarete gelenlerle ilişkilerinde nezaketli davranmayı ilke edinmiştir. Yine Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) kabile reislerine ve devlet başkanlarına gönderdiği İslam'a davet mektuplarında nazik bir dil kullanmıştır. Çünkü O, insana saygıyı Yaradan'a saygı olarak görmüştür. Enes bin Malik'ten (r.a.) rivayet edilen bir hadiste bu durum şöyle vurgulanmıştır: **“Hz. Peygamber bir kimseyle karşılaşınca onunla tokalaşır, karşısındaki kimse elini bırakmadan elini onun elinden çekmezdi. Karşısındaki kimse yüzünü çevirmeden o da yüzünü muhatabının yüzünden (başka tarafa) çevirmezdi. Resulü Allah'ın, beraber oturduğu bir kimsenin önüne doğru bacaklarını uzatarak oturduğu görülmemiştir.”**¹³ şeklinde ifade ederek Peygamber Efendimizin (s.a.v.) nezaketine dikkat çekmiştir. Hz. Ali de (r.a.) Peygamberimizin (s.a.v.) nezaketi konusunda şunu belirtmiştir: **“Rasûlullah Aleyhisselâm'dan bir şey istendiğinde, o da bu şeyi yapmayı istediğinde ‘Tamam.’ derdi. Yapmak istemediği bir şey karşısında ise susar, cevap vermezdi. Onun kendisinden istenen bir şey için ‘Hayır.’ dediği olmamıştır.”**¹⁴ Bu hadise göre Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), insanların isteklerine olumlu bir kar-

Görsel 4.3: Peygamberimiz (s.a.v.) bir kimsenin üzüleceği bir şeyi yüzüne vurmazdı.

11 Buhârî, Sahih, Rikâk, 23.

12 Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 2, 312.

13 Tirmizî, Sünen, Sıfat'ül-Kiyame, 46.

14 Heysemî, Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l Fevaid, C 9, s. 13.

şılık veremeyeceği durumlarda susup cevap vermeyerek nazik bir davranışla muhatabını kırgınlıktan alıkoymuş ve düşünmeye sevk etmiştir. Bizler de Peygamberimizi (s.a.v.) örnek alarak muhatap olduğumuz kişinin empati kurmasına fırsat vermeli ve makul olmayan isteğinden rencide olmasına fırsat vermeden vazgeçirmeliyiz.

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) sosyal hayatta olduğu gibi ev hayatında da nezaketli bir hayat ortaya koymuştur. Hz. Aişe'ye (r.a.), Peygamberimizin (s.a.v.) evdeki davranışlarından sorulduğunda şu bilgiyi vermiştir: "Hz.

Peygamber (s.a.v.), evine girdiği zaman herhangi bir üstünlük ve geriye çekilme göstermeden, insanlardan herhangi biri gibi tevazu ile davranırdı. Kendi elbisesinin söküğü ile meşgul olur, gerektiğinde ev işlerinde eşlerine yardımcı olurdu. Çarşıya, pazara gider, bizzat alışveriş yapar ve aldığı şeyleri kendisi taşırdı.¹⁵

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocuklarına karşı şefkatli bir baba olmuş, onlarla hep yakından ilgilenmiş ve onlara sert ve kırıcı olmamıştır. Peygamberimize (s.a.v.) on yıl hizmet eden Hz. Enes (r.a.) bu durumu şöyle ifade etmiştir: **"Çoluk çocuğuna ve aile fertlerine karşı Hz. Muhammed'den daha şefkatli olan hiçbir kimse görmedim."**¹⁶ Kızı Hz. Fatıma ne zaman ziyaretine gelse Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hemen ayağa kalkmış ve onu kapıda karşılamış: **"Hoş geldin kızım."** diyerek şefkatle öpmüştür.¹⁷ Peygamberimiz de (s.a.v.) ne zaman Hz. Fatıma'nın evine ziyarete gitse aynı şekilde Hz. Fatıma da hemen ayağa kalkmış, babasını kapıda karşılamış: **"Hoş geldin babacığım."** diyerek saygıyla babasını öpmüştür. Yine Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.), her seyahatten sonra şehre döndüğünde kızı Hz. Fatıma'ya uğramış, onun hâlini-hatırını sormuştur.¹⁸ Yine Hz. Enes bin Malik (r.a.) kendisiyle ilgili anlattığı bir hadiste Peygamberimizle (s.a.v.) ilgili şunları ifade etmiştir: **"Rahmet Peygamberinin hizmetini görürken kimi zaman hata yaptığını ancak o sevgi, şefkat ve nezaket örneği Allah Resulünün on yıl boyunca bir kere bile kendisini azarlamadığını, kalbini kırmadığını, hatta 'Niçin böyle yapmadın?' ya da 'Şöyle yapsaydın ya!' gibi sözler dahi sarf etmediğini söylemiştir."**¹⁹ Ayrıca Allah Resulü kendisinden bir şey istediğinde: **"çocuğum", "yavruçuğum" gibi onun gönlünü alıcı, sevgi dolu kelimeler kullandığını bildirmiştir.**²⁰

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) gençlere seslenirken: **"Ey gençler topluluğu!"**²¹ hanımlara seslenirken ise: **"Ey hanımlar topluluğu!"**²² şeklinde seslenmiştir. Arkadaşlarından bazılarını ikaz etmek istediğinde, onları halkın içerisinde mahcup etmemiş: **"Bazı kimselere ne oluyor**

Etkinlik

Peygamber Efendimiz (s.a.v.): **"... İnsanları yüzükoyun veya burunları üstünde süründürerek cehenneme dolduran, dillerinin kazandığından başkası değil midir?"** buyurmuştur.

Tirmizî, Sünen, Sahih, İman, 8.

Yukarıdaki hadisi konuşmalarımızda doğruluk ve nezaket kurallarına dikkat etme açısından değerlendiriniz.

15 Buhârî, Sahih, Nafakât, 8.

16 bk. Müslim, Sahih, Fedail, 63; Ahmet ibni Hanbel, Müsned, C 3 Edep, s. 112.

17 Ebû Davud, Sünen, Edep, 143-144.

18 bk. Müslim, Sahih, Fezâ'ilü's-şahâbe, 98; Ebû Davud, Sünen, Edeb, 143, 144; Tirmizî, Sünen, Menâkıb, 60.

19 Buhârî, Sahih, Edep, 39.

20 Müslim, Sahih, Âdâb, 31.

21 Tirmizî, Sünen, Nikah, I.

22 Müslim, Sahih, İman, 132.

4. ÜNİTE

ki..!” şeklinde seslenmiştir.²³ Hz. Aişe, Peygamberimize (s.a.v.) herhangi bir kimse hakkında olumsuz bir şeyler anlatıldığında Peygamberimizin (s.a.v.): “**Falan kimseye ne oluyor ki!**” demediğini, “**Bazılarına ne oluyor ki şöyle şöyle diyorlar!**” şeklinde ifade ettiğini bize aktarmıştır.²⁴ Hind bin Ebi Hâle de Peygamberimizi (s.a.v.) şöyle anlatmıştır: “**Resulüllah, daima düşünceli idi. Kendisinin susması, konuşmasından uzun sürerdi. Resulüllah lüzumsuz yere konuşmazdı. Söze başlarken de sözü bitirirken de Allah’ın ismini anardı. Konuşurken kısa ve özlü kelimelerle konuşurdu. Resulüllah’ın sözleri, hep gerçek ve yerinde idi. Resulüllah konuşurken ne fazla ne de eksik söz kullanırdı. Kimsenin gönlünü kırmaz, kimseyi hor görmezdi. En ufak nimete bile şükreder, hiçbir nimeti yermezdi. Bir nimeti, ne hoşuna gittiği için över, ne de hoşlanmadığı için yerdi.**”²⁵

4. Geleneğimizden Nezaket Örnekleri

Dinimizin bize öğrettiği ahlaki prensipler bizim kültürümüzde önemsenen nezaket kurallarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bizler bu kurallar sayesinde toplumsal hayatımızın her alanında, insanlarla ilişkilerimizde, yapacağımız işlerde nasıl davranacağımızı biliriz. Söz ve davranışlarımızda kibar, nazik ve saygılı oluruz. Bu sayede dinimizde büyük önem verilen kul haklarına da riayet ederiz. Bu kurallardan bazıları şunlardır:

- Yüksek sesle konuşmamak, konuşurken doğal olmak
- İki kişi konuşurken araya girmemek
- Muhatap olduğumuz kimseye “o, bu, şu” gibi ifadelerle seslenmemek
- Toplum içinde kulaktan kulağa konuşmamak
- Borçlarımızı zamanında ödemek
- Bir topluluğa selam vererek girmek
- Tanıdığımız ve tanımadığımız selam vermek
- İyimser olmak
- Şahit olduğumuz güzellikleri takdir etmek
- İsteklerimizi rica ederek belirtmek
- Kırıcı konuşmamak
- Gerekliğinde özür dilemek
- Uygun olmayan el ve dil şakalarından uzak durmak
- Selam alıp vermek

23 Müslim, Sahih, Fedâl, 127.

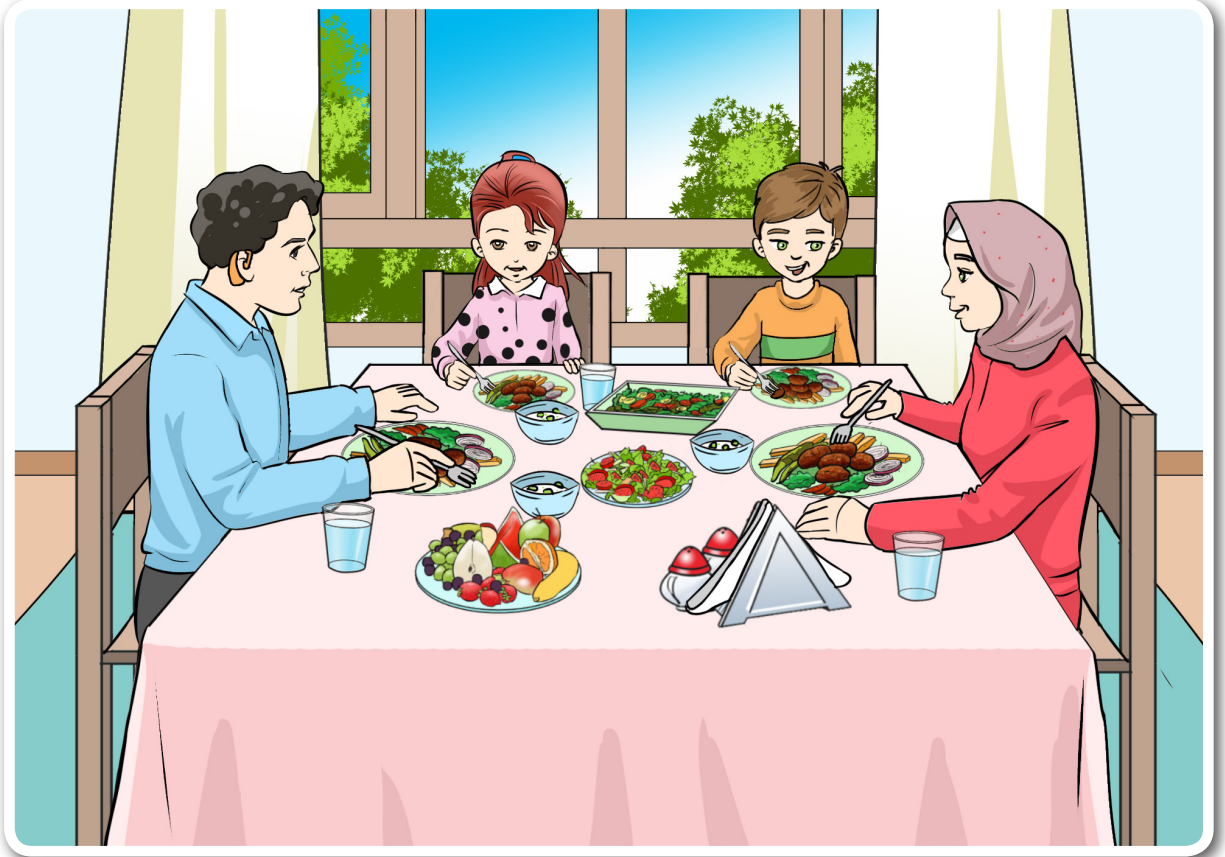
24 Ebû Davud, Sünen, Edep, 5.

25 M. A. Köksal, İslam Tarihi, C 11, s. 416.

Nezaket

- Bir misafirimiz geldiğinde ayağa kalkmak ve ardından misafirimize oturabileceği yeri göstermek
- Misafirimiz oturmadan oturmamak
- Misafirimiz yanımızdan ayrılırken de ayağa kalkmak ve ayakta uğurlamak
- Bir topluluktan izin alarak ve selam vererek ayrılmak
- Başkasına ait meskenlere izinsiz girmemek. Üç defadan fazla kapı zilini çalmamak. Kapının açılmasını beklerken tam kapının karşısında değil sağında ya da solunda beklemek. “Buyurun.” sözünden sonra içeri girmek
- Ziyarete gittiğimiz yere küçük de olsa bir hediye götürmek
- Herkesin zamanının değerli olduğunu bilip ziyaretlerimizi uzatmamak
- Sofra hazırlanırken yardımcı olmak
- Herkes gelmeden yemeğe oturmamak ve yemeğe başlamamak
- Yemeğe önce yaşça veya mevki yönüyle büyük olan kişinin başlamasını beklemek
- Besmele çekip Yüce Allah’a vermiş olduğu nimetler için şükretmek
- Kaşığıımıza aldığımız yemeği soğutmak için içine üflememek
- Ağızda yemek varken konuşmamaya ve gülmemeye özen göstermek
- Başkasının lokmasına ve yediğine bakmamak
- Lokmayı küçük alıp iyice çiğnedikten sonra yutmak
- Lokmayı yutmadıkça ikinci lokmaya el uzatmamak
- Tabaklarda artık, sofrada kırıntı bırakmamak
- Yemekten sonra dua etmek
- Sofra kaldırılırken yardımcı olmak
- Yemeklerden önce ve sonra kesinlikle elleri yıkamak
- Yemeği pişiren kişinin emeğine saygı göstermek ve teşekkür etmek
- Sözümüzde durmak
- Toplu taşıma araçlarında öncelikli olarak yaşlılara, hastalara, engellilere ve hamilelere yer vermek
- Kayıtlı bir sesi dinlerken sesi fazla yükseltmeden ve başkalarını rahatsız etmeden dinlemek
- Üstü başı, çevresi, yiyeceği ve giyeceği ile temiz, derli toplu, intizamlı olmaya dikkat etmek

4. ÜNİTE

Görsel 4.4: Yemekten sonra annemize: “Eline sağlık anneciğim!”, babamıza: “Kesene bereket babacığım!” demek bir nezakettir.

İslam tarihinde pek çok âlimin yazdığı kitaplarda “âdab” başlığı altında edep kurallarını anlatan bölümlere yer verilmiştir. Yunus Emre kültürümüzde edebe verilen önemi şöyle belirtmiştir:

Girdim ilim meclisine,
Eyledim kıldım talep,
Dediler ilim geride,
İlla edep illa edep.

Toplumumuzda evlerde, dükkânlarda ve benzeri yerlerde “Edep Yâ Hû” yazılı tablolar asılmıştır. İnsanlar bu şekilde kendilerine ve birbirlerine edep ve nezaketli olmanın ne kadar önemli olduğunu hatırlatmışlardır. Bizim geleneğimizde nezaketli insanlardan oluşan toplumun huzur, barış ve güven içinde olacağına inanılmıştır. Bu yüzden nezaket kuralları Müslümanlar tarafından yüzyıllardır uygulanarak davranış kalıplarına dönüşmüş ve günümüze kadar yaşatılmıştır. Bu kurallara uyan kişiler toplum tarafından sevilip saygı görmüşlerdir. Örneğin, “İstanbul beyefendisi” veya “Osmanlı beyefendisi” şeklindeki tabirlerle nezaketli insanlar hep takdir edilmiştir. İnsanî ilişkiler, akrabalık, komşuluk, misafirlik ve büyüklere saygı gibi konular oldukça önemsenmiştir. Anne babaya saygısızlık yapılmamış ve onlara ses yükseltmemeye özen gösterilmiştir. Büyüklerin olduğu ortamlarda uzanmak, bacak bacak üzerine atmak hoş karşılanmamıştır.

Nezaket

Başka bir örnek de şöyledir: Fatih Sultan Mehmed Han, hocası Akşemseddin'e karşı çok nezaketliydi. İstanbul'un fethi zaferle sonuçlandığında Fatih Sultan Mehmed Han ve hocası Akşemseddin zafer alayı ile birlikte şehre giriyordu. Padişaha çiçek vermek için yollara düşen Bizanslı kızlar, hükümdarın bir delikanlı olduğunu bilemediler. Elleriindeki demetleri ak sakallı bir ihtiyar olan Akşemseddin'e uzattılar. O da "Padişah ben değilim." diye yanındaki genç komutanı gösterdi. Fakat Fatih Sultan Mehmed Han: "Verin verin! Padişah benim ama o benim hocamdır. Asıl çiçeklere layık olan odur." diyerek tebessüm etti ve çiçeklerin hocasına verilmesini isteyerek hocasına olan nezaketini gösterdi.²⁶

Günümüzde sosyal medya ve cep telefonları gibi yeni iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Bizler bu iletişim araçlarını kullanırken dinimizden ve kültürümüzden öğrendiğimiz nezaket kurallarına uygun davranmalıyız. Karşımızdaki kişiyi görmüyor olsak da onunla iletişimimizde nezaketsiz tavırlara girmemeliyiz. Trafikte kurallara uymalı, sabırlı ve nezaketli olmaya özen göstermeli, gereksiz yere kornaya basmamalı, yol verme hakkına riayet etmemeliyiz. Toplu taşıma araçlarında oturuş adabına uymalı yüksek sesle konuşup başkasını rahatsız etmemeliyiz. Bütün bunlar dinimizin bize öğrettiği ve kültürümüzün bize yüklediği sorumluluklar olduğu bilincinde olmalıyız.

Etkinlik

Nezaketli insan başkalarına saygılı olan kişidir. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz.

- Ben teşekkür ederim.
- Estağfurullah.
- Lütfen kâğıdı uzatır mısın?
- Özür dilerim, yanına gelemedim.
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Saygıyı hatırlatan yeni ifadelerle yukarıda listeyi zenginleştiriniz.

26 Sâmiha Ayverdi, "Âbide Şahsiyetler", s. 120-121.

4. ÜNİTE

5. Esmâ-i Hüsnâ'yı Tanıyorum

5.1. el-Halîm

El-Halîm Yüce Allah'ın Esmâ-i Hüsnâ'sından biridir. Yüce Allah'ın insanlara güzel muamele yapması, onlara nazik ve şefkatli davranması, işledikleri suçlara hemen karşılık vermemesi, sabırlı ve temkinli olması, acele davranmayıp ileride olacak gelişmelere fırsat tanınmasıdır.²⁷

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Halîm isminin ifade edildiği bir ayet şöyledir: **“Güzel bir söz ve bağışlama, peşinden gönül kırma gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah, her bakımdan sınırsız zengindir, halîmdir (hemen cezalandırmaz, mühlet verir).”**²⁸

Yüce Allah kullarının gizli ve açık hatalarını en iyi bilen ve buna rağmen mühlet verendir. Yani Allah (c.c.) her şeyi en ince ayrıntısıyla bilmesine rağmen affeden ve süre tanıyan-dır. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de üç yerde el-Halîm ismi, el-Alîm (Her şeyi bilen) ismiyle beraber zikredilmiştir. Örneğin bir ayet şu şekildedir: **“... Allah her şeyi hakkıyla bilendir, halîmdir.”**²⁹

Görsel 4.5: Yüce Allah'ın “cezada, acele etmeyen, yumuşak davranan” anlamındaki “el-Halîm” isminin Arapça yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

el-Halîm;

- Allah'ın (c.c.) cezalandırmaya gücü yettiği hâlde, suçluların cezasını hemen vermesidir.
- Allah'ın (c.c.) mühlet vermesi, cezaları ertelemesidir.
- Allah'ın (c.c.) kullarının isyanlarına rağmen onlara gizli ve açık nimetlerini vermeye devam etmesidir.
- Allah'ın (c.c.) isyan eden kullarına tövbe etmeleri için süre tanınmasıdır.

Bizler Yüce Rabb'imizin bu isminin gereği olarak insanların helak edilmeleri için değil, kurtulmaları için uğraşmalıyız. Hiç kimse hakkında; “Allah (c.c.) onu bağışlamaz, o adam olmaz.” gibi ifadeler kullanmamalıyız. Sakin olmalıyız ancak pısrık ve pasif olmamalıyız. Yüce Allah'ın yasakları çiğnendiği zaman da taviz vermemeliyiz. Müslüman kardeşlerimizin kusurlarını görmezden gelip onları affetmeliyiz.

27 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 117.

28 Bakara suresi, 263. ayet.

29 Nisâ suresi, 12. ayet.

Etkinlik

قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ يَتْبَعُهَا أَذَىٰ ط

وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ

Bakara suresi, 263. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın el-Halîm ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

5.2. el-Latîf

El-Latîf, “Her şeyi bütün incelikleri ile bilen, bütün yarattıklarına en kibar bir biçimde davranan, kullarına sürekli merhamet ve lütufta bulunan, insanların ihtiyaçlarını anında bilip onlara sayısız nimetler veren” anlamında Allah'ın (c.c.) Esmâ-i Hüsnâ'sından biridir.³⁰ Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabb'imizin el-Latîf isminin ifade edildiği bir ayet şöyledir: “Hiç yaratan bilmez mi? O, en ince işleri görüp bilmektedir ve her şeyden haberdardır.”³¹

Yüce Allah bu sıfatının gereği olarak biz kullarına bilmediğimiz yönlerden lütuf ve ih-sanda bulunur. Hiç ummadığımız yerlerden faydalanmamız için sebepler yaratır.

Görsel 4.6: Yüce Allah'ın “lütuf ve ihsan sahibi olan bütün incelikleri bilen” anlamındaki “el-Latîf” isminin Arapça yazılı bir hat örneği

Bilgi Kutusu

el-Latîf;

- Allah'ın (c.c.) bütün güzellikleri ve faydaları en ince ayrıntılarıyla bilmesidir.
- Allah'ın (c.c.) yaratılmışların ihtiyaçlarını en ince ayrıntısına kadar bilmesi ve bu ihtiyaçları yaratmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) kullarına bilmedikleri ve ummadıkları yerden ih-sanda bulunmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) kullarına hak ettiklerinin fazlasını vermesi, isyan ettiklerinde de rızıklarını kesmemesidir.
- Allah'ın (c.c.) kullarına hem dünya hayatında hem de ahirette lütufta bulunmasıdır.

30 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 215.

31 Mülk suresi, 14. ayet.

4. ÜNİTE

Etkinlik

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ
الْأَرْضُ مُخْضَرَّةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ

Hac suresi, 63. ayet.

Yukarıdaki ayette geçen Yüce Allah'ın el-Latîf ismini tespit edip yuvarlak içine alınız.

5.3. er-Refik

Er-Refik, Yüce Allah'ın isimlerinden biridir. Allah'ın (c.c.) "işlerde acele etmemesi, yavaş yavaş davranması, her işinde yumuşak olması, sert kaba ve merhametsiz olmaması" demektir.³² Yüce Rabb'imiz bu isminin gereği olarak fiillerinde Refik'tir. Yani bir defada ya da bir anda yaratmaya güç yetirdiği hâlde, hikmetinin gereği olarak tamamen tedrici olarak yavaş yavaş yaratmıştır. Emretme ve yasaklama konusunda da durum böyledir. Bu yüzden kullarına, bir defada yapılabilecek zor teklifler yapmamış, evre evre tedrici bir hareket uygulamıştır. Örneğin İslam dininde orucun farz oluşunda, içkinin haram edilişinde Yüce Allah'ın er-Refik isminin gereği olarak bu tedricilik olmuştur.

Bizler de bu ismin bize yüklediği sorumluluk gereği daima sükûnetli olmalıyız. Özellikle insanlara iyiliği emredip kötülükten sakındırırken ve onları irşat ederken ağır başlı ve sükûnetli olmamız son derece önemlidir. Çünkü insanları hakka davet eden kişinin, insanlara karşı yumuşak, ağırbaşlı ve sabırlı davranması olumlu sonuçlara vesile olacaktır. İnsanların birbirlerine karşı nazik ve yumuşak davranmaları, kabalık ve sertlikten kaçınmaları insanları dostluğa ve kardeşliğe götürecektir. Aralarındaki düşmanlıklar bu sayede son bulmuş olacaktır. Bu durum bir ayette şöyle belirtilmiştir: "**Sen onlara sırf Allah'ın lütfu sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi...**"³³

Bilgi Kutusu

er-Refik;

- Allah'ın (c.c.) gerçek dost olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) kolaylaştırıcı olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) hayrı bol olmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) hayrı ve iyiliği sürekli dağıtmasıdır.
- Allah'ın (c.c.) karşılıksız bağışta bulunmasıdır.

32 bk. MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 306.

33 Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

ÜNİTE SONU DEĞERLENDİRME SORULARI

A) Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. İslam nezaketli davranışlara nasıl vesile olmaktadır? Anlatınız.
2. Hucurât suresi 11-12. ayetler ve Hümeze suresi 1-2. ayetlerde bizden istenen nezaket örnekliklerinin neler olduğunu söyleyiniz.
3. Hz. Âişe (r.a.) ve Enes b. Malik'in (r.a.) şahit olduğu Peygamberimizin (s.a.v.) nezaketini anlatınız.
4. Geleneğimizde yer alan üç nezaket örneği söyleyiniz.

B) Aşağıdaki soruları okuyunuz. Doğru seçeneği bulup işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi nezaketi bozan bir davranıştır?
A) Herkesin anlayacağı kabul edilir bir ses tonuyla konuşmak
B) Gereksiz şeylerden kaçınarak az ve öz konuşmak
C) Yüksek sesle ve bağırarak konuşmak
D) Boş ve gereksiz konuşmamak
2. Aşağıdakilerden hangisi nezakete uygun bir davranış değildir?
A) Konuşurken sesimizi yükseltmeli ve karşımızdaki insana sen diye hitap etmeliyiz.
B) Başkalarıyla konuşurken sözlerini kesmemeliyiz.
C) Konuşurken hiçbir zaman kaba ve kırıcı olmamalıyız.
D) Konuşurken kibar ifadelerle ve nazik bir şekilde konuşmalıyız.
3. Aşağıdaki davranışlardan hangisi nezaketli davranışlardandır?
A) İkrandan kaçınmak
B) Güler yüzlü olmak
C) Asık suratlı olmak
D) Her zaman kızgın olmak
4. Aşağıdaki davranışlardan hangisi nezaketli davranışlardan değildir?
A) Bağışlamak
B) Güzel söz söylemek
C) Görgülü olmak
D) Lakap takmak

4. ÜNİTE

C) Aşağıdaki bilgilerden doğru olanların başına (D), yanlış olanların başına ise (Y) koyunuz. Yanlış olan cümlelerin doğrusunu verilen satırlara yazınız.

1. (...) Nezaket, Müslüman'ın ahlaki olgunluğunu yansıtan önemli bir göstergedir.

.....

2. (...) İnsanın gerçek değeri ahlaklı ve nezaketli davranışlar ile değil, fiziksel özellikleri ve zenginliği ile ortaya çıkar.

.....

3. (...) Hz. Peygamberimiz (s.a.v.) kaba ve katı kalpli değil, aksine şefkat ve merhametle dolu bir insandı.

.....

4. (...) Yüce Allah'ın "el-Halîm" ismi "cezada, acele etmeyen, yumuşak davranan" anlamındadır.

.....

5. (...) Peygamberimiz (s.a.v.) sadece Müslümanlarla olan ilişkilerinde nazik davranmıştır.

.....

Ç) Aşağıdaki ayetlerden çıkarılacak mesajları boş bırakılan noktalı yerlere yazınız.

1. "Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi. Artık sen onları affet. Onlar için Allah'tan bağışlama dile. İş konusunda onlarla müşavere et. Bir kere de karar verip azmettin mi, artık Allah'a tevekkül et (ona dayanıp güven). Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever."

Âl-i İmrân suresi, 159. ayet.

.....

.....

.....

.....

2. "Firavun'a gidin. Çünkü o azmıştır. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki öğüt alır, yahut korkar."

Tâhâ suresi, 43-44. ayetler.

.....

.....

.....

.....

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE: İman ve İnsan (sayfa: 33-34-35-36)

A) Öğrenci cevaplayacaktır.

B) 1. A, 2. A, 3. C, 4. B, 5. B,
6. C

C) 1. D, 2. D, 3. Y, 4. Y, 5. D

Ç) 1. teslim, 2. inkâr, 3. hima-
yesine, 4. görülmeyeni, se-
lamet, şanını, 5. gözetip, 6.
yalan, emanet, 7. imanınızı

D)

Y	V	A	G	İ	Y	A	T	A	F	İ	K	İ	İ	L	G	G
C	İ	C	K	E	L	E	L	E	H	A	D	A	T	Y	E	T
G	M	Ü	N	A	F	İ	K	L	V	A	H	İ	İ	M	L	N
R	A	K	İ	H	İ	M	A	N	S	E	N	S	D	L	R	A
G	K	T	A	T	A	G	E	T	G	E	H	Ü	A	K	Ş	M
R	O	Ş	İ	Y	H	A	N	S	E	L	M	Ü	M	İ	N	A
R	R	V	T	M	L	D	E	V	G	E	N	S	H	L	L	Z
G	U	A	K	E	L	İ	M	E	İ	T	E	V	H	İ	D	Z
R	Ç	K	İ	İ	S	L	A	M	K	A	H	A	Z	R	A	İ
Y	T	Z	A	R	U	R	A	T	K	Â	F	İ	R	Y	E	İ
C	A	C	T	M	L	D	E	V	H	E	N	S	E	L	K	S
G	K	E	S	M	Â	İ	H	Ü	S	N	Â	İ	Y	M	L	Ü
E	H	L	İ	K	İ	T	A	P	R	E	N	S	İ	L	R	R
G	M	T	K	E	L	V	A	L	İ	T	E	V	K	İ	D	N
A	A	F	İ	K	R	E	L	V	Â	H	İ	D	M	A	K	İ
L	A	R	T	A	V	A	F	İ	M	A	M	Ü	Ş	R	İ	K
L	R	Ü	İ	L	T	A	S	M	İ	K	V	M	R	L	Ş	Ş
A	Ö	K	E	L	İ	M	E	İ	Ş	E	H	A	D	E	T	A
H	Ö	U	İ	K	Ü	K	L	İ	A	R	A	D	E	R	A	A

2. ÜNİTE: İbadet ve İnsan (sayfa: 56-57-58)

A) Öğrenci cevaplayacaktır.

B) 1. C, 2. D

C) 1. D, 2. Y, 3. Y, 4. D, 5. Y,
6. D

Ç) 1. ibadet, 2. ölümü ve ha-
yatı, 3. gelmekten, 4. has
kılarak, 5. yasakladıysa, 6.
salih amel, cennetlere, 7.
mesut, takva, 8. kardeşiniz

D)

N	İ	Y	E	T	H	A	T	A	F	İ	K	V	E	D	Ü	D
C	İ	C	K	E	L	V	H	İ	D	İ	L	A	H	Y	E	İ
İ	B	A	D	E	T	H	L	A	S	E	N	R	A	K	İ	B
G	Y	H	A	N	S	E	İ	D	İ	L	D	V	A	N	Ş	S
R	T	Ş	İ	Y	H	A	N	S	E	İ	İ	M	A	N	K	A
C	İ	C	K	E	L	V	H	İ	D	L	H	L	U	K	L	N
G	V	A	V	H	İ	D	İ	L	V	İ	H	L	A	S	L	Ü
M	C	G	H	L	K	A	Y	P	O	R	G	Z	B	Ö	İ	Y
S	İ	L	A	Y	İ	R	A	H	İ	M	H	L	U	K	L	N
Y	L	M	K	D	Ğ	F	İ	K	S	Z	Ç	C	İ	H	M	N
C	İ	C	K	E	L	S	A	M	E	D	L	A	H	Y	E	İ
S	E	İ	D	İ	L	D	V	A	M	N	H	P	S	Z	Ç	E
İ	F	G	T	M	E	İ	D	İ	L	D	V	A	H	L	M	Z
G	E	S	M	Â	İ	H	Ü	S	N	Â	D	V	A	N	Ş	S
G	K	D	Ğ	H	L	M	İ	Z	K	L	D	Y	J	U	L	Y
R	S	Ü	N	N	E	T	M	E	N	K	Â	B	İ	D	A	T
Y	İ	Z	A	R	S	A	L	İ	H	A	M	E	L	Y	E	İ

3. ÜNİTE: Müminlerin Özellikleri (sayfa: 81-82)

A) Öğrenci cevaplayacaktır.

Ç)

Y	A	D	O	Ğ	R	U	L	U	K	R	K	İ	İ	L	G	G
C	H	A	T	K	İ	L	V	A	N	B	B	Â	S	İ	T	İ
E	S	M	A	İ	H	Ü	S	N	Â	İ	D	V	K	N	İ	H
E	T	Ş	D	O	Ğ	R	U	L	U	K	N	K	U	R	S	A
H	E	V	E	Ş	M	İ	K	J	İ	L	H	L	R	K	M	A
U	V	U	L	U	L	M	U	H	S	İ	N	D	A	M	E	Ü
Ş	H	K	K	T	K	E	M	E	N	H	A	T	N	B	T	L
U	N	E	H	Y	İ	A	N	İ	L	M	Ü	N	K	E	R	İ
N	E	M	R	İ	B	İ	L	M	A	R	U	F	E	S	U	L
U	Ö	T	E	K	Ş	G	R	İ	İ	R	E	D	E	R	A	H

B) 1. D, 2. D, 3. A

C) 1. D, 2. Y, 3. Y, 4. D, 5. D

4. ÜNİTE: Nezaket (sayfa: 99-100)

A) Öğrenci cevaplayacaktır.

B) 1. C, 2. A, 3. B, 4. D

C) 1. D, 2. Y, 3. D, 4. D, 5. Y

Ç) Öğrenci cevaplayacaktır.

SÖZLÜK

A

- aciz** : 1. Gücü bir işe yetmez olanın durumu, güçsüzlük. 2. Beceriksizlik.
- adalet** : 1. Doğruluk, eşitlik, denklik, aşırılıktan uzak ve dengeli olma, her şeye hakkını verme. 2. Bir işi yerli yerine koyma, hak sahibine hakkını verme, hak ve hukuka uygunluk. Her şeyin olması gerektiği yerde bulunması. 3. Kanunları eşitlik ilkesine göre uygulama, herkesin kanun karşısında eşit tutulmasını sağlama.
- âdet** : 1. Alışılmış şey, herkes tarafından uyulan yol, töre, gelenek, görenek, usul, alışkanlık, huy. 2. Akıl ve sağduyu sahibi kişilerin benimseyip tekrarladıkları alışkanlıklar.
- adn** : 1. Cennetin en yüksek derecelerinden biri. 2. Peygamberlerin, şehitlerin, iyi işler yapan doğru kulların gidecekleri cennet.
- ahiret** : 1. Dünya hayatını takip eden hayatın adı. 2. Dünya hayatındaki amellerin sonuçlarının alınacağı ve değerlendirileceği zaman.
- ahit** : 1. Kendi kendine söz vererek bir işi üzerine alma. 2. Antlaşma.
- akide** : 1. Bir dine inanma, inanç. 2. Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma.
- alamet** : Belirti, işaret, iz, nişan.
- âlem** : 1. Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelere oluşturduğu bütün, evren. 2. Dünya, cihan.
- amel** : 1. Yapılan iş, eylem, fiil. 2. Çalışma, didinme, davranış, uygulama. 3. Bir kural veya dinî emrin yerine getirilmesi. 4. Dünya ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş ve davranış. 5. Bir niyete ve amaca bağlı olarak yapılan iş.
- arınmak** : 1. Temizlenmek. 2. Rahatlamak.
- arş** : 1. Taht, çardak, cumba, çatı, dam, tavan, kubbe. 2. Bütün âlemi kuşatan, nasıl olduğunun bilinmesi insan aklının dışında kalan ve sadece Allah (c.c.) tarafından bilinen şey. 3. Allah'ın (c.c.) yaratmış olduğu bütün varlıklar üzerindeki kudret, hükümranlık, egemenlik ve iktidarı.
- aşr-ı şerif** : Kur'an-ı Kerim'in bir topluluk içerisinde veya cemaatle namaz kıldıktan sonra yüksek sesle okunan ve çoğunlukla on ayet uzunluğundaki bölümlerine verilen isim.
- ayet** : Surelerin içinde yer alan, başından ve sonundan özel işaretlerle ayrılan bir veya birkaç cümleden oluşan ilahî söz.

- azap** : 1. Allah'ı (c.c.) tanımayan veya emirlerine karşı gelenlere dünyada ve ahirette verilecek ilahî ceza. 2. Suç olarak kabul edilen davranışlara uygulanan yaptırımlar.
- azat** : 1. Serbest bırakma. 2. Serbest bırakılmış olan.
- aziz** : "Mutlak surette güç, kuvvet ve şeref sahibi, kendisine hiçbir varlığın gücünün yetmediği, aksine, dilediği her şeye gücü yeten, emir ve iradesine kâinata bulunan hiçbir varlığın karşı koymasının mümkün olmadığı varlık." anlamında Allah'ın (c.c.) esmâ-i hüsnalarından biri.

B

- bahşetmek** : Karşılıksız olarak vermek, bağışlamak, sunmak.
- batıl** : 1. Yok olup giden, gerçek ve doğru olmayan, boş şey, boşa giden, gerçeğe aykırı, hikmetsiz, temelsiz, devamsız. 2. Allah'ın (c.c.) peygamberleri aracılığıyla bildirmiş olduğu dine uymayan her türlü inanç, fikir, duygu, kanaat, tutum, davranış. 3. Kur'an-ı Kerim'de, geçersiz sayılan amel ve ibadet, çirkin, faydasız ve gayesiz iş, Allah'ın (c.c.) dışında ilah diye tapınılan put, gerçeği örten perde, gerçek bilgiye dayanmayan delil, küfür, haksızlık.
- bedevî** : 1. Çölde, çadırdaki yaşayan göçebe. 2. Böyle bir hayat sürdüren kimse.
- bereket** : 1. Nimet, bağış, Allah'ın (c.c.) karşılıksız vermesi. 2. Bolluk, mutluluk ve güzelliklerin artması.
- beyit** : Anlam bakımından birbirine bağlı iki dizeden oluşmuş şiir parçası.
- biat** : Birinin hâkimiyetini kabul etme ve emirlerine bağlılığını bildirme.
- bidat** : 1. Sonradan olan, sonradan ortaya çıkan. 2. Daha önce mevcut olmayan ve sonradan meydana çıkan inançlar, ameller.
- binaen** : Dayanarak.
- birleme** : 1. Allah'ın birliğini dile getirme, tevhid. 2. Bir etme, tek duruma getirme.
- budamak** : 1. Daha çok ürün almak veya düzgün bir biçim vermek amacıyla ağaç, asma vb.nin dallarını kesmek, kısaltmak. 2. Yeni filiz sürmesi için bir bitkinin dallarını kesmek.
- buyruk** : Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, buyuru, emir, ferman.

C

- cahil** : 1. Öğrenim görmemiş, okumamış. 2. Belli bir konuda yeterli bilgisi olmayan.
- caiz** : Din, yasa, töre vb. bakımdan işlenmesinde, yapılmasında sakınca olmayan, yapıp işlenmesine izin verilen.

cariye	: Yabancı ülkelerden kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan, alınıp satılabilen, her konuda efendisinin isteklerine bağlı bulunan genç kadın.
çaymak	: Sözünden, kararından dönmek, vazgeçmek.
cehalet	: Bilgisizlik.
cihat	: 1. Allah (c.c.) yolunda savaşmak. 2. Dini öğrenmek, dinin emir ve yasaklarına uymak, haram ve günahlara karşı nefis ile mücadele etmek. İslâm'ın bilinmesi, tanınması, yaşanması ve yücelmesi için çalışmak.

Ç

çeyiz	: Gelin için hazırlanan her türlü eşya, cihaz.
--------------	--

D

değer	: 1. Bir şeyin parayla ölçülebilen karşılığı. 2. Yüksek ve yararlı nitelik.
delalet	: İz, işaret.
delil	: 1. İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz. 2. Kanıt.
diğerkâmlık	: Özverili olmak, başkaları için fedakârlık yapmak.
dirlik	: Yaşayış, hayat, sağlık, varlık, geçim.
dünyevi	: Dünya ile ilgili, dünya işlerine ilişkin.

E

ebedî	: Sonsuz, ölümsüz.
ebeveyn	: Anne ve baba.
ecir	: Hayırlı bir davranış karşısında Allah (c.c.) tarafından verileceğine inanılan ödül.
edep	: 1. Toplum töresine uygun davranma. 2. İyi ahlak, incelik, terbiye.
eğirmek	: Yün, pamuk vb.ni iğ ile büküp iplik durumuna getirmek.
ehlikitap	: 1. Kitap sahipleri, kitabı. 2. Yahudiler ve Hristiyanlar. 3. Yahudiler ve Hristiyanları müşriklerden ayırt etmek için elde bulunan Tevrat, Zebur ve İncil'e inanan kimseler.
elçi	: 1. Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse. 2. Peygamber, resûl, nebi.
empati	: Aynı duyguları paylaşma, duygudaşlık.
entrika	: Bir işi sağlamak veya bozmak için girişilen gizli çalışma, oyun, dolap, düzen, hile.
erdem	: 1. Ahlakın övdüğü iyi olma, mütevazı olma, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet. 2. İnsanın ruhsal olgunluğu.

- ergenlik** : 1. Çocukluk çağından yetişkinlik çağına geçen kimselerin yüzünde çıkan sivilceler. 2. Büluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem.
- esenlik** : Sağlık, afiyet, sıhhat, selamet.
- evren** : Gök varlıklarının bütünü, kainât.
- evrensel** : 1. Tüm insanlığı ilgilendiren. 2. Dünya çapında.

F

- fanus** : Genellikle silindir biçiminde olan mum, gaz lambası vb. aydınlatma araçlarının çevresini kapatarak rüzgârdan koruyan cam.
- farz** : İslam dininde mükelleflerden yapılması kesinlikle istenen ve terk edilmesi günah olan fiiller, emirler. (Farzların yapılmasında büyük sevaplar vardır. Özürsüz yere terk edilmesi cezayı gerektirir. Müslüman, dinin farz kıldığı bütün fiilleri kayıtsız şartsız yerine getirmekle yükümlüdür. İslam fıkıh âlimleri farzları inkâr edenin İslam dininden çıkacağını söylemişlerdir.)
- fasık** : 1. Allah'ın (c.c.) emirlerine aykırı davranan, kötü huylu, kötülük yapmayı alışkanlık hâline getiren kimse, günahkâr. 2. Çok yalan söyleyen, başkalarını aldatan. 3. Allah'ın (c.c.) emirlerine karşı gelen, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) getirmiş olduğu dinin bir kısmını veya hepsini inkâr eden. 4. Allah'ın (c.c.) indirdiği şekliyle İncil'e iman edip içindekileri uygulaması kendilerine farz olan Yahudiler, Hristiyanlar. 5. İslam dinine inandığını söyleyen fakat kalbiyle inkâr eden iki yüzlü, münafık. 6. İnsanlara haksızlık yaparak onları horlayan; emeklerini sömürüp kanlarını döken.
- fazilet** : 1. Olgunluk, erdemlilik, üstünlük, değer, kıymet. 2. İffet, namus, güzel ahlak. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ve sonradan çalışma yoluyla geliştirip zenginleştirdiği güzel nitelikler.
- felah** : Kurtuluş, selamet.
- feryat** : Haykırış, çığlık.
- fesat** : 1. Nifak, bozgunculuk. 2. İnsanlar arasında fitne çıkarıp onların durumunu ve hayat tarzlarını doğruluktan saptırıp, din ve dünyaya ait çıkarılarını zedeleme. 3. Hak ve adaletin ortadan kalkmasının bir sonucu olarak insan hayatında kaçınılmaz biçimde ortaya çıkan kargaşa.
- feyiz** : Manevi haz, mutluluk, iç huzuru.
- fitrat** : 1. Yokken var etme, yaratma. 2. İnsanın yaratılıştan sahip olduğu fiziki özellikler. 3. İnsanın doğuştan sahip olduğu ahlak, huy, karakter. 4. Allah'ın (c.c.), tüm varlıkları kendi varlığını ve birliğini tanıyabilme gücü ve yeteneği ile yaratması. 5. İnsanın yaratılışında bulunan ve

hayatı anlamlandırma çabalarına yön veren, çalışmakla elde edilemeyen ve inanmayı da içeren, insanın doğuştan getirdiği yetenek.

- fitre** : Ramazan ayı içinde verilen, miktarı belirli sadaka, fitir sadakası.
- fonksiyon** : **1.** İşlev. **2.** Bir deneyi yaparken izlenen yol. **3.** Bir nesne veya bir kimsenin gördüğü iş, iş görme yetisi, görev.

G

- gafil** : Çevresinde olup bitenlerin farkına varmayan, sezmeyen (kimse), gözü bağlı, bilgisiz.
- gayb** : **1.** Gözle görülmeyen, gizli olan. **2.** Öldükten sonra dirilme, cennet, cehennem, hesap günü gibi insanın duyu organları ve akıllarıyla haklarında bilgi edinemeyecekleri âlem.
- gazap** : **1.** Öfke, kızgınlık, hiddet, hışım. **2.** Hoşa gitmeyen bir şey karşısında intikam arzusuyla heyecanlanma. **3.** Yeryüzünde işlenmiş ve işlenecek olan her türlü zulüm ve haksızlığa karşı Allah'ın (c.c.) verdiği veya vereceği ilahî ceza.
- gazi** : Müslümanlıkta düşmanla savaşan veya savaş yapmış kimse.
- gelenek** : Bir toplumda eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup nesilden nesile iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, davranışlar.
- gıyap** : Yokluk, bulunmama, yitiklik.
- gıybet** : **1.** Dedikodu, çekiştirme, kötü sözlerle anma. **2.** Kendimiz hakkında söylendiğinde hoşlanmayacağımız bir şeyi başka bir Müslüman'ın arkasından söyleme, onu küçültücü sözlerle anma. **3.** Bir kimsenin aleyhindeki incitici, küçültücü söz ve davranışlar.
- göçmen** : **1.** Sıcak iklimli ülkelere giden (hayvan). **2.** Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden (kimse, aile veya topluluk).
- günah** : **1.** Suç, kabahat, hata, zulüm, israf, isyan, fesat, haram. **2.** Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına aykırı olarak yapılan ve bazı durumlarda işleyene dünyada yaptırım, ahirette ise azabı gerektiren söz, iş ve davranışlar.

H

- haccetmek** : Müslümanlıkta hac zamanında Kâbe'yi ziyaret ve tavaf etmek.
- hadis** : **1.** Söz, haber. **2.** Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, fiilleri; sahabelerin dine aykırı olmayan söz ve davranışlarını onaması. **3.** Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim'den anladıklarını söz ve davranışlarıyla ifade etmesi.

Hak	: 1. Allah (c.c.) 2. Adalet, pay, doğruluk, emek, ücret, doğru.
hâkim	: 1. Egemenliğini yürüten, buyruğunu yürüten, sözünü geçiren, ege- men. 2. Başta gelen, başta olan, baskın çıkan.
halis	: Katışık olmayan, katışıksız, saf.
hanif	: 1. Doğruya ve hakka bağlanan, gerçeğe dönen. 2. Müslüman, Allah'ı (c.c.) birleyen, tevhid ehli. 3. Şirk ve sapıklığı hiçbir zaman iyi görme- yen, şirke meyletmeyen. 4. Hz. İbrahim'in tebliğ ettiği tevhid inancını koruyan; Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamber olarak gönderilmesin- den önce Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine inanan kimse.
haram	: 1. Dince yasak edilmiş, din kurallarına aykırı olan. 2. Dinen sorum- luluk çağında ulaşılmış olan herkese, Allah'ın (c.c.) yapılmasını kesin olarak yasakladığı söz ve davranış.
hasret	: Özlem.
hat	: 1. Ayet ve hadis metinlerini veya güzel sözleri değişik yazı stili ile göze güzel görünecek tarzda yazma. 2. Güzel yazı çalışması.
hayâ	: Utanma duygusu, utanç, utanma, sıkılma.
hayırhah	: İyilik dileyen, iyilik isteyen, hayırsever.
haysiyet	: İnsanı insan yapan, onun toplum içinde şeref ve saygınlığının bir ifa- desi olan ve bu sebeple her türlü saldırı karşısında dokunulmazlığı bulunan kişilik değeri, insanın manevi kişiliği.
haz	: 1. Hoşa giden duygulanma, hoşlanma, zevk. 2. Bir şeyden sevinç duyma.
helak	: Ölme, öldürme, yok etme, yok olma.
helal	: Dinî bakımdan kullanılmasına, yapılmasına, söylenmesine, yenilip içilmesine izin verilen şey.
hırs	: 1. Sonu gelmeyen istek, aşırı tutku. 2. Öfke, kızgınlık.
hıyanet	: 1. Sözünde durmama, anlaşmayı bozma, haksızlık yapma, vefasızlık. 2. Emanete gereken özeni göstermeme. 3. Allah'ın (c.c.) insanlar için koymuş olduğu kuralları hiçe sayma. 4. İnsanın din, can, akıl, namus, mal gibi değerleri koruma konusunda titiz davranmaması.
hicret	: Hz. Peygamberin (s.a.v.) ve sahabelerinin İslam'ı gereği gibi yaşa- mak, diğer insanlara Allah'ın (c.c.) emirlerini duyurmak ve müşriklerin işkencelerinden kurtulmak amacıyla Mekke'den Medine'ye M.S. 622 tarihinde yapmış oldukları göç.
hidayet	: Doğru yol, hak olan Müslümanlık yolu.

hikmet	: 1. Allah'ı (c.c.) gereği gibi bilme bilgisi. 2. İnsanı cahilce davranışlardan alıkoyan şey. 3. İnsanın varlıkların hakikatini, gerçek yüzünü, gücü oranında bilip ona göre hareket etmesi.
himaye	: Korumak, gözetmek.
hitap	: Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme.
hurafe	: 1. Doğru olmayan, uydurma, asılsız söz. 2. Akla ve gerçeğe aykırı olan, yalan haber. 3. Batıl dinlerden ve halk arasında uydurulan masallardan kalma aslı esas olmayan inanışlar. 4. Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetiyle çatışma hâlinde olan her türlü düşünce, inanç, davranış.
huşu	: 1. İtaat etme, boyun eğme, tevazu gösterme, alçak gönüllü olma. 2. Mutlak bir teslimiyetle Allah'ın (c.c.) isteklerini yerine getirme. 3. Allah'a (c.c.) duyulan saygının bir gereği olarak başta namaz olmak üzere ibadetlerin yerine getirilmesi sırasında kulun sükûnet ve vakar içinde bulunması. 4. Müminin her an ve her yerde Allah'ın (c.c.) kendisini gördüğü bilinci içerisinde tevazu ile hareket etmesi ve gönlünü her türlü kötülükten arındırması. 5. Allah'ın (c.c.) büyüklüğünün kalpte hissedilip dinin emirlerine karşı tam bir bağlılık gösterme ve nefsin geçici tutkularına değer vermeme.
huzur	: Dirlik, kafa rahatlığı, gönül rahatlığı.
hüküm	: Yasalara göre mahkemece bir olay veya olgunun doğuşuna etken olan sebeplerin de göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi sonucu verilen karar, yargı.
hükümran	: Yönetimini hiçbir kısıtlama veya denetime bağlı olmaksızın sürdüren, bağımlı olmayan, egemen, hâkim.
İ	
irz	: Bir kimsenin, başkaları tarafından dokunulmaması ve saygı gösterilmesi gereken iffeti.
İ	
ibadet	: 1. Boyun eğme, itaat etme, saygı duyma. 2. Kulluk etme, tapınma. 3. Ululama, övme, yüceltme. 4. Allah'ın insanlara emrettiği ve insanların da Allah'a karşı yapmakla yükümlü oldukları tüm davranışlar. 5. İnsanın yaratılış amacına uygun olarak, Hz. Peygamber'in uygulamalarını esas alıp niyet ederek yapmış olduğu Allah'a yaklaşma şekilleri; davranışlar.
ibret	: Kötü bir olaydan alınması gereken ders, uyarıcı sonuç.

iffet	: 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Yeme, içme ve diğer bedeni hazlar konusunda ölçülü olma, aşırı istekleri bastırıp dinin ve aklın buyruğu altına sokmak suretiyle kazanılan erdem.
iftira	: Bir kimseye kasıtlı ve asılsız suç yükleme, kara çalma.
ihata	: 1. Kuşatma. 2. Kavrayış, anlayış.
ihlas	: 1. Samimiyet, içtenlik. 2. Tutum ve davranışlarda sadece Allah'ın (c.c.) hoşnutluğunu gözetme.
ihsan	: 1. İyilik etme, iyi davranma. 2. Bağışlama, bağışta bulunma.
ikrar	: 1. Kabul etme, doğrulama, onaylama, itiraf etme. 2. Allah'ın (c.c.) varlığına ve birliğine iman eden bir kimsenin Müslüman muamelesi görebilmesi için inanmış olduğu değerleri sözlü veya fiilî olarak dışa yansıtması.
ilah	: 1. Hak olsun batıl olsun tapınılan her türlü varlık, tanrı, mabut. 2. Tapınılan, yüceliği karşısında hayranlık duyulan, gönülden bağlanılıp sığınılan, duyularla idrak edilemeyen varlık. 3. Hayatın tüm alanlarındaki kuralları belirleme hakkı elinde olan, sevgi, saygı ve yüceltmede eşsiz kabul edilen mutlak varlık, Allah.
ilâ-yı kelimetullah	: 1. Allah (c.c.) kelimesini yüceltme. 2. Allah'ın (c.c.) dininin ve tevhid inancının yüceltilip yaygınlaştırılması yolunda gösterilen her türlü gayret ve faaliyet. 3. Müslüman'ın Allah'a (c.c.) kulluk ve onun rızasını elde etmek için İslam dininin prensiplerini öğrenme, öğretme, bireysel ve toplumsal planda yaşama, yaşanmasını sağlamaya çalışma ve İslam'ı tebliğ etme.
ilham	: 1. Gönle doğan şey, kalbe gelen mana, akıl yürütme ve düşünmeye dayanmaksızın elde edilen bilgi. 2. Allah'tan (c.c.) peygamberlerin kalbine gelen ve vahiy şeklinde inen bilgi ve düşünceler.
ilim	: Belli bir konuyu bilme isteğinden yola çıkan, belli bir amaca yönelik bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma süreci. Bilim.
ilke	: Temel düşünce, temel inanç, prensip, davranış kuralı.
iltica	: Sığınma.
imha	: Ortadan kaldırma, yok etme.
infak	: 1. Karşılıksız yardım, sadaka verme. 2. Zekât. 3. Gerek akrabalarından gerekse diğer insanlardan yoksul ve muhtaç olanlara maddi yardım yaparak onların geçimini sağlamaya yardımcı olma. 4. Allah'ın (c.c.) rızasını kazanmak için insanın kendisine verilen malların şükürünün bir göstergesi olarak onun emrettiği yerlere harcama yapması, bağışta bulunması. 5. Tükenme, tamamlanma, bitirme, son bulma, yoksul düşme.

ima	: 1. Açıkça belirtilmeyen, dolaylı olarak anlatılan şey. 2. Dolaylı olarak anlatma, üstü kapalı olarak belirtme.
inkâr	: 1. Gizleme, saklama. 2. Çirkin, kötü, beğenilmeyen. 3. Reddetme, tanımama, inanmama, kabul ve tasdik etmeme. 4. Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğini kabul etmeme. 5. Allah'ın (c.c.) buyruklarından birini veya tamamını reddetme.
inkârcı	: İnkâr eden.
intizam	: Düzenli, düzgün olma.
irade	: Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü.
irşat etmek	: Doğru yolu göstermek, uyarmak.
israf	: 1. Saçıp savurma, ölçüyü aşma ve aşırılık yapma, gereksiz tüketme. Allah'ın (c.c.) yasaklamış olduğu herhangi bir şeye yapılan harcama. 2. Küfür, şirk, nifak, zulüm gibi her türlü günahı işlemede ısrar ederek inanç, söz ve davranışta dinin, aklın ve örfün dışına çıkma.
istikamet	: Tutulan, izlenen yol.
istismar	: 1. Birinin iyi niyetini kötüye kullanma. 2. Sömürme.
istişare	: 1. Görüş alışverişinde bulunma, fikir alma, danışma. 2. Herhangi bir konuda doğruya ulaşmak için sahasında güvenilir bir uzmanın görüşüne başvurma.
isyan	: Herhangi bir amaçla kurulu düzene veya devlet güçlerine karşı gelme, başkaldırma, ayaklanma.
itaat	: 1. Boyun eğme, uyma, dinlenme, söz dinleme, alınan emre göre hareket etme, saygı gösterme. 2. Allah'ın (c.c.) ve elçisinin ortaya koyduğu emir ve yasaklara uyma.

K

kabile	: Ortak bir atadan türediklerine inanılan toplumsal ve ekonomik ilişkilerinde anaerkil, ataerkil anlayışı uygulayan geleneksel topluluk, boy.
kabir	: Mezar.
kâfir	: 1. İnkâr eden, tanımayan, reddeden. 2. Allah'ın (c.c.) varlığını ve birliğini inkâr eden, yaratmada, emretmede, isimlerinde ve sıfatlarında Allah'ı (c.c.) tek ve eşsiz kabul etmeyen; yaratıcı olarak Allah'ı (c.c.) kabul etse bile onun göndermiş olduğu elçilerin hepsine ayrı ayrı inanmayan, elçilerin getirmiş olduğu kitapları toptan reddeden veya Allah'ın (c.c.) vahiyle bildirdiği hükümlerin bir tanesini dahi inkâr eden. 3. Allah'ın (c.c.) göndermiş olduğu emir ve yasaklarla alay eden, Hz.

Muhammed (s.a.v.) başta olmak üzere Allah'ın (c.c.) elçilerinin önem-sizliğine inanan, Allah'a (c.c.) karşı yapılması gereken ibadetler konu-sunda büyüklük taslayan.

- kefare** : Bir günahı Allah'a (c.c.) bağışlatmak umuduyla verilen sadaka veya tutulan oruç.
- kemal** : Bilgi ve erdem bakımından olgunluk, yetkinlik, eksiksizlik.
- kervansaray** : Ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han.
- kese** : **1.** Bir kimsenin mal varlığı. **2.** Cepte taşınan, içine para, tütün vb. ko-nulan, kumaştan veya örgüden küçük torba.
- kesin** : Kesinlikle.
- kınama** : Kınamak işi, ayıplama.
- kibar** : **1.** Davranış, düşünce, duygu bakımından ince, nazik olan. **2.** Seçkin, değerli.
- kibir** : Kendini beğenme, başkalarından üstün tutma, büyülenme, gurur.
- koro** : Tek veya çok sesli olarak yazılmış bir müzik eserini seslendirmek için bir araya gelen topluluk.
- köle** : Savaşta tutsak alınan, yabancı ülkelerden zorla kaçırılıp özgürlükten yoksun bırakılan veya başkasından satın alınan kimse.
- kudret** : "Her şeye gücünün yetmesi, dilediğini dilediği zamanda var veya yok etmesi" anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri. Allah'ın (c.c.) kud-reti sonsuzdur. İnsanların kudreti ise sonlu ve sınırlıdır.
- kul** : Allah'a (c.c.) göre insan.
- kumandan** : Komutan, bir asker topluluğunun başı.

L

- lakap** : Bir kimseye, bir aileye kendi adından ayrı olarak sonradan takılan, o kimsenin veya o ailenin bir özelliğinden kaynaklanan ad.
- literatür** : Herhangi bir bilim dalında yazılmış olan yazı veya eserlerin bütünü, kaynak.
- lütuf** : Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik, yardım.

M

- mağfiret** : Bağışlama. Yüce Allah'ın ahirette insanın günahlarını bağışlaması ve ona ceza vermemesi.
- mahcup** : Utangaç.

mahkûm	: Hükümlü.
mahrem	: 1. Yakın akrabadan olduğu için nikâh düşmeyen (kimse). 2. Başkalarına söylenmeyen, gizli.
mahremiyet	: Gizlilik.
mahsul	: 1. Ortaya çıkan, elde edilen şey. 2. Doğadan elde edilen, üretilen yararlı şey, ürün,
makul	: 1. Akla uygun, akıllıca. 2. Aşırı olmayan, uygun, elverişli.
manevi	: Görülmeyen, duyularla sezilebilen.
maneviyat	: 1. Maddi olmayan, manevi şeyler. 2. Yürek gücü, moral.
mani olmak	: Önüne geçmek, engellemek, önlemek.
maruf	: 1. Dinî bakımdan uygun görülen, beğenilen, buyrulan. 2. İslam'ın hükümleri, genel prensipleri ve emirleri doğrultusunda yapılması ve söylenmesi gereken her söz ve iş.
mekân	: 1. Yer, bulunulan yer. 2. Ev, yurt.
merhamet	: Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan duyulan üzüntü, acıma.
mesut	: Mutlu, sevinçli.
meşakkat	: Ağır ve yorucu emek, zahmet, güçlük.
meşru	: Yasal.
mevki	: Makam.
mevla	: 1. Sahip. 2. Allah (c.c.). 3. Yardımcı. 4. Terbiye eden.
meyletme	: Bir kimseye veya bir şeye ilgi duyma, bir tarafa eğilme.
minnet	: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.
miskin	: 1. Hiçbir şeyi bulunmayan, yiyeceği ve giyeceği için başkalarına muhtaç olan. 2. Kendisini geçindirecek zenginliğe sahip olmayan; ancak durumu da bilinmediği için kendisine sadaka verilmeyen ve kendisi de sadaka istemeyen kimse. 3. Allah'ın (c.c.) yüceliği ve büyüklüğü karşısında kendi varlığını önemsemeyen, evrendeki tüm yaratılanlarda Allah'ın (c.c.) eşsizliğini görebilen derin kavrayış sahibi kimse, derviş.
mizaç	: Huy, yaratılış, tabiat, karakter.
mizan	: 1. Ölçü aleti, tartı, terazi. 2. Ahirette insanların günah ve sevaplarının, iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı manevi terazi.

muamele	: 1. Davranma, davranış. 2. Yol, yöntem. 3. İşlem.
muhatap	: Kendisine söz söylenen kimse, kendisiyle konuşulan kimse.
mukabele	: Hafızların cami ve mescitlerde cemaate dönerek Kur'an-ı Kerim okurken cemaatin de mushafları açarak takip etmeleri şeklinde gerçekleşen bir okuma biçimi.
musibet	: Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey.
mutlak	: 1. Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan, bağımsız. 2. Kesinlikle.
mücahit	: 1. Gayret eden, çok çalışan, cihat eden. 2. Din, can, akıl, mal ve namus emniyetini sağlamak için çalışan; vatani uğrunda düşmanlarla savaşan; her türlü şirk ve kötülüğün ortadan kalkıp adaletin egemen olması için gayret eden ve tüm bu çalışmalarında yalnızca Allah'ın (c.c.) rızasını gözetken kimse.
mühlet vermek	: 1. Fırsat tanımak. 2. Bir iş veya borç için belirli bir süre tanımak.
mükâfat	: Ödül.
mükemmel	: Eksiksiz, kusursuz, tam, şahane.
mümin	: 1. İnanan, inançlı, imanlı. 2. Müslüman.
münafık	: 1. İnsanların arasını bozan, bölücülük yapan, toplumu karıştıran, iki yüzlü kimse. 2. Kalbiyle inanmadığı hâlde diliyle Müslüman olduğunu açıklayan fakat gerçekte inkârcılardan olduğunu gizleyen kimse. 3. İslam toplumunda müminlere sağlanan birtakım sosyal, siyasi ve hukuki ayrıcalıklardan faydalanabilmek amacıyla, inanmadığı hâlde inanıyormuş gibi görünen, davranan veya yaşayan kişi.
münezzeh	: 1. Temiz. 2. Uzak.
müstesna	: 1. Bir bütünün veya kuralın dışında olan, kural dışı. 2. Benzerlerinden üstün olan, benzerleri az bulunan.
müşavere	: Danışma.
müşrik	: Allah'a (c.c.) ortak, yardımcı ve eş koşan kimse.
muttakî	: 1. Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan, günah ve haramdan sakınan, Allah'tan (c.c.) korkan (kimse). 2. Allah'ın (c.c.) emirlerine karşı çok duyarlı olup ona saygı ve sevgide kusur etmemeye çalışan, takva üzere yaşayan mümin.

N

nafile	: Fazladan kılınan namaz veya tutulan oruç.
---------------	---

nam	: Ad, ün.
nankör	: Kendisine yapılan iyiliğin değerini bilemeyen, iyiliğe kötülükle karşılık veren (Nankörlük, insanlar arası ilişkilerde olabildiği gibi, verdiği sayısız nimetleri fark etmeyerek Allah'a (c.c.) karşı da olabilir. Kur'an-ı Kerim, nankörlüğü kâfirlerin ve münafıkların bir sıfatı olarak anlatır.).
nefis	: 1. Kişilik. 2. İnsanın yeme içme vb. gereksinimlerinin bütünü. 3. Kötü huy ve çirkin davranışların kaynağı.
nesil	: Soy-sop, sülâle, kuşak.
nezaket	: 1. Başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma, incelik, naziklik. 2. Bir iş veya durum için önemli olma, dikkatli davranmayı gerektirme.
nifak	: Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.
nikâh	: Bir erkekle bir kadının evlilik birliği kurmasını sağlayacak yasal işlem, evlilik akdi.
niyaz	: Yalvarma, yakarma.
nizam	: 1. Düzen. 2. Kural.
noksan	: Eksiklik, kusur.

O

onamak	: Bir işi doğru ve uygun bulmak, tasvip etmek.
otorite	: 1. Yaptırma, yasak etme, emretme, itaat ettirme hakkı veya gücü. 2. Siyasi veya idari güç.

Ö

ödünç	: İleride geri verilmek veya alınmak şartıyla alınan veya verilen (şey).
öğüt	: Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat
öksüz	: 1. Anası veya hem anası hem babası ölmüş olan (çocuk). 2. Kimsesiz.
öşür	: 1. Onda bir, ondalık. 2. Toprak mahsullerinden, gümrüklerden ve devlet arazilerinden alınan vergi, toprak mahsullerinin zekâtı.

Türk toplumunda öşür, daha çok topraktan çıkan ürünlerden alınan zekât anlamında kullanılır. Yeni ürün çok masraflı bir biçimde elde ediliyorsa 1/20'si, az masraflı olarak elde ediliyorsa 1/10'u zekât olarak verilir. Bazı İslam bilginleri topraktan çıkartılan her türlü üründen fakirlik problemini çözmek için öşür alınmasının zorunluluğunu savunmuşlardır. Öşür oranı, öşür verilecek olan ürün ve mallara göre değişir.

özveri	: Fedâkarlık.
---------------	---------------

P

- pasif** : Aktif olmayan, çekingen.
- pısırick** : Tutuk, aşırı çekingen, yüreksiz ve beceriksiz.
- pranga** : Ağır cezalıların ayaklarına takılan kalın zincir.
- prensip** : **1.** İlke. **2.** Temel fikir. **3.** Temel bilgi. **4.** Esas.

R

- Rabb** : “Yaratan, olgunlaştıran, besleyip büyüten, tüm varlıkları gözetim altında tutan, onlarla ilgili her türlü kuralı koyan ve bütün varlıkların rızkını veren.” anlamında Allah’ın (c.c.) Esmâ-i Hüsnâ’sından biri.
- Rahîm** : “Yaratmış olduğu bütün varlıklara karşılıksız rızık veren, yarattıklarını koruyan, esirgeyen, bağışlayan ve merhamet eden, ahirette ise sadece mümin kullarına şefkat edecek olan.” anlamında Allah’ın (c.c.) Esmâ-i Hüsnâ’sından biri.
- Rahman** : “Dünyada, bütün canlılara şefkat gösteren, mümin, kâfir ayrımı yapmaksızın insanlara merhamet eden, her türlü nimeti sürekli veren, rahmeti sonsuz olan.” anlamında Allah’ın (c.c.) Esmâ-i Hüsnâ’sından biri (Allah’ın özel isimlerindedir. Allah’tan (c.c.) başka hiçbir varlığa isim olarak verilmez.).
- rahmet** : **1.** Birinin suçunu bağışlama, merhamet etme. **2.** Yağmur.
- randevu** : Belli bir saatte, belli bir yerde iki veya daha çok kişi arasında kararlaştırılan buluşma.
- rekabet** : Aynı amacı güden kimseler arasındaki çekişme, yarışma, yarış.
- rekât** : Namazın, ayakta durma, rükû ve iki secdenin tamamlanmasıyla oluşan bölümü.
- rencide** : İncinmiş, kalbi kırılmış.
- resul** : **1.** Haberci. **2.** Kendisine kitap indirilmiş olan peygamber.
- rızık** : Allah’ın (c.c.) tüm canlılara kendi katından verdiği yenilen, içilen, giyilen; maddi ve manevi sahip olunan şeylerin tamamı.
- riayet** : Uyma, boyun eğme.
- rivayet** : **1.** Nakletme, nakil, haber verme, haber, anlatma. **2.** Hz. Peygamber’in (s.a.v.) söz, onay ve eylemlerinin yazılı veya sözlü olarak sonraki nesillere metin ve senetleriyle aktarılması. **3.** Hz. Peygambere (s.a.v.) ait olan hadis-i şerifi ya da sahabeye ait olan bir sözü, kendisine kadar nakleden kişileri isimleriyle beraber iyice dinleyip ezberledikten veya yazdıktan sonra bir başkasına sözlü veya yazılı olarak aktarma, nakletme.

riya : 1. Gösteriş, iki yüzlülük, sahtekârlık, özü sözü bir olmama. 2. İnsanlar arasında şöhret, çıkar sağlama veya manevi bir konum elde etme amacıyla gösteriş için ibadet veya iş yapma. 3. Allah (c.c.) rızası için yapılması gereken ibadetleri ve güzel davranışları, insanlara gösteriş için yapıp kendini ve ibadetini beğendirme isteği, ibadetleri Allah'tan (c.c.) başkasına sunma.

riyakâr : 1. Gösteriş yapan, iki yüzlü, sahtekâr, özü sözü birbirine uymayan. 2. Allah (c.c.) rızası için yapması gereken ibadet ve davranışlarını başkalarının takdirini kazanıp onlara beğendirmek arzusuyla gösteriş yapan, samimiyetsiz kişi.

S

sabıka : Geçmişte işlenmiş, mahkemece ispatlanıp cezalandırılmış olan suç.

sabır : 1. Kararlılık, cesaretli olma, acele etmeme. 2. Hoşa gitmeyen olaylar, nefse ağır gelen şeyler ve insanı zorlayan durumlar karşısında ruhsal dengeyi bozmamak için dünya ve ahiret yararlarını düşünerek insanın kalbinde yer tutan sükûnet ve dayanma kuvveti. Allah'a (c.c.) sığınıp güvenerek bela ve felakete direnç gösterme. 3. Mümin bir kişinin farzları yerine getirmede devamlılık ve kararlılık göstermesi. 4. İnsanın, arzu ve isteklerini kontrol altına alması, helal olmayan yollardan elde edilecek kazançlardan kaçınması, eksik ve yetersiz de olsa helal yollarla kazandığı ile yetinmesi. 5. Müminlerin hakikati inkâr edenlerden görmüş oldukları maddi ve manevi kötülüklerden dolayı yılgınlık göstermeyip inançlarına bağlılıkta kararlı olmaları.

sadaka : Yardım amacıyla karşılıksız verilen şey.

sadık : Sadakatli, doğru, gerçek.

sahabe : Hz. Muhammed'i (s.a.v.) görmüş ve onun sohbetinde bulunmuş Müslümanlar. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) arkadaşları (Bu kelimenin tekili sahabidir.).

salah : Düzelmeye, iyileşmeye, iyilik.

salih : 1. İyi, hayırlı, faydalı, güzel. 2. Dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, sorumluluk bilinci taşıyan, inancı ile amelleri arasında uygunluk bulunan samimi mümin. 3. İnancında, niyetinde, sözlerinde ve davranışlarında dosdoğru olan ve hayatının her anında doğruluğu benimseyen kimse.

salih amel : 1. İyi, güzel, yararlı iş ve davranış. 2. Dayanaklarını Kur'an-ı Kerim ve sünnetten alan, insanın imanını güçlendirmek için niyetli olarak yapılan tüm güzel davranışlar, inançlar, ibadetler ve insanlığın faydasına yapılan işler.

samed	: Hiçbir şeye ve hiç kimseye muhtaç olmayan; yalnızca kendisine muhtaç olunan, anlamında Allah'ın (c.c.) sıfatlarından biri.
savmak	: İstenmeyen birini yanından uzaklaştırmak.
savurma	: 1. Savurmak işi. 2. Kol, bacak vb. vücut bölümlerinin ağırlıklarından yararlanarak omuz ve uyluk eklemleri çevresinde türlü yönlerde doğru hızla çevirme.
saygın	: Saygı gören, sayılan, hatırlı, itibarlı.
sefa	: 1. Gönül rahatlığı, rahatlık, kaygısız ve sakin olma. 2. Eğlence, zevk, neşe.
selamet	: 1. Esenlik. 2. Her türlü korku, tasa ve tehlikeden uzak, güvenlik içinde olma. 3. Kurtulma, kurtuluş.
semavi	: Gökle ilgili, göğe ilişkin.
sergi	: 1. Alıcının görmesi, seçmesi için dizilmiş şeylerin tümü ve bu nesnelere serildiği yer. 2. Halkın gezip görmesi, tanınması için uygun biçimde yerleştirilmiş ürünlerin, sanat eserlerinin tümü.
sevap	: Kişinin iman, ibadet ve ahlak gibi tüm güzel davranışlarının karşılığı olarak Allah (c.c.) tarafından kendisine verilen ödül, mükafat.
sevk	: 1. Gönderme, götürme. 2. Sürükleme, itme.
sılayırahim	: 1. Akraba ziyareti. 2. Anne baba başta olmak üzere tüm akrabalar arasında güzel ilişki kurma, onları ziyaret etme, hâl ve hatırlarını sorma, maddi manevi yardımda bulunma, gönüllerini alma.
sınamak	: Bilgisini, yeteneğini, yeterliliğini veya niteliğini yoklamak, imtihan etmek.
sırça	: Camdan yapılmış.
sırdaş	: Birinin sırrını bilecek kadar ona yakın olan kimse.
sirayet	: 1. Yayılma, dağılma. 2. Hastalık başkalarına geçme, bulaşma.
somut	: Varlığı duyularla algılanabilen.
sulh	: 1. Barış. 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum.
sükûnet	: 1. Durgunluk, hareketsizlik, sessizlik. 2. Huzur, rahat.
sünnet	: 1. Yol, âdet, gidişat, huy, karakter, hâl, tavır, davranış. 2. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an-ı Kerim'den anlamış olduğu şeyleri hayatında yaşama biçimi, hayat tarzı. 3. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sözleri, davranışları ve sahabelerinin yapmış olduğu olumlu davranışları

onaylaması (Hz. Peygamber'in sözlerine kavli sünnet, davranışlarına fiilî sünnet, sahabelerinin yaptığı olumlu şeyleri onaylamasına ise takriri sünnet denir.).

sûr : Kıyametin kopmasını ve kıyamet koptuktan sonra yeniden dirilmeyi duyurmak için İsrâfil adlı melek tarafından üflenilecek olan bir boru

Ş

şahit : Gördüğünü ve bildiğini anlatan, bilgi veren kimse, tanık.

Şari : **1.** Kanun koyucu, din gönderen, haram ve helali belirleyen. **2.** "Din ve ilahî yasalar gönderen; ibadetlerin şeklini, niteliklerini ve vaktini belirleyen." anlamındaki Allah (c.c.). **3.** "Kur'an-ı Kerim'in hükümlerini açıklayan, tebliğ eden ve hüküm olmayan konularda Allah'ın (c.c.) izni ve denetimi ile hüküm koyan." anlamında Hz. Muhammed (c.c.).

şefaât : Birinin suçunun bağışlanması veya dileğinin yerine getirilmesi adına o kimse için Allah'a (c.c.) peygamberin yaptığı dua.

şefkat : Acıyıp esirgemek. Esirgeyerek sevmek. Sevecenlik.

şehadet : **1.** Şahitlik, tanıklık, bir şeyin doğruluğuna inanma. **2.** "Allah'tan (c.c.) başka ilah olmadığına ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) onun kulu ve elçisi olduğuna inanırım." anlamına gelen "Eşhedü en lâ ilâhe illallâh ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh." cümlesini gönülden, inanarak anlamını bilerek söyleme.

şeref : **1.** Başkasının, birine gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. **2.** Toplumca benimsenmiş iyi şöhret.

şeytan : Hz. Âdem'e secde etmediği için cennetten kovulan, insanları Allah'ın (c.c.) emirlerine karşı kışkırtan, kötülüğe yönelten cin.

şirk : **1.** Denklik, ortaklık, ortak olma, eş koşma. **2.** Allah'a (c.c.) inanmakla birlikte başka varlıkları da ilah kabul etme. **3.** İbadetleri başkalarına gösteriş için yapma; ibadetleri yerine getirmede Allah'ın (c.c.) rızasını gözetmeme.

T

tahammül : İnsanın kötü, güç durumlara karşı koyabilme gücü, kaldırma, katlanma.

takdir etmek : **1.** Beğenmek ve beğendiğini belirtmek, değer vermek. **2.** Bir şeyin değerini, önemini, gerekliliğini anlamak. **3.** Değer biçmek.

takiye : Olduğundan farklı görünme.

takva : **1.** Bilinçli davranma. **2.** Allah'ı (c.c.) görüyormuşçasına bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (c.c.) hoşnut-

luğunu kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma; sünnete uyma. **3.** Haramları, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk etme.

- tapmak** : İlah olarak tanınan varlığa karşı inancını ve bağlılığını belirli kurallar çerçevesinde göstermek.
- tasa** : **1.** Üzüntülü düşünce durumu, kaygı, endişe, gam. **2.** Tatmin edici olmayan veya tedirgin eden durumların ortaya çıkmasını önleyebilmede, güvensizlik içinde bulunulduğunda duyulan tedirgin edici duygu.
- tasdik etmek** : Doğrulamak, onaylamak.
- tasvip** : Bir düşünce veya davranışın doğru olduğunu belirtme, onama, uygun bulma.
- taviz** : **1.** Uzlaşmaya varabilmek için hak ve isteklerin bir bölümünden, karşı taraf yararına vazgeçme. **2.** Ödün.
- tavsiye** : Bir şeyin, bir kimsenin iyi, işe yarar olduğunu ilgili kişiye söyleme.
- tebessüm** : Gülümseme.
- tebliğ** : **1.** Ulaştırma, duyurma, açıklama. **2.** Peygamberlerin, Allah'ın (c.c.) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesidir. **3.** Açıklanması gereken dinî bir hükmü, yerine göre örnekler vererek yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma; etkileyici bir dille insanlara duyurma.
- tecessüs** : **1.** Belli etmeden kendini ilgilendirmeyen şeyleri öğrenmeye çalışma. **2.** Merakını gidermeye çalışma, görme, anlama merakı.
- tedbir** : **1.** Önlem. **2.** Hazırlık.
- tedrici** : Derece derece, yavaş yavaş olan.
- tefsir** : **1.** Kapalı bir şeyi açma, bir manayı açığa çıkarma ve bir şeyi açıklama. **2.** Kur'an-ı Kerim ayetlerinin anlamlarını açıklamaya, hükümlerini ve bu hükümlerin dayandığı gerekçeleri açığa çıkarmaya ve ayetleri belirli bir yöntem çerçevesinde yorumlama.
- telef** : Boş yere harcama, yıpratma.
- telkin** : Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama.
- temkin** : Bir işin sonunu düşünerek ölçülü, tedbirli davranma.
- temkinli olmak** : **1.** Ağırbaşlı ve vakarlı olmak. **2.** Ölçülü olmak.
- tenezzül** : Kendi durumundan daha aşağıdaki bir işi, bir durumu kabul etme.
- tenzih** : Allah'ın bütün kusurlardan uzak olduğuna inanma.

terbiye	: 1. Edeplendirme, eğitime, eğitim verme, yetiştirme, yetenekleri geliştirme, davranışları kontrol etme. 2. Allah'ın (c.c.) "Rab" isminin bir gereği olarak, tüm varlıkların var olmalarından ölümlerine kadar, her türlü durumlarıyla ilgili kurallar koyması ve insanları vahiy göndermek suretiyle eğitip geliştirmesi ve mükemmel bir insan hâline gelmeleri için onları yetiştirmesi.
tesbih	: Allah'ı (c.c.) yüceliğine layık olmayan kusur ve eksikliklerden, yanlış nitelendirmelerden gerek inanç, gerekse söz ve kalp ile tenzih etme, uzak tutma, arındırma.
teselli	: Avunma, avuntu.
teslimiyet	: Teslim olma, kendini verme, boyun eğme.
teşvik	: İsteklendirme, özendirme.
tevazu	: 1. Alçak gönüllü olma, kibirlenmeme, yumuşak huylu olma, mütevazı. 2. Gösterişsiz olma.
tevekkül	: 1. Güvenme, bağlanma, vekil tayin etme, havale etme. 2. İnsanın, yapacağı işlerde kendisine düşen görevleri yapıp her türlü tedbiri aldıktan, yeterli ve gerekli çalışmaları en güzel biçimde yerine getirdikten sonra sonucu Allah'tan (c.c.) beklemesi ve Allah'ın (c.c.) verdiği razi olması.
tövbe	: İşlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme.
tüccar	: Ticaret yapan, ticaretle uğraşan kimse.
Ü	
ümme	: Hz. Muhammed'e (s.a.v.) inanarak onun yaptıklarını ve söylediklerini uygulayarak çevresinde toplanan Müslümanların tümü.
V	
vaaz	: 1. Sözle iyiliğe teşvik, öğüt, nasihat. 2. Camilerde vaizlerin halkı aydınlatmak için yaptığı konuşma.
vahiy	: 1. Gizli konuşma, fısıldama, ilham etme, ima ve işaret etme, ortaya çıkarma. 2. Peygamberler aracılığıyla insanlara, hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyup nelerden sakınılması gerektiğini bildiren ilahî bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı.
vahşet	: 1. Yabani, vahşi olma durumu. 1. Korku, ürküntü.
vakar	: 1. Ağırbaşlılık, heybet, ciddiyet. Onur, haysiyet, izzet ve şeref. 2. İnsanın, kişiliğini koruyup şahsiyetini zedeleyecek her türlü davranıştan sakınması.

vakıf	: Birçok kişi tarafından kurulan ve toplum yararına çalışmayı ilke eden kuruluş.
vaki	: Olan, olmuş.
vakur	: Davranışları ölçölü, olgun (kimse), ciddi, ağırbaşlı.
vasıf	: Bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik, nitelik.
vebal	: Dinî bakımdan suç sayılan iş veya davranış, günah.
vefat etmek	: Ölmek.
veresiye	: Karşılığı sonra ödenmek üzere.
vesile olmak	: Bir şeye ulaşmayı mümkün kılmak.

Y

yaratıcı	: Takdirine uygun bir şekilde yaratan.
yegâne	: Biricik, tek.
yermek	: 1. Birinin veya bir şeyin kusurlarını ortaya koymak. 2. Beğenmemek, hoşlanmamak, tiksirmek.
yetim	: 1. Babası ölmüş çocuk. 2. Yalnız, tek, eşsiz.
yılgın	: 1. Yılmış, korkmuş olan 2. Bıkılmış, usanmış 3. Morali bozulmuş, çökmüş.
yüce	: Ulu, büyük.

Z

zafiyet	: 1. Zayıflık. 2. Bitkinlik.
zalim	: 1. Haksızlık eden, adaletsiz, hukuk dışı davranan. 2. Baskı, şiddet ve işkence uygulayan, merhametsiz. 3. Allah'ı (c.c.) inkâr eden; müşrik, kâfir.
zaruret	: İnsanın, defetme imkânı olmayan ve nefesine veya bazı uzuvlarına zarar getirecek bir tehlike içerisine düşmesi hâli.
zat	: Kimse, kişi.
zayi	: 1. Kayıp, yitik. 2. Elden çıkılmış, telef olmuş.
zekât	: 1. Temizlenme, temizleme, arınma. 2. Çoğalma, bereketlenme, gelişme, büyüme. 3. Dinen zengin olan Müslümanların dinî bir görev olarak her yıl mallarının ve paralarının yüzde iki buuğunu ibadet niyetiyle, fakirler başta olmak üzere Kur'an-ı Kerim'in belirlemiş olduğu yerlere vermeleri.

- zira** : Çünkü, onun için.
- ziyan** : Zarar.
- zulüm** : **1.** Baskı, şiddet, eziyet, işkence, haksızlık etme, haddi aşma. **2.** Allah'a (c.c.) ortak koşma, sapıklık, dalalet, Allah'ın (c.c.) birliğini inkâr etme. **3.** Kendisine tanınan hukuki sınırı geçme, başkasının hakkını alma.
- zümre** : Topluluk, takım, grup, camia.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Ahmet ibni Hanbel. (1992). **Müsned**, C 2-3-4-6, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Altuntaş, Halil; Şahin, Muzaffer. (2011). **Kur'an-ı Kerim Meali**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Altuntaş, Halil; Şahin, Muzaffer. (2006). **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Atay, İbrahim; (1999). **Seçme Hadisler**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. (1992). **el-Camiu's-Sahih**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. (1982). **Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrid-i Sarih Tercemesi**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Çağrı, Mustafa; Karaman, Hayreddin; Dönmez, İbrahim Kâfi; GÜMÜŞ, Sadrettin. (2016). **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir**, C 1-5, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Darimî, Abdullah b. Abdurrahman. (1992). **es-Sünen**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Davud, Süleyman b. el-Eş'as es-Sicistanî, (1992). **es-Sünen**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ersoy, Mehmet Âkif. (1987). **Safahat**, (hazırlayan: Ertuğrul Düzdağ), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Güneş, Kamil. (2014). **Meleklerle İman**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Güzel, Abdurrahman. (2002). **Hacı Bektaş Veli ve Makâlât**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hakkı, İsmail. (2015). **Marifetnâme**, İstanbul: Ataç Yayınları.
- Heysemî, Nureddin. (2012). **Mecmau'z-Zevaid ve Menbau'l Fevaid**, İstanbul: Ocak Yayınları.
- İbn Mâce, Muhammed. (1982). **Sünen**, (çeviren: Haydar Hatipoğlu), İstanbul: Kahraman Yayınları.
- İbn Mâce, Muhammed. (1992). **es-Sünen**, İstanbul: Çağrı Yayınları.

- Karaman, Fikret; Karagöz, İsmail; Paçacı, İbrahim; Canbulat, Mehmet; Gelişgen, Ahmet; Ural, İbrahim. (2006). **Dinî Kavramlar Sözlüğü**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Köksal, Mustafa Asım. (2005). **Peygamberler Tarihi**, C 11, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- MEB, (2018). **Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Temel Dinî Bilgiler (İslam 1-2) Dersi Öğretim Programı**, Ankara: MEB Yayınları.
- Münzirî, Ebu Muhammed Zekiyüddin Abdülazim b. Abdülkâvi. (1987). **et-Terğîb ve't-Terhîb**, C 1, Beyrut: Darül Marife.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac en-Nîsabûrî. (1980). **Sahih-i Müslim Tercümesi ve Şerhi**, (çeviren: Ahmet Davutoğlu), İstanbul: Sönmez Yayınları.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccac en-Nîsabûrî. (1992). **el-Camiu's-Sahih**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Özağar, Mehmet Emin; Ünal, İsmail Hakkı; Ünal, Yavuz; Erol, Bünyamin; Martı, Huriye; Demir, Mahmut. (2017). **Hadislerle İslam**. İstanbul: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Râdi, Ebu'l-Hasan Muhammed. (1990). **Nehcü'l-Belâğa**, (çeviren: Abdülbaki Gölpınarlı), İstanbul: Der Yayınları.
- Sinanoğlu, Mustafa. (1999). **İslam Ansiklopedisi, İslam Maddesi**, C 23, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Sürmeli, Mehmet; Alkan, Arif; Deliser, Bilal; Mavili, Yusuf; Akyürek, Ömer; Baştürk, Ayhan; Çınar, Ali. (2009). **Dinî Terimler Sözlüğü**, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Taberânî, Süleyman bin Ahmed. (1415). **Mu'cemü'l-Evsat**, (tahkik eden: Tarık b. Avdullah b. Muhammed, Abdü'l-Muhsin b. İbrahim el-Huseyni), Kahire: Darül Hameyn.
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa. (1992). **Sünen**, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- **Türkçe Sözlük**. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yazıcı, Seyfettin. (2012). **Temel Dinî Bilgiler**, Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- **Yazım Kılavuzu**. (2018). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yücel, İrfan. (2013). **Peygamberimizin Hayatı**, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

GÖRSEL KAYNAKÇA

www.shutterstock.com [Erişim Tarihi: 01.06.2019](#) (Telif hakkı ödenerek satın alınmıştır.).

Sayfa 11: 181143962

Sayfa 17: 337818386, 106338317, 356413991, 643795675

Sayfa 21: 1435811153

Sayfa 37: 76774022

Sayfa 38: 172282553

Sayfa 40: 493429285, 492456124

Sayfa 43: 434384743

Sayfa 44: 516941623

Sayfa 46: 454901476

Sayfa 50: 166034807

Sayfa 59: 368542640

Sayfa 66: 1299210145

Sayfa 69: 423584749

Sayfa 72: 285896933

Sayfa 73: 80949382

Sayfa 86: 624446051

Sayfa 88: 291006734

Yayınevi arşivi

Sayfa 14, 15, 16, 20, 27, 28, 29, 30, 31, 52, 53, 54, 55, 61, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 90, 94, 96, 97, 98.

sayfa 70: <https://www.diyamet.tv/cuma-hutbesi-canli-cuma-sevinci/video/cuma-vaazi-6-mayis-2016> [Erişim Tarihi: 01.07.2019](#)

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

<http://www.tdk.gov.tr> [Erişim Tarihi: 01.06.2019](#).

<http://www.diyamet.gov.tr> [Erişim Tarihi: 01.08.2019](#).

<https://www.antoloji.com/la-ilahe-illallah-16-siiri/> [Erişim Tarihi: 01.07.2019](#).